

# Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

## Списание „Космос“



1972 г.

София, 2013

## Библиография

### [Играйте с нас!](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Нилс Нилсен. Преведе от руски М. Младенова. Списание „Космос“, брой 1 от 1972 г.

### [Спасете декадактила!](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Север Гансовски. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 2 от 1972 г.

### [Особеност на професията](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Клифорд Саймък. Преведе от руски Лиляна Бойкикева. Списание „Космос“, брой 3 от 1972 г.

### [Демонстратор на четвъртото измерение](#)

Фантастична шега. Автор Мюрей Лейнстър. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 4 от 1972 г.

### [Плененият разум](#)

Фантастичен разказ. Автор Кирил Буличъв. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 5 от 1972 г.

### [В плен на Веста](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 6 от 1972 г.

### [Дивна](#)

Фантастична миниатюра. Автор Ивайла Александрова. Списание „Космос“, брой 6 от 1972 г.

### [Ненужен спомен](#)

Фантастична новела. Автор Игор Росоховатски. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 7 от 1972 г.

### [Време е да се действува](#)

Фантастична новела. Автор Игор Росоховатски. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 7 от 1972 г.

### [Неговото метално сърце](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе от оригинала Здравка Калайджиева. Списание „Космос“, брой 8 от 1972 г.

### [Повреда по линията](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Игор Можейко. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 9 от 1972 г.

### [На човека е присъщо...](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Дмитрий Биленкин. Преведе от руски Цвета Пеева. Списание „Космос“, брой 10 от 1972 г.

## Играйте с нас!

### Научно-фантастичен разказ

Нилс Нилсен

– Къде да отидем? – замислено промълви Том и ритна с крак буца пръст.

– Защо питаш, Том? – по лицето на шестгодишната Мери се изписа учудване. – Нали искахме да отидем в приказката долина!

– Ядосва те, Мери – обади се деветгодишният по-голям брат Дик. – Нарочно приказва така.

– А-а... Мери се успокои и хвана Дик за ръката.

Но това не му беше приятно. И Мери кротко зае своето място на края.

Децата мълчаливо тръгнаха нататък през обраслите с калуна пущинаци – късче мрачно, безлюдно северошотландско плато, което се простираше до самия бряг на морето. На юг в меката светлина на лятното утро се къпеше тежката грамада на Бен Мор. На север, като сини очи под смръщени каменни вежди, към небето гледаха малки езера.

– Виждам татко на кулата! – съобщи гласчето на Мери.

На гребена на Бен Мор се издигаше ажурена стоманена кула с радарна антена, прилична на огромно обърнато нагоре ухо.

– Лови сигналите на самолета от Сан Франциско, който пристига в девет и петнадесет – деловито се обади Том.

Том знаеше всичко за работата на насочващата станция, която първа, триста километра северно от Единбург, посрещаше идващите откъм Атлантика стремителни реактивни самолети.

– А ето го и самолета! – кимна Дик.

Високо-високо в лазурните висини се зачу нисък метален звук, като че ли невидима ръка дръпна някаква басова струна, опъна я между небето и земята. Зорките очи на децата видяха как нещо проблесна във висините. И веднага изчезна – самолетът продължи дългото си спускане към Единбург.

– На какво да играем днес? – Мери нетърпеливо дръпна братята си за ръкавите.

Да не би да не са виждали самолети? А днес е особен ден. Учителката им, мис Херн, се беше простудила и отмени заниманията. Майка им ги беше запасила със сандвичи и

те, щастливи, се отправиха натам, където сред безлюдния пущинак се простираше техният детски рай.

Древният пейзаж пазеше за тях и дълбоки сенки, и стелеща се мъгла, и примамливи слънчеви полянки. Тайнствени далечни впадини, мрачни блата, притиснати от вятъра храсталаци... С една дума, най-доброто място в света за всякакви игри: можеш да си въобразиш, че си разбойник, войник, пътешественик, фея, гном – каквото поискаш, та нали детската фантазия е неизчерпаема!

От най-стари времена шотландски селяни-овчари са населявали тази планинска страна с гномове, с вълшебни ковачи, таласъми и призраци. И до ден днешен в тихите долчинки и по безмълвните блата доживяваха своя век последните сенки от почти забравения, причудливо приказен свят, видим само за детските очи. Не би ли могла тази страхлива яребица да бъде омагьосан гном, който пази тайната на някакво златно съкровище? Или таласъм, който бърза с пукнато котле за ковачницата на джуджетата?

Градът с неговата телевизия и кино бяха почти непознати на децата от планината Бен Мор. Затова пък те имаха отзивчиво сърце и живо въображение. Всеки ден молеха майка си да им разказва приказки и тя си

припомняше старинните легенди за северните хълмове; и децата слушаха, слушаха в тихите вечерни часове, когато голямото пурпурно слънце се скриваше зад тъмния пущинак, където бързаше за в къщи закъснял старец-овчар, грубоват като вкаменено дърво.

– Да играем на вълшебника от Изумрудения град – каза Том.

– Или на Черния рицар от Бонар – предложи Дик.

– Миналия път играхме на рицари – стрелна ги Мери. – А преди това играхме на принца и трите джуджета от Килпатрик!

– Е, тогава на какво? – Том безуспешно се стареше да измисли нещо.

– Аз пък зная на какво! – Светлосините очи на Мери сияеха закачливо.

Те стигнаха до гранитния хълм и обраслите с калуна долчинки, където можеха да се скрият от целия свят и да преживеят най-удивителните приключения. От запад прииждаха огромни атлантически облаци – като приказни замъци, позлатени от слънцето. Високо горе в прозрачния въздух кръжеше каня. Появи се вятър, полудува край тях като игриво пале и литна нататък към планината.

– Щом знаеш, кажи! – раздражено подвикна Дик.

Мери за всеки случай се дръпна от него. Ще ги помъчи малко тези момчета – те винаги се перчат, а ето че не знаят нейната тайна.

– Ех, друго нещо са били приказните времена – Том със завист следеше птицата, – когато наистина са ставали тези неща, за които се разказва в приказките! Защо ли сега не е така?

– Защото – важно отговори Дик – сега има само скучни самолети.

– И приказки има! – тържествено възкликна Мери. – Вчера, докато се занимавахте с мис Херн, сама отидох в приказната долина. И видях!

– Какво видях?

Братята спряха. Те знаеха, че Мери съчинява увлекателни вълшебни истории и изгаряха от любопитство, но се стараеха да не се издадат.

– Те долетяха от небето – тя тържествуваше: нека да видят каква чудесна тайна има! – Долетяха с приказан замък. Или на бял вълшебен кон. Или на огнедишащ дракон!

– Говориш глупости!

Дик дръпна сърдито сестра, си за косата и тя силно изпищя. Все пак думите ѝ засегнаха момчетата. Заинтригувани гледаха величествения пейзаж, сенчестите долини,

където в гъсталаците на високата папрат, по изумрудено зеления мъх в техните игри участвуваха и планински великани, и червенокосият ковач от Лох Ши.

– Защо не ги заприказва? – Дик нерешително тръгна пак.

– Ами аз разговарях с тях! – Мери подскочаше около братята си, цялата сияеше. – Но те малко се страхуваха от мене. И нямаха време. Копаеха растения, късаха цветя и папрат!

– А как изглеждаха? – Том се раздираше от любопитство, но лицето му беше непроницаемо.

– Ами такива... – Тя се смути. – Приличат едновременно на всичко! И на феи, и на принцове и на вълшебници!

– Никой не може да прилича едновременно на всичко — мъдро вметна Том.

– А те могат – настояваше Мери. – През цялото време приличат на нещо друго. И бяха много добри, защото аз не ги обиждах. Поканиха ме да се поразходя до Луната с техния приказан замък!

И тя посочи белия диск в синьото небе над върховете на Бен Мор. Братята смутено погледнаха нататък, но веднага пак станаха важни.

– И как разбра какво ти говорят? – Том се опита да я удари с юмрук, но тя ловко се дръпна.

– Не ги разбирах добре – неохотно си призна Мери. – Но те говореха като че ли в главата ми. А после се стъмни и трябваше да се връщам в къщи за вечеря!

Момчетата замислено наблюдаваха сивопепелявата луна над планината. Ами ако е истина?

Те още живееха в слънчевата страна на детството и целият свят с блещукащите мъниста на росата, толкова примамлив, се простираше в краката им. За тях сивият врабец беше също такава чудо като феите и принцовете, които долитат от небето и ви канят на Луната!

Изминаха тичешком последната част от пътя до приказната долина, до тяхното заветно царство сред гранитните скали. Но щом се впуснаха в долината, тръгнаха бавно, внимателно. Може би принцовете и вълшебниците са още тук?

Но всичко си беше както обикновено: сиви скали, обляна в слънце долина, зелен мъх и ниски дървета край пукнатините. Гореломолеше ручей – струйки прозрачна вода, мирис на дим и треви и мрачна каменна прохлада.

Сред невзрачните обрасли с калуна буци пръст в това скрито от света местенце шумолеше копринена трева, пъстрееха маргаритки и жълтурчета – като че ли бяха изпратени тук от топлите страни. За децата този оазис сред суровото плато беше райска градина. Дигнеш ли глава нагоре – виждаш къс небе, светлосиньо като мечта. И такава тишина наоколо, хилядолетно безмълвие, нарушавано само от ручейчето, което звънти като сребърно звънче.

– Тук няма никой – разочаровано проточи Том. Той очакваше да види обсипана със скъпоценни камъни кралска свита.

– Те не казаха, че ще се върнат... – Мери нерешително се огледа.

– Сънувала си – Дик отново се превърна във всезнаещия по-голям брат.

– Не съм сънувала – момиченцето обидено тропна с крак. – Замъкът на феите се приземи ето там!

Малкото розово пръстче сочеше полянката сред долината, където цветята бяха най-гъсти. Момчетата погледнаха и затаиха дъх.

– Виждате ли! – радостно възкликна Мери.

Братята кимнаха: нямаше какво да възразят. Самите горски цветя потвърждаваха думите на Мери. Като че ли прилетелият от небето замък ги беше дарил

със своите цветове. Скромните преди цветя сега поразяваха погледа с великолепието си, пред което биха помръкнали дори орхидеите по Амазонка. По кръглата площадка на около двадесет метра в диаметър като че ли бяха пръснати късчета от дъгата. В средата се преливаха тъмнооранжевите цветове на вечерното слънце, а по-нататък имаше цветове, които не можеш веднага да назовеш на земните езици. Ту сякаш приглушено северно сияние, ту лазурит и морска синева, светващи опали, изумрудени отблясъци, светлосини, яркочервени... Като че ли някаква вълшебна пръчка беше докоснала скромните цветчета и беше превърнала всяко от тях в царица на цветята.

– Цветята на феята! – каза ласкаво Мери.

Вървяха като на сън, приближаха и седнаха сред царството на оживелите цветове. Мери грижливо галеше цветята и не се решаваше да ги откъсне. Момчетата внимателно изучаваха пръстта, камъните, пръчиците... Никакви следи от прегаряне, нищо не беше повредено. Нямаше дори вдлъбнатини по влажната пръст. Само цветя – но какви цветя! Те би трябвало да растат край вратите на рая, а не в тясната долчинка на шотландското плато.

Децата седяха и се чудеха. Понякога поглеждаха към небето, като че ли чакаха

всеки момент отгоре да се спусне нещо приказно – било летящ сандък, било птицата на щастието. Но нищо не се случваше И в края на краищата забравиха цялата история и заиграха на слънце. Както винаги населиха долината с творенията на своята фантазия, тичаха, надникваха се сред светлосините дракони, смешните гномове и великаните, обути в грамадни ботуши. Кривият корен се бе превърнал в гърбав таласъм, цветята – в елфи.

Те бяха деца, животът още не беше ги прогонил от слънчевото царство на приказките, където всичко е възможно и всички мечти се сбъдват.

Когато слънцето достигна най-високата си точка, те лакомо Изгълтаха своите припаси и се налочиха като теленца със студена изворна вода, по-вкусна от която няма по цялата земя. След това задрямаха на слънце, замаяни от игра.

Владяната беше светлосиня и съвсем тиха.

\* \* \*

Мери сънно отвори очи. И замря, загледана в дълбокия кладенец на небето. Там на дъното мигаше фенерче, блестеше падаща звезда...

– Това са те – радостно изписка Мери. – Гледайте!

Момчетата веднага се събудиха и седнаха. Гостите пристигнаха мълниеносно. Току-що в небето блещукаше мъничка светулка. А след секунда на дюйм от земята точно над лъчезарните цветя вече увисна замъкът на феите, или крилатият кон, или огнедишаният дракон. Нито един земен летателен апарат не беше способен така мигновено да се спусне и така рязко да спре. Сякаш нямаше тегло. Като че ли в меките сенки на впадината долетя слънчево зайче.

Децата гледаха като омагьосани. Но как да опишат това, което виждаха? Ослепително кристално цвете или не, осветена от слънцето катедрала с белоснежни сводове грациозно кръжеше във въздуха, излъчвайки разноцветни блясъци и благоухание и строга красота. Възрастните биха нарекли това видение сън или халюцинация, или нещо непостижимо за земния разум. А най-вероятно те просто биха се отказали да повярват на очите си.

Но децата не знаеха законите на природата и здравия разум. Те простодушно приемаха всичко, което виждаха. А това беше чудесно продължение на сутрешната им игра.

– Сега ще излязат – прошепна Том.

– Това са те, вчерашните – гордо обяви Мери. – Сега сами ще видите! Приличат едновременно на всичко!

И наистина от вълшебния замък, от лъчезарния кораб излязоха приказни същества. Дотолкова приказни, че не можеш да ги разгледаш както трябва, само проблясва ту пурпурен плащ, ту дълга дреха от светулки и ноктилуки. Пред очите на децата изплуваха и се отдалечаваха сивосини облачета и нежни преливащи се искрици на скреж. Под облеклото неочаквано се очертаваха контурите на немислимо голямо коляно, на великанска десница, на мраморно бедро с неописуема красота. И още, огромни очи – тъмни, ласкави като лунна сянка, като светли зелени петна по морските вълни. Децата виждаха всичко това – а може би дори и не това. Само когато настойчиво си представяха феи и весели елфи, успяваха в цялото това пламтене и блясък да доловят нещо определено.

Разбираха, че пред тях стои нещо съвсем необикновено, различно. След това започнаха да отличават гласове. Странни гласове, като равномерно бръмчене на пчели, като стихващ акорд на виолончело или далечен тревожен глас на тръба.

– Да отидем да ги поздравим – предложи Мери.



Децата станаха и с радостно тупкащи сърца приближиха до чужденците.

За миг пурпурните плащове и проблясващите дълги дрехи замряха. Ярката светлина притъмня, вълшебният замък потрепери като лопатар, готов за скок.

Тогава Мери приветливо се обърна към приказните създания. Нейното звънко гласче ги кичеше с имена: Лунният човек, Дивите лебеди, Храбрият шивач, Момиченцето, което плаче с бисерни сълзи, а когато се смее, рози падат от устата му. Невинното дете пееше и чуруликаше за вълшебните жители от страната на сините планини, до която имат достъп само децата и поетите, където свършва дъгата и светят най-далечните звезди.

Гостите се успокоиха. И ето нечия ръка стисна изцапаната детска ръчица. Ръка на исполин, но топла и мека като слънчев лъч. Във въздуха се носеха гласове – меки като черно кадифе. Децата се стараеха да не пропуснат нищо от тази необикновена среща. Момчетата захласнати разглеждаха скъпоценните плащове и неловко се усмихваха. Ту усещаха докосването на прохладна коприна, ту нищо не усещаха.

– Благодарим за цветята – Мери усмихнато посочи калейдоскопа сред

впадината. – Нищо ли няма да вземете със себе си?

Те не възразиха. Странните гости, които приличаха на пера от паун, на огромни колибри, на златна лятна луна безшумно и плавно се движеха по впадината, късаха калуна и маргарити, плискаха се в прозрачната вода, събираха пъстри камъчета и птичи пера – както обикновено се прави, когато скиташ из непознати места и всичко наоколо ти е толкова интересно, и всичко е толкова ново, сякаш е първият ден от сътворението на света.

А Мери щастливо подскачаше на един крак и се държеше за топлата исполинска ръка. Момчетата охотно помагаша на своите нови приятели, които приличаха на слънчеви конници или на духа от „Лампата на Аладин“, или на прекрасните и мъдри обитатели на далечната страна на младостта.

Децата весело бърбореха и огромните златни пчели, невидимите камбани и виолончелото им отговаряха. Те прекрасно се разбираха; та нали разговорът се водеше на приказния език на децата, поетите и на гостите от далечните звезди.

Най-после чужденците като че ли се приготвиха за път. Като група сръчни златари или рояк танцуващи светли петна те обкръжиха своя кораб или вълшебния летящ

замък. Но Мери дръпна своя спътник за огромната ръка и посочи Луната, издигнала се сред млечнобели те облаци над Шотландия. Нали й бяха обещали пътешествие до Луната!

Във въздуха се разнесе звън на златно звънче, исполинската ръка им махна и децата безстрашно минаха през самоцветна арка. Озоваха се в огромен сапунен мехур. Очакваха, че сега ще последва рев на реактивни мотори или скърцане на зъбни колела, или удар на бутала. Нищо подобно, само като че ли забълбука ручей и ето го вълшебният замък вече кръжи на хиляди километри над планетата. И в тъмната бездна зад прозрачните стени исполинското кълбо бавно се въртеше на фона на пищния звезден килим, какъвто още нито едно земно дете не беше виждало от тази височина.

– Това е по-хубаво дори от разходка в зоологическата градина! – възкликна Дик.

Том и Мери кимнаха. Свеж вятър пронизваше приказния кораб и къпеше в кислород дробовете им. Трудно е да се каже как дишаха техните нови приятели и дишаха ли въобще, но добре знаеха какво е нужно на децата от този друг свят.

Децата следваха пурпурните плащове, мраморните колони, огнените жребци и преминаваха от едно помещение в друго. И

радостните им гласове като птиче цвърчене отекваха о невидимите стени и звънките куполи, зад които сияеха хиляди огромни звезди, а Земята и Луната танцуваха вечния си менует. Вътре не проникваше смъртоносният студ на Космоса. Тук беше топло и се дишаше леко, толкова леко, че децата дори не се замисляха за това. Въпреки че корабът се намираше в безтегловност, те много добре различаваха долу и горе. Новите им приятели се бяха погрижили и на децата не им се гадеше и не им се виеше свят.

Те не забелязваха вито стени, нито врати. Не можеха да разберат дали корабът се движи през непрозрачна светлина, или през по-плътна материя. Пък и какво ги засягаше това? Ледените звезди над главите им се сменяха ту от огромната мъртва Луна, ту от още по-огромната светлосинкава Земя с ясно различимите сиви океани, белите полярни шапки и бавно пълзящите облаци. Но децата бяха твърде увлечени от разговора и от новите си впечатления, за да забележат всичко това.

Накрая чуждоземците сложиха масата и закрепиха дружбата си с древния ритуал – разчупиха с децата хляб – лек и питателен като мед и им подадоха рубинови панички с разни ястия. Обзети от любопитство, децата

пробваха всичко поред. Вкусовете бяха странни, но много приятни. Благоухание на прясно окосена трева, мирис на прясно масло, насищаният вкус на житото. А нищо подобно не лежеше в паничките. Приказна закуска в приказна страна... И макар че опитаха твърде много леки и сладки блюда, в стомаха си не усещаха нито тежест, нито болка.

Изведнъж исполинските ръце посочиха напред. Пурпурните плащове се разтърсиха като от беззвучен смях. Луната – същата тази Луна, на която Мери искаше да отиде!

Пред прозрачните стени, заемайки цялото зрително поле, висеше огромно белезникаво кълбо. Струваше им се, че ги гледа призрачно вкаменено лице, набраздено с високи хребети и черни като нощ кратери. В ослепяващата слънчева светлина всичко беше черно и бяло. И само минералите проблясваха като фойерверки с ярки синкави петна. Децата зиморничаво се свиха, изплашени от близостта на гибелния мраз. Но зазвънтяха трелите на златните камбанки и страхът им премина. Та това е старата, позната Луна!

– Благодарим, че ни доведохте на Луната!  
– възкликна Мери и въздъхна щастлива. –  
Тук ли живеете?

Не, не тук. Дивната мраморна ръка посочи сребрилата прах на Млечния път. Там, нагоре...

Исполинската ръка посочи в обратната посока. В бездънната дълбочина под тях се въртеше родната синя планета. Именно в тази минута нощта докосна ажурното листенце сред морето – Шотландия. Дик добре знаеше география и веднага позна блестящия рубин – Бен Мор, къпан от лъчите на залязващото слънце.

– Време е да се прибираме у дома – каза той, – там е вечер и мама приготвя вечерята.

Пурпурните гънки трепнаха. „Да, да време е да се прибирате в къщи“ – забръмчаха пчелите. Светлинни ветрила защитаваха децата, исполински ръце ги носеха. И те дори не усетиха да им потрепери под лъжичката от стремителното падане надолу, когато, без сами да забележат това, се понесоха със скоростта на метеор към мрачния пущинак на Бен Мор.

Мъничко замаяни, но много щастливи, децата изведнъж забелязаха, че отново се намират в приказната долина. Още секунда над цветята, искрящи с нежните цветове на дъгата, кръжеше вълшебният Замък. А след това niskият прощален звук на виолончелото, усмивката в очите-кладенци, и в небето се мярна светкавица. Отлетяха...

Възбудени от богатите си впечатления, те вървяха през пущинака към къщи. На запад, зад края на земята чезнеше червеното огнено кълбо на слънцето. Птиците напуснаха пустинното блато и хвъркнаха нагоре в пламтящото вечерно небе. В Калуната по склона нежно пропускваха яребици.

– Ама какъв ден! – обобци Дик.

– Наистина – Том си тананикаше някаква песничка, слаб отглас от приказната среща, която се запечата в душата му.

– Е, видяхте ли? – Мери подскочаше на един крак между братята си. – Видяхте ли, че наистина има и феи, и диви лебеди, и лунни хора?

Момчетата се усмихваха на нейния възторг, но не възразяваха. Не спориха и тогава, когато на вечерята Мери започна да описва пред майка им и баща им всичко, което бяха видели през този ден: огромните пеещи пчели, лъчезарните цветя, странните пришълци от сияйните далечини на Млечния път.

– Каква богата фантазия имат тези деца – майка им се усмихна на бащата. – Струва ми се, че те живеят много по-интересно от нас, възрастните!

Бащата кимна и одобрително погледна добре изпечения бифтек, който жена му постави пред него.

– Вярно! Макар че и при мен днес имаше нещо интересно! Представи си два пъти радарът регистрира някакви съвсем необикновени сигнали. Сигурно са били метеори, или пък се дължи на слънчевите петна.

Децата дружно лапаха вечерята си. Но Том погледна брат си и незабелязано му намигна.

...Те и след това играеха често в приказната долина. Но никога повече над пущинака на Бен Мор не прилетя крилатият огнен жребец. И никога повече при тях не дойдоха да си играят чудесните гости от далечната блестяща Галактика.

## Спасете декадактила!

### Научно-фантастичен разказ

Север Гансовски

Отдолу се чуваха приглушено виковете и кашлянето на слоночерите. По-точно не отдолу. Просто звукотърсачът-автомат, който безцелно шареше наоколо, бе уловил тези шумове и ги предаваше в прозрачната кабина на сто метра височина.

Без да става, Андрей протегна ръка, завъртя копчето под микрофона и звукът поутихна.

Над главата му се простираше безкрайният купол на свечеряващото се венерианско небе. В зенита то беше белезникаво зелено, с някакъв мъртвешки оттенък. На запад – зеленото преминаваше в белезникавосиньо, после в синьо, във виолетово и над самия хребет Айнщайн – в пурпурночервено. Слънцето се бе скрило зад гигантски неподвижен облак, лъчите му тук-там пробиваха плътните карминени маси, като изтръгваха от мрака долу отделни склонове и върхове на планинските вериги – голи, безжизнени. Беше леко мъгливо, във въздуха се носеше някаква тежест. Атмосферата се бе разслоила на няколко етажа и така застинала.

Релефът долу изглеждаше като намачкана тъмна хартия. Само повърхността на езерото на пет километра от Центъра, отразяваща небето, беше светла и напомняше разтопена стомана – ярко петно сред застиналия хаос от падини и възвишения.

Всичко бе наред и все пак тревожното чувство не напускаше Андрей. Предчувствие за надвиснала беда. Страх, който все повече се усилваше, колкото по-малко основание имаше да се страхува. Дежурният помисли, че подобно нещо, навярно, изпитва и войникът по време на война: на фронта затишие, нито един изстрел, но тишината предвещава...

Отново се огледа.

Наистина, очакваше се земетресение, но Центърът бе готов за него. Системата от блокове, стрели, хилядотонните (а на вид толкова леки) ажурни конструкции бяха така уравновесени, че да осигурят непокътнати научните, жилищни и производствени сгради. Центърът бе издържал вече десетки земетресения. Впрочем, и да се разрушеше, нямаше никакво значение. Той бе изоставен,

ненужен както и другите центрове и запустели градчета. Хората си бяха отишли, напуснали планетата и само двама души бяха останали засега тук. Той – Андрей, и Вост – вторият дежурен. И само двамата биха загинали, ако цялата планета се разтърсеше от земетресения. Но такова нещо не можеше да се случи.

Андрей погледна през прозрачния под стадото слоночери; кафявата маса, разположила се на три километра от него, в подножията на подпорните кули. Дошли бяха вчера и никаква сила не можеше за ги помръдне от мястото. Щяха да ядат пълзящата трева. Да въртят тежките си глави, да изтръгват стемлата от почвата, поглъщайки ги заедно с пръстта, и щяха да идат на друго пасбище, едва когато на това не останеше стръкче трева. Добри животни, могъщи, но с един недостатък – от нищо не се боят. На Земята можеш да прогониш всяко животно от дадено място, като го подплашиш. Но на слоночерите това не действуваше. Андрей знаеше, че ако слезе сега долу и отиде при стадото, едрите, силни животни щяха да го заоглеждат с любопитство, някои ще се приближат, за да го подушат, но нито едно не ще избяга. Можеш да размахваш ръце, да крещиш, да хвърляш дори граната под носа им, да

подпалиш храстите до тях – животните тъй и щяха да си изгорят, без да помръднат. Човекът се бе оказал безсилен пред това спокойно, уверено равнодушие. Някога слоночерите са бягали, но от година на година ставали все по-лениви. Главният дежурен не бе заварил това време. Знаеше го само от разказите на първите изследователи. Никога не бе чувал и тръбния им звук, напомнящ свирене на орган, с който водачът вдигал на крак побратимите си при опасност. Слоночерите ставали все помудни, по-дребни, някакви болести ги погубвали, а тропотът на неизброимите им стада и органичният звук изчезнали в миналото заедно с горите, покриващи нявга цялата планета.

Андрей въздъхна: може би го гнетеше не точно тревожно чувство, а просто тъга. Ето, слоночерите дойдоха, ще изядат цялата трева наоколо – без остатък, непоправимо, така че тя повече никога не ще расте тук. А после ще се изнижат, оставяйки мъртвите и болните. Ще поскитат, докато намерят друго пасбище, за да унищожат и него и да намалят още повече пространството, на което единствено можеха да съществуват.

Но нали слоночерите пристигнаха вчера, защо не изпадна тогава в униние. Обратно, следеше с интерес, как се приближават.

Животните се появиха откъм хълмовете над езерото, движеха се във верига едно след друго в тесния проход – тъмни петна, нанизани като мъниста на обединяващата ги тънка нишка – сянката. С бинокъла можеше да разгледа всяко едно подробно. Водачът, гордо животно, навлезе пръв в долината. Поклащаше се, оглеждаше наоколо, пристъпваше от крак на крак в непробиваемата си рогова броня, чиито свързки те караха да си спомниш за средновековните рицарски ризници. При него дойдоха и другите водачи, сякаш да обсъдят нещо, после всички потеглиха към подпорните кули на Центъра...

Андрей потръпна. Нова вълна на страх сви сърцето му. Що за глупост?! Протегна ръка, завъртя лостчето на таблото.

– Вост...

– Какво има?

Отговорът дойде мигновено, сякаш Вост очакваше, че главният дежурен ще го повика.

– Какво правиш?

– Нищо... Слушам слоночерите.

Гласът се чуваше така, като че Вост седеше на две крачки от Андрей, а не на километър, в също такава прозрачна кабина.

– Не ти ли е страшно?

– Да. И на теб ли?

– Аха. Може би е от самотата. Като си представя, че и да викнеш, зовът ти ще се понесе над черната пустиня и никой не ще чуе.

– Престани! И без това ме е налегнала такава тъга... – Вост замълча, после добави: – Въобще, обзел ме е някакъв страх, но не като пред земетресение. По-друг. Хайде, стига, ще изтраем някак.

Андрей кимна, макар че Вост не можеше да види. Премести лостчето в предишното положение. После се извърна и включи Книгата на Загиналите.

Всъщност, това не беше книга, а магнетофонен запис. Преди половин столетие експедиция „Юпитер-1“ бе претърпяла авария. Корабът трябвало да заобиколи планетата, но бил привлечен от гигантското газово кълбо. Още в самото начало тримата членове на екипажа разбрали, че от съдбоносния момент, когато се изменила орбитата на полета, им остава да живеят брое дни. Летели право срещу смъртта. Никой не бил виновен за случилото се. Млади, пълни с енергия, тримата били обречени, човечеството не можело да им помогне – делели ги милиони километри черен космичен вакуум. Озовали се насаме с равнодушната Вселена, в тези последни седмици те записали мислите си на лента,

излъчвайки записа просто наслуки. Връзката им със Земята била прекъсната – радиационният екран на „Юпитер“ не пропускал сигналите. Не знаели дали ще стигнат думите им до хората. Но автоматичната станция на Ганимед уловила голяма част от предаването и така Книгата на Загиналите влязла в световния фонд на класиката.

Спокойно, простичко, съзнавайки, че казаното вече не ще повлияе на собствената им съдба, тримата говореха за съдбата на човечеството с безстрастна обективност. Андрей особено харесваше третия – членовете на екипажа не бяха поставили имената си под текста. И макар после от анализа да се разбра кой текст на кого е, записът бе издаден така, както е бил направен.

Глухият глас изпълни кабината.

„Днес е двадесетото денонощие. Изчислихме, че ни остават още осемнадесет. Ако, разбира се, не се случи нещо по-рано. В момента всеки си помисли, че е по-добре да стане по-рано и внезапно, но никой не продума. Въобще, сега съжалявам, че взехме решение да не обсъждаме Проблемът за смъртта, изобщо да не споменаваме за нея. Прибързано решение, което сега ни потиска като догма. Всеки се

преструва, че не мисли за смъртта, макар да е неизбежна. Лицемерието уморява, но въпреки това всеки поглежда другия и си мисли: „Защо пък аз да наруша обещанието, нека той...“ Тъй или иначе, настроението ни в 6,00 „сутринта“ беше лошо. Току-що бяхме чули колко време още ни остава да живеем, всички мълчахме, никой не се сецаше какво да каже. И тогава ни дойде на помощ нашата катеричка. Напрежението поспадна. Катеричката скочи върху таблото на стигометъра, седна, скръстила лапички на коремчето, протегнала задното си краче. И заприлича на дебелия францискански монах от Рабле, който след обилен обед лицемерно разсъждава за греховността на всичко земно. Досега не бяхме виждали катеричката в такава поза. Третият я посочи и всички се засмяхме – нали все пак бяхме още живи.

Дори е странно колко много ни дава малката жива топчица. Присъствието на животното постоянно ни напомня, че сме хора. Навярно, ако на Земята от самото начало не бе имало друга живинка освен човека, той никога не би станал Човек с главна буква. И обратното, ако някога дойде такава време, че на Земята не останат други същества освен хората, то ще е началото на гибелта на човечеството. За да разберем кои



сме, на нас ни е нужно постоянно да сравняваме себе си с онова, което не сме.

Тук, в бездънните глъбини на Космоса, особено ясно разбираш колко ценно е крехкото и толкова рядко образование — животът. Сега, когато ни е известно, че на Марс няма живот и че около най-близките звезди няма планети, ние се оказахме едва ли не самотни в тази част на Галактиката. Някога на Земята е било важно едно, после — друго, но сега безспорно най-главното за съдбата на човечеството е дали ще съумее да спаси и запази основния капитал, онова количество от видове и оттенъци на живот, което ние хората заварихме, когато станаме стопани на Слънчевата система. Антилопа може да роди само антилопата, носорог — само носорогът. И ако унищожим последната двойка носорози, такива животни вече никога не ще има. Произлезли са от някакви бронотерии, те на свой ред от палеотапируса и така нататък, като се връщаме назад във времето, ще стигнем до първичната клетка на живота. А процесът на еволюцията е неповторим. Дори когато загива велико произведение на изкуството, ние можем частично да го възстановим или да намерим сходно. Но изчезналият отряд животни е друго нещо. В природата когато губиш нещо, го загубваш завинаги. Затова

все повече ме безпокои положението на Венера“.

Андрей прехапа устна. Не напразно се е безпокоял третият.

Първите експедиции бяха заварили цветущ свят. Ярко сияело небето, пълзящите треви преминавали от склон на склон, горите бавно пътешествували, умирайки на едно място и възраждайки се на друго. Тук всичко се движело — и растения, и животни. Бродели неизброими стада слоночери, придружавани от малки нежни копитни животни, приличащи на земните сърни. Ята бели пеперуди закривали понякога небето от хоризонт до хоризонт. Първооткривателите се провирали през гъсталаците, излизали на бреговете на пълноводни реки. Върнали се времената на Колумб и Магелан, трептели в синкавата мараня очертанията на островърхи храсталаци: върви, узнай какво има нататък! Смайвали ярките цветове, опияняващото изобилие. Тревата била гъста и остра като четка. Прокарвали временно пътища направо по върховете на стеблата. Гората напирала към построените здания, също като някакъв свръхорганизъм животът на планетата заличавал всяка рана. Вечер тук замирал всякакъв труд, хората млъквали — такива били залезите на небето. Рязко, решително настъпвало сивото, червеното се борело и го



изблъсквало, самото то измествало от златното, оранжевото, червеното, виолетовото. Слънчевите лъчи пронизвали облаците и гаснели, посрещани от сиянията. Хората се любували на тази неизмерима по мащабите си битка и усещали как умората им преминава. Нервните оздравявали, сякаш пиели приказна жива вода. И само декадактилите пречели. Страшни зверове с нокти, твърди като диаманта, които при тичане се събирали в копита, унищожили изцяло някои от първите експедиции. Свирепи, хитри, те се промъквали незабелязано, връхлитали неочаквано. Декадактилите унищожавали дори метала – какво оставало до защитните костюми. Милиони години тук продължавало съперничеството между кротките слоночери и хищниците. На първите все повече заяквала бронята, на вторите все по-твърди ставали зъбите и ноктите. Декадактилите нападали спокойните гиганти, посичали като с меч слабите и по-нечевръстите, пробивали броните им, които устоявали и на най-добрата стомана. Човекът бил безсилен пред тази всепобеждаваща ярост. Колонистите се въоръжили със специални лъчеви пистолети. Носели ги постоянно със себе си и тогава изтребили толкова бързо декадактилите, че дори не успели да ги изучат. Пък и те не се

поддавали на изследване – все едно да проучваш мълнията в момента, когато те поразява. А зверовете наистина били като мълния. Никой не ги бил виждал иначе, освен когато нападали – фотографии имало само на мъртви, обгорени декадактили. Чак след десет години почнали да изследват зоологията и начина им на живот. Едни учени установили, че черепът на декадактила говори за богата мимична мускулатура. Смутили се – не е ли това начало на Разум? Не, декадактилите били прекалено физически специализирани, за да се развият. Задънено разклонение, което трябвало да загине след може би милион години, отстъпвайки място на нещо друго. Дълго се чудели защо всички избити зверове са все самци. После открили, че нежните копитни животни, скитащи със слоночерите, са самките-декадактили. Объркала ги голямата разлика – самките били тревопасни, а самците – хищници. Малките сърни сами измрели след петнадесетина години и пак по-късно хората обърнали внимание на факта, че, според очевидците, слоночерите не само не се отнасяли враждебно към нежните животни, но дори ги пазели в стадото.

А потокът преселници заливал Венера, въпреки трудностите по транспортирането. Открит бил нов свят. Отначало им се

сторило, че биологичният кръговрат на живота тук е по-прост, отколкото на Земята. Пълзяща трева – филизът пуска нови корени на половин метър от старите, които впоследствие изсъхват. Придвижващи се гори и слоночери. Разбира се, имало и други животни и растения, но първите три фактора им изглеждали основни. По-нататък, с течение на годините картината се поизменила. Не че на Венера липсвала земната сложност, просто била по-друга. Някакъв нервен потенциал, биорадиационна връзка обединявала всичко живо и нахлулата цивилизация прекъснала нещо във веригата. Не го забелязали веднага. В епохата на великите завоевания дреболиите не се забелязват.

Нарушено било нещо във финия механизъм. Слоночерите почнали да измират по неизвестни причини. Веднъж самолет открил при морето Павлов миллионно сорище от умиращи гиганти – смрад се разнасяла на стотици километри наоколо. Тревата постепенно престанала да пълзи, новите корени се забивали веднага в същата почва, изтощавали я. При първите изследователи стеблата се извисявали до човешки ръст като стена, а Андрей завари само редички ниски храсти. Оголвали се равнините и планинските склонове,

планетата оплешивявала пред очите им. Понякога седмици наред духали пясъчни бури, веднъж засипали цяло градче. Почнал да се променя съставът на атмосферата, небето избледняло. Великолепните залежи изчезнали, жегата станала непоносима. Отначало хората напуснали екватора, после почнали да бягат и от умерените пояси.

И най-сетне – вече при Андрей – Всемирният съвет взе решение за евакуация. Експериментът не бе сполучил. За шестдесет години хората успяха да разрушат това, което се бе създавало в продължение на петдесет милиона века – биосферата...

А гласът, нарочно равнодушно, без всякакви емоции, продължаваше по микрофона:

„Днес се разделихме с африканската виолетка. Трудно ще установим причината за загиването ѝ. Преприяхме през студения слой на атмосферата, отвън сега е 200°C. В кабината е горещо, всеки ден температурата се покачва. Но цветето отглеждахме под стъклен похлупак с повишена влажност и живачният стълб нито веднъж не се покачи над 25°C. Въпреки това листенцата му посърнаха и увехнала. Цветето е с нас от две години, стана ни другар, затова му направихме тържествено погребение. Изкубнахме го от почвата с корените,

сложихме го върху плочата на електрическата печка и извършихме кремацията. Вторият включи нещо от Менделсон и под тези звуци изгорихме виолетката... Изглежда, станали сме сантиментални. Беше ни мъчно. Вторият каза: „Все пак смело цвете. Колко далеч в Космоса проникна.“

Вярно. Вече сме на 500 милиона километра от източника на животворната светлина – Слънцето. Засега кабината издържа увеличаващото се външно налягане на газовете. Ще успеем още нещичко да видим, преди да склопим очи. В 15,00 за трети път попаднахме в прозрачно осветената зона. Фантастични пейзажи. Парите на метана светят ярко – в червено, кафяво. Друга светлина струи отдолу, сякаш от центъра на планетата: какво свети там, не знаем. Няколко часа летяхме като в тунел с ресни по стените, после пред нас се ширна простор и се озовахме над безкрайно червено море. Долу се виждаха сивкави пясъци и червени вълни. Вляво се издигаше кафява стена, чезнеща в безкрая. Вдясно имаше дъги – и не една, а няколко, и се кръстосваха. А от небето висяха сталактити, които пред очите ни се превръщаха в ръце и глави на някакви чудовища. Една ръка почна

да расте, засенчи дъгата, стигна до „морето“ и се стопи.

Жалко, че никой не ще види тези приказни картини, както ги видяхме ние. Но най-вече ти става мъчно от това, колко безсмислено е всичко, че масите материя и титаничните движения не се осъзнават, милиарди години не са съживени от нечия оценка. Въобще удивителни са сиянията, короните на далечните светила, но това е свят, който не ще отговори на любопитството ти. Всичко се движи, но всичко е мъртво и равнодушно. И тук, в студения блясък на равнодушните спектакли на мъртвото, особено силно чувствуваш каква случайност е пораздането на живота. Милиони чудеса милиарди пъти е трябвало да се извършат, за да се формира някакво бръмбарче, и ние до днес не знаем на какво ни учи тази най-фино уравновесена структура.

След три часа тъматата пак ни погълна, повиках катеричката – тя завря муцунка в ръката ми. Да, не напразно в епохата на Великите открития хората са взимали в далечните плавания куче със себе си. То не може да прибере платната, но ни помага в нещо много по-важно. Човекът има разум, животното – друго, но без това друго Земята и Вселената биха били пусти, скучни, безнадеждни. И въобще, развитието на всяка

жива твар зависи явно от живата среда, от онзи биохимичен електрорадиационен и най-сетне нравствен обмен, който става между различните видове същества...

А до края остават още само осем денонощия.“

Андрей настръхна в креслото. Ето, така са летели те тогава към смъртта, преди петдесет години. И са мислели как да се запази животът.

Той се огледа. Слънцето се бе спуснало зад хребета Айнщайн, настъпил бе светлият венериански здрач. Андрей завъртя копчето на звукотърсача, в кабината отново се чу кашлянето на слоночерите. Това беше едно от последните стада на планетата. Сега вече знаеха, че именно от бронираните гиганти зависи растенето на тревата – слоночерите някак оплодяваха движещите се растения, но само в случай, че и те се движеха. А бяха престанали да се движат. И хората не успяваха да ги размърдат, не можеха с нищо да ги подмамят или изплашат. В мозъка на слоночерите нямаше център за болка, нито рецептори за болка – поне хората не бяха открили.

Андрей си представи напуснатите градове – там далеч отвъд оголелите хълмове. Пустините, където, докато бяха живи родителите му, още шумоляха гори. Сега

пейзажът бе почти лунен – прах и камъни. Може би хората пак щяха да дойдат тук в далечното бъдеще, когато се изчерпеха суровинните ресурси на Луната. Но вече не така, както бяха дошли в края на двадесетия век. Ще покрият градовете със стъклени куполи, за да ги предпазят от палещите слънчеви лъчи и пясъчните бури. Машините ще издълбаят дълбоки шахти до залежите на манган, никел, мед. Венера ще се превърне в обогатителна фабрика, но никога не ще стане сбъднатата се мечта за прекрасното.

Предчувствие за беда пак го обзе.

– Какво става с мен? Отде накъде?

Може би наистина ще има гигантско земетресение. Най-силното не беше кой знае колко отдавна, но това не е основание, че веднага ще последва второ. Усещането беше по-друго. Омаломощаваше те, но те мобилизираше. Андрей си спомни как баща му разправяше за някакъв непонятен ужас, който обземал хората, преди да се появят декадактилите. По дяволите! Нали хищниците бяха изстребени! По-скоро можеш да срещнеш на Земята мамут, отколкото тук декадактил.

Стана, поразходи се из кабината, после натисна копчето на таблото.

– Вост!

– Да.

– Слушай, не мога да издържа вече. Нещо става с мен. Не ме свърта на едно място.

– И мен.

– Хайде да слезем.

– Дадено.

Андрей бързо излезе на площадката, спусна се с асансьора долу. Външната врата силно хлопна след него.

Озърна се. Странно, непривично изглеждаше всичко наоколо. Подпорите на кулите сякаш се извисяваха направо от мъглата. Светлината от фенерите се бореше със здрача. Тайнственост бе обвила зданието на електростанцията, изоставените жилищни блокове. Андрей неочаквано осъзна, че не знае какво има там зад корпусите. Планините трябваше да са пусти, но кой знае.

Вост стоеше недалеч от първата стафометрична будка.

– Е?

– Не знам – гласът на Вост бе дрезгав. – Казват, че така неспокоен се чувствувал човек пред нападение на декадактилите.

– Каква връзка има това с декадактилите? По-скоро е от самотата. На Земята човек никога не се чувства напълно самотен, дори и на необитаем остров.

– Според инструкцията – Вост изведнъж зашепна, – когато ще има земетресение, трябва да бъдем в кабината.

Мъглата се сгъстяваше – стелеше се на пластове.

Вторият дежурен хвана Андрей за ръката.

– Чуваш ли нещо?

Странният звук се приближаваше. Като че ли тропот на коне.

– Конете?... Какви коне може да има тук?

Вгледаха се в мъглата. Изведнъж тропотът стихна. Само от отворените врати на двете прозрачни будки на стафометрите се чуваше слабото тракане на броячите, отбелязващи пренапрежението на подземните сили дълбоко долу под почвата.

Някаква сянка изникна в млечната мъгла – едра, висока; сърцата на двамата изведнъж се свиха. Зловещо бе това същество с клатушкаща походка, с дълга муцуна, мускулести предни лапи, висящи край тялото му.

Декадактил!... Наистина, декадактил!

Звярът вървеше напосоки, залиташе. Големите му очи, едновременно и тъжни, и зли, се вторачиха в затаилите дъх Вост и Андрей с някакъв празен, невидящ поглед. Польхна ветрец, замириса на гнило, на козина, на нещо тъжно.

– Хората си отиват и той дойде –  
прошепна Вост. – Усетил е, че си отиваме.

Декадактилът се държеше като пиян човек, изтрезнял в непознато място. Попаднал през нощта от покрайнините в центъра, където всичко му е непознато, наоколо никаква душа, няма кой да му покаже пътя. Гледаше и не ги виждаше. На десет крачки от Андрей той стъпи на предните си лапи – ноктите му се събраха в копита – подскочи, но някак несръчно, косо. Изправи се пак и изчезна в мрака. Тропотът от копитата му постепенно се отдалечаваше, завивайки надясно към жилищните блокове.

– Той е спял – рече Вост. – Може да са изгорили очите му с пистолета.

Андрей поклати глава.

Не е това. Декадактилът просто не виждаше при изкуствена светлина. Но компенсираше недостатъка си със силния слух и обоняние. Първите колонисти не успяваха да се укрят от него. Хищникът се катереше по отвесни каменни стени, бързо и ловко като паяк, задържайки се с ноктите си о най-малките грапавини. Вмъкваше се през стъклата на прозорците, не го спираха дори металните решетки. Тръгнеше ли на лов, непременно погубваше жертвата си, ако не успееша, разбира се, да го убият преди това.

Тропотът от копитата пак взе да се приближава, но този път от другата страна.

– Сега ще ни подуши – рече Андрей. – Вятърът духа откъм нас.

Декадактилът отново изникна в тъмнината съвсем наблизко. Андрей не разбра как се озова в кабината на асансьора, вратичката се притвори, кабината потегли нагоре и в същия миг човекът чу долу стържене. Декадактилът се изкачваше по арматурата. На Андрей му мина мисълта: „Като стигна горе, пак ще се спусна надолу. И все така ще се движа. Вост също успя да избяга. Всичко е наред.“ Но веднага се сети, че така бе загинал при строежа на обсерваторията монтажникът който смятал, че по този начин ще се спаси от неминуемата смърт. Звярът прегризал въжетата и кабината се сгромолясала.

Андрей стигна горе – черната космата маса бе изостанала само с тридесетина метра – и затича по рампата. В пролуките под краката му се мяркаха покривите на складовете, съвсем малки. Повърхността на езерото тъмнееше в далечината, сливайки се с хълмовете, небето бе станало черно, само над хребета се бе запазила светла ивица.

Дотича до товарната площадка и съобрази, че не знае накъде да бяга.

– Бързо, насам! – чу той гласа на Вост.

Краят на двадесетметровата стрела на крана се приближаваше към Андрей във въздуха. Скочи като акробат, залови се за някакво напречно желязо, но усети че вятърът ще го отнесе. Напрягна сили, покатери се на арматурата и бързо запълзя нагоре.

Вост, дишайки тежко, прошепна:

– Да се скрием в стафометрите. Здрави са, ще издържат.

Двамата се вмъкнаха в кабината на втория асансьор. Щом стигнаха на сто метра височина, хукнаха към будките. Вост влезе в едната, Андрей в другата. Стафометричните будки бяха най-здравите постройки тук, можеха да издържат, дори ако върху им се срутеха стотици тонове пръст. Но в тях имаше толкова много уреди, че свободно място оставаше само за един човек.

Отначало на Андрей се стори, че декадактилът е загубил следите им. Но звярът се бе спуснал от кулата и душеше. Пак бе ослепял – движеше се в зоната, осветена от фенера. Изправи се на задните си лапи, неуверено тръгна към стафометрите. Блъсна се в стълба на фенера, отскочи и, освирепял, изведнъж замахна с лапата. Стълбът падна, светлината угасна. В тъмното вече декадактилът виждаше. Изправи се и

решително закрачи към будката, в която се бе скрил Андрей.

Прегърна будката с ноктестите си лапи и загледа в упор човека. Разделяше ги трисантиметрова прозрачна стена.

В съседната будка Вост се раздвижи, подвикна нещо. Но първият дежурен не извърна глава. Гледаше декадактила, разбрал защо първите колонисти бяха нарекли звяра полувълк-полумаймуна.

Гърдите, могъщите рамене и шия напомняха горила. А муцуната му беше дълга със силно издадени напред челюсти така че, като се разтвореха, зейваше страшна паст. Очите бяха прозрачни, големи, с удължени разрези. Изправените уши стърчаха над плоско чело.

Цяла минута декадактилът стоя неподвижен. „Дали мисли“? – запита се Андрей. Едва ли. И сигурно нищо не го учудва. Ето, дойдоха хората, разрушиха целия му предишен мир. Но той няма дори и представа, каква е била неговата планета преди милион години; нали родителите му не са могли да му предадат никакви познания. Той е звяр и изхожда само от дадения случай. Тук е плячката, а пред нея има преграда. Мисли само за себе си, целият е в „настоящето“, не ще го натъжат, не ще го зарадват нито миналото, нито бъдещето.



Така беше и в същото време погледът на декадактила сякаш го опровергаваше. В него се долавяше някаква тъга, като че ли той съзнаваше, че вече е отживелица, реликт на планетата, която и занапред ще си остане само каменна. Болка от невъзможността да стигне всичко до разума му, да разбере и да каже какво е разбрал. Сякаш отговаряше с погледа си на Андрей, прозрял в очите на човека оная информация, която той му предаваше не с думи, съзнателно, а по она друг начин, по който щеше да общува може би някога всичко живо в Слънчевата система. И въпреки страха си, Андрей не можа да не се възхити от гордата, могъща сила на животното, от мощните му, масивни и едновременно толкова гъвкави и „нервни“ лапи, по които кръвоносните съдове, всеки мускул рязко изпъкваха и пулсираха от напрежението.

Звярът изведнъж почна жално да вие, притисна тялото си о стъклото. Андрей се отдръпна.

Вост пак нещо извика от своята будка и замаха с ръце.

А после Андрей почувствува, че е пропуснал нещо. Звярът скочи към будката на Вост. Неточно скочи, защото Андрей не видя движението. Просто декадактилът

отначало бе на едно място, а после изведнъж се озова на друго.

Декадактилът прегърна втората будка и я разтърси. Но тя стоеше здраво. Тогава вдигна лапа и нещо рязко заскърца. Андрей в ужас прехапа устна, защото кристалното стъкло не издържа. Пет тънки стружки – по една от всеки нокът – хвъркнаха като пръски вода във въздуха, задържаха се за миг и се разбиха в пода. Звярът заработи с двете си лапи, дълбаеше, драскаше стъклото, както куче рови земята. След няколко секунди във вратата се образува отвор. Андрей видя как Вост притисна гръб в уредите.

Декадактилът опита да провере лапата си, но отворът беше малък. Пак взе да драска. Самата природа го бе научила на това: така той измъкваше месото от стоманената броня на убитите слоночери.

Броячът на стафометъра нейде зад Андрей затрака неочаквано силно и бързо, сякаш се задъхваше. Но първият дежурен нищо не чуваше. В главата му се мяркаха откъслечни мисли: „Ето, Вост сега ще загине... Така му се пада. Откакто останахме двамата, постоянно се караме. В една кабина дори не можем да стоим. Някога бяхме приятели, а сега не мога да търпя присъствието му. Прекъсва ме на всяка дума. На какво прилича?...“

Той натисна дръжката на вратата, ритна я с крак и изскочи от будката.

– Ела! Изяж ме!... На!

Но в този миг стафометърът зад гърба му оглушително затрака. Почвата свирепе се разтърси, металните конструкции на Центъра се заклатиха, Заскърцаха. Един тласък, втори...

При първия още трус декадактилът с гигантски скок се озова на открито място. Седнал като куче, опрял предни лапи в пясъка, вирнал муцуна, се заслушваше.

Почвата пак се разтресе. Андрей едва се задържа на крака. Стафометърът затреця и млъкна. Стана тихо. В далечината откъм езерото, където се бяха разположили слоночерите, се чу дрезгаво покашляне.

Първият дежурен наблюдаваше декадактила. Звярът се заслушваше, проточил шия. Вдигна лапа, почеса си гърдите. Повъртя се и пак се успокои.

Отново се зачу едва доловимо кашляне.

Декадактилът се изправи, така заприлича на човек. Отпусна се на четирите лапи и се понесе в галоп към езерото. Тропотът на копитата му след време стихна.

Андрей пое дълбоко въздух. Силите изведнъж го напуснаха. Седна. Вратата на втората будка се отвори. Олюлявайки се, излезе Вост. Направи няколко крачки

напосоки, озъртайки се встрани. Спря се, извади пистолета си, насочи го към стафометричната будка.

Ярко, ослепително блесна петметровата струя на плазмения език, бяла в средата, синя по края. Будката се овъгли, килна се встрани. Вост насочи пистолета към стълба на фенера. Блесна огън и стълбът се изкриви. После вторият дежурен захвърли пистолета, отиде при Андрей и седна до него.

– Разбра ли какво ти виках?... Да не стреляш.

– И без това нямаше да стрелям – рече Андрей.

– И аз – кимна Вост. – Дори ако те беше изял. И ако после нападнеш и мен.

Съвсем се бе стъмнило.

Пустините на Венера, планинските ѝ хребети се бяха спотаили в мрака. И нейде там, в неизвестно убежище бяха оцелели няколко декадактила. Хората напуснаха планетата и един от предишните ѝ стопани бе излязъл на разузнаване.

– Не може да е единственият – рече Андрей. – Тридесет години не са ги виждали, а те живеят по-малко. Значи са се запазили.

Вост отвори уста да каже нещо, но почвата пак се разтресе. Стафометърът в будката обаче млъкеше. Не, не беше

земетресение. Там между кулите и езерото се бяха размърдали слоночерите. Древният инстинкт не изневери на декадактила. Врълетял бе сред стадото и избиваше слабите. Подгонил бе могъщите животни, устроени така, да се боят единствено от него. Накарал бе да се раздвижат тези, от чието движение зависеше тук кръговратът на живота.

Андрей и Вост се спогледаха, после двамата извърнаха глави, послушаха се.

И го чуха.

Отначало слаб, после все по-засилващ се проеча басов тръбен звук и заля сякаш цялата планета. Това бе бойният призив на водача на слоночерите, с който ги предупреждаваше за опасността.

Вост хвана ръката на приятеля си.

– О, ако!

И Андрей стисна ръката му.

О, ако нейде бяха оцелели поне десетина нежни самки и свирепи самци декадактили! Ако наистина не бяха изтребили този вид! Тогава навитата пружина на живота пак щеше да тръгне. Пак щеше да израсне трева, планините ще се покрият с гори, ще закръжат орляци бели пеперуди. И хората ще се върнат тук, но вече по-иначе. И синьо ще стане пак небето над Утринната звезда.

Андрей скочи.

– Да вървим! Трябва да съобщим на Земята – на всички, на всички! Нека още днес узнае целият свят.

А към органичния призив на водача се бяха присъединили и другите самци. И хълмовете се тресяха.

## Особеност на професията

### Научно-фантастичен разказ

Клифорд Саймък

Присъни му се родният дом и когато се събуди, дълго не отваряше очи, като се мъчеше да запази видението. Нещо остана, но това „нещо“ беше смътно, размито, неясно, лишено от цветове. Родният дом... Той си го представяше, знаеше какъв е, можеше да възкреси в паметта си далечното, недосегаемото, но в съня всичко беше ясно!

И все пак не отваряше очи, тъй като много добре знаеше какво ще срещне погледът му – мръсната, неуютна колиба, в която се намираше. „Ако беше само мръсотията и липсата на уютност! – помисли той. – А още и мъчителната самота, това чувство, че си в чужбина.“ Докато очите му са затворени, суровата действителност като че ли не съществува, но той е вече на границата, действителността е протегнала своите пипала към пълната с топлина и задушевност картина, която се старее да задържи. Повече не може. Мрежата на съня става твърде тънка и рядка, за да противостои на реалността. Щеш не щеш – отваряй очи!

Така и беше: отвратително, неуютно, мръсно, безрадостно и навсякъде се спотаила тази враждебност, от която можеш да се побъркаш. Сега да се съвземе и да стане; започва още един мъчителен ден.

Мазилката по тавана се е напукала, посипала се е, има големи безобразни петна. Боята по стените се люци, тъмните петна напомнят за дъждовете и навсякъде се носи този дъх на отдавна непроветрено помещение...

Гледайки към тавана, той се мъчеше да си представи небето – някога можеше да го види през всеки таван. Защото небето беше неговата стихия, небето и пустинният волен Космос. Сега ги няма, те не му принадлежат повече.

Пропуските, несполуките в работата, всичко, което беше необходимо, се струпа, за да ликвидира кариерата му, да унищожи завинаги надеждите му и да го обрече на изгнание на чуждата планета...

Седна на кревата, придърпа с пета хвърлените на пода панталони, обу ги, пъкна крака в обувките и стана.

Тясна, мръсна стаичка. И евтина. Ще дойде ден, когато и такава няма да му бъде по възможностите. Парите са към края и когато се свършат, ще се наложи да търси работа, каквато и да е работа. Може би е трябвало по-рано да се погрижи за това, а не да се влачи докрай. Но не можеше да се насили. Да се хване на работа, да отседне тук, значеше да признае поражението си, да сложи край на мечтата за връщане в къщи.

„Глупак – каза си той, – и какво те замъкна в Космоса?“ Ех, да се върне само у дома, на Марс, вече с въже не можеш го изтегли навън! Ще се прибере във фермата, ще се заеме със стопанството като стопанин, ще се ожени за Елена. Нека други глупци с риск за живота летят по Слънчевата система.

Романтика... Тя се върти в главите на момченцата, юношите с възторжени очи. Романтиката на далечните пътешествия из дебрите на Космоса сред лъчистите зеници на звездите, романтиката на пеещите двигатели, студената стомана, разсичаща тъмнината и безлюдната пустош, романтиката, въплътена в човешката плът и кураж.

Но романтика нямаше. Имаше тежък труд, постоянно напрежение и гнетяща тревога, разяждащ душата страх, който улавяше прекъсванията в работата на силовия

механизъм... звънкия удар о металната броня... някоя от хилядите беди, дебнещи човека в Космоса. Той взе от нощната масичка портфейла, пъкна го в джоба си, излезе в коридора и заслиза надолу по клатещата се стълба.

Наклонена стара тераса и зеленина – неудържима, буйна зеленина по земята. Неприятен, отвратителен цвят, който зашеметява и предизвиква вътрешен отпор. Всичко е зелено: трева, храсти, всяко дърво. Ако ги гледаш дълго, почва да ти се струва, че зеленината пулсира, трепти от потаен живот и от нея няма друго спасение, освен да се скриеш някъде. Зеленина, силно слънце, изтощителен зной – всичко това прави Земята непоносима. Наистина от светлината можеш да се скриеш, с топлината също можеш да се справиш, но зеленината е навсякъде.

Той излезе, като бъркаше в джоба си за цигари. Напипа смачкания пакет и в него – единствената смачкана цигара. Залепи я на устата си, изхвърли пакетчето и остана на вратата, размишлявайки какво да предприеме по-нататък.

Но това усилие на мисълта беше само външно, предварително знаеше какво ще прави, нямаше избор. Едно и също се повтаряше всеки ден и вече колко седмици.

Това ще бъде и днес, и утре, и други ден, докато не отиде и последният грош.

А после – да, а после накъде?

Да постъпи на работа и да се опита нещо да отдели? Да пести пари, докато стигнат за билет до Марс? Каквато и да е работа на кораба му е забранена, но нали те са длъжни да вземат пътници? Ех, тия пусти сметки... За да спести достатъчно, му са необходими двадесет години!

Запуши и бавно се помъкна по улицата. Даже през цигарения дим чувствуваше миризмата на ненавистната зеленина.

Измина десет квартала и се озова до космодрума. На полето се издигаше кораб. Постоя, погледа и после се отправи към евтино ресторантче да закуси.

„Кораб – мислеше той. – Обнадеждаващ признак. Има дни, в които няма да видиш нито един, а понякога – три-четири. Днес има кораб, може да е именно той.

Както и да е – си каза той, – ще намеря кораб, който ще ме заведе у дома. Кораб, на който ще бъде крайно необходим механик и капитанът ще затвори очи пред аварията в предишните ми рейсове.“

Знаеше, че се самозалъгва. Всеки ден си говореше едно и също. Вероятно, за да оправдае ежедневните си посещения на космодрума. Самозалъгване, което помага да

запази надеждата, за да не падне духом. Самозалъгване, което позволява даже някак да се изтърпи мрачната, задушна колиба и зелената земя.

Влезе в ресторанта и седна на масата.

Сервитьорката се приближи, за да вземе поръчката.

– Пак мекици? – попита тя.

Той кимна. Мекици – евтина и калорична храна, точно каквото му е необходима. Подълго време да му стигнат парите.

– Днес ще намерите своя кораб – каза сервитьорката. – Имам такова предчувствие.

– Възможно е – отговори той, като не вярваше особено.

– Знам какво ви е на душата – продължаваше тя. – Знам колко е тежко. Самата аз тъгувах за родината си, когато за първи път напуснах родния дом. Мислех, че ще умра.

Той мълчеше, чувствувайки, че, ако отговори, ще урони достойнството си, въпреки че за какви дяволи му е сега това достойнство!

Разбира се, не ставаше дума за обикновена тъга по родината. Това беше планетна носталгия, мъка по другата култура, болка от раздялата с всичко, с което беше свикнал и към което бе привързан.

Докато чакаше мекиците, изведнъж се сети за съня си: изчезващите в далечината червени склонове, милващият кожата сух прохладен въздух, блясъкът на звездите в здрача, вълшебното злато на далечните пясъчни бури. И ниската къщичка, която се притиска към земята, а на терасата, обърната към залеза, неподвижно седи в креслото посребрял старец...

Сервитьорката донесе мекиците.

„Ще дойде ден – мислено си каза той, – когато не ще мога повече да понасям това самоизтезание, това самосъжаление. Отдавна беше време да се избавя от него. И колкото повече се помирявам с него, толкова повече то определя моите мисли и постъпки.“

Дояде мекиците и плати.

– Всичко хубаво – каза сервитьорката, усмихвайки се.

– Благодаря – отговори той.

Помъкна се по пътя, по скърцащия чакъл, и слънцето припече гърба му, но от зеленината беше избавен. Космодрумът беше безжизнен – изгорен, оголен.

Стигна до космодрума и се приближи към канцеларията.

– Пак вие – каза чиновникът.

– Има ли рейс за Марс?

– Не. А, почакайте, тук един току-що се приготвяше...

Чиновникът стана. Излезе навън и почна да вика някого.

След няколко минути се върна в канцеларията. Подире му вървеше мъж с изглед на борец. На главата на бореца имаше фуражка с изтрити, неясни букви „Капитан“.

– Ето този човек – каза чиновникът – Сън Купър. Механик първа класа, но е имал наказания...

– По дяволите наказанията! – изрева капитанът. Той се обърна към Купър: – Морисоните познавате ли?

– От пелени – отговори Купър.

Това беше лъжа, но вярваше, че ще се справи с двигателите.

– Общо взето им няма нищо – продължи капитанът, – само понякога вдигат малко шум, капризничат. Ще се наложи да ги поглезите. Не бива да откъсвате очи от тях. Ако се зазаяпате – всичко е свършено.

– Ще се справя – каза Купър.

– Моят механик ме подведе и избяга – капитанът плю на пода, демонстрирайки презрението си към избягалия механик. – Излезе слабичък в коленете.

– Моите колене са здрави – твърдо каза Купър.

Знаеше какво го чака. Но нямаше избор. Пътят за Марс беше през „морисоните“.

– Ами тогава да вървим – рече капитанът.

– За минута – каза чиновникът. – Това не става така. Вие сте длъжни да му дадете време да си събере нещата.

– Нямам нищо за събиране – намеси се Купър, като си спомни жалките вехтории, които остави в гостилницата – нищо ценно.

– Трябва да сте наясно – продължи чиновникът, обръщайки се към капитана. – Не може да се гарантира за човек, който е имал наказания.

– Плюя на всичко – отрязва капитанът. – Достатъчно е да познава двигателя и движението, нищо повече; не ме интересува.

Като нов корабът не е бил нищо особено, а и с годините не бе станал по-добър. Да, въобще да се лети с такъв ще е мъка, без да говорим за това, че „морисоните трябва да се глезят“.

– Не се страхувайте, няма да се разпадне – каза капитанът. – Ще издържи повече, отколкото си мислите. Просто е чудно на какво е способно това корито, напук на всички дяволи.

„Само още един рейс – помисли Купър, – да ме заведе на Марс. А там нека се разпада.“

– Корабът е великолепен – каза той съвсем искрено.

Приближи се към могъщия стабилизатор и сложи ръка върху него. Тежък метал, боята отдавна е олющена, грапавини от корозия и студът дълбоко е проникнал в него, като че ли корабът още не е изпуснал погълнатия от него космически мраз.

„Най-последно – помисли си той. – След толкова седмици очакване ето го най-последното произведение на инженерното изкуство, което ще ме заведе в къщи.“

Върна се при капитана:

– Какво, да започнем ли? – каза той. – Искам да видя двигателите.

– Те са в ред – отговори капитанът.

– Възможно е. Все пак ще ги проверя.

Очакваше двигателите да бъдат в лошо състояние, но не до такава степен. Корабът изглеждаше жалък, а „морисоните“ бяха още по-зле.

– Трябва да се действа – каза той. – С такива двигатели не може да се пътува.

Капитанът кипна и почна да ругае:

– Внимавайте, излитаме на разсъмване! Задачата е срочна!

– На разсъмване ще излетим – отрязва Купър. Вие само не се бъркайте!

Той постави хората по местата им и сам работи четиринадесет часа непрекъснато без почивка – нито яде, нито спа. След това



стисна юмрук и доложи на капитана, че всичко е готово.

Благополучно преминаха атмосферата. Купър разтвори юмрук и облекчено въздъхна. Сега трябва да следи да няма прекъсване.

Капитанът го извика при себе си и постави на масата бутилка.

– Вие се справихте много по-добре, отколкото очаквах, Купър.

Купър поклати глава.

– Още не сме долетели, капитане. Предстои ни дълъг път.

– Купър – каза капитанът, – знаете ли какво носим?

Купър поклати глава.

– Лекарства – каза капитанът. – Там има епидемия. – Само нашият кораб беше щогоде готов за рейс. И ето, изпратиха нас.

– Трябваше преди това да се направи генерален ремонт на двигателите.

– Времето не позволяваше, всяка минута беше скъпа.

Купър отпи от чашата, отмаял от умора.

– Епидемия, казвате? А каква по-точно?

– Пясъчна треска – отговори капитанът. – Навярно я познавате?

Смъртен ужас полази по гърба на Купър.

– Знам – той допи уискито и стана. – Аз тръгвам. Трябва да погледна двигателите.

– Ние разчитаме на вас, Купър. Трябва да се доберем.

Върна се в машинното отделение и се строполи в креслото, слушайки пеенето на двигателите, което пронизваше целия кораб. Те трябваше да работят без прекъсвания. Сега това е по-нужно, откогато и да е било. Работата не беше само да се доберат до къщи: родната планета чакаше лекарства.

„Обещавам – каза той на себе си. – Обещавам, че ще долетим.“

Не щадеше нито екипажа, нито себе си. Ден след ден под вадещия душата нетърпим вой на дюзите и грохота на тези дяволски „морисони“.

Какъв ти сън – едва успяваше да полегне за няколко минути. Какъв ти обед – хапваше само нещо на крак. Работа, работа, но още по-лошо – надзор, очакване, цялото тяло е напрегнато: сега ще почнат да засичат... или сега ще звънне металът, предвещавайки опасност.

„И защо – се въртеше в главата му смътната мисъл – човек излиза в Космоса? И защо човек се захваща за такава работа?“ Разбира се, тук, в машинното, край доизносените двигатели човек се чувства по-зле, отколкото в другите отделения. Но и там не е добре. Атмосферата на кораба е наситена с нерви, но най-лошо от всичко е

черният, гнетящ страх пред Космоса, пред това, което Космосът може да направи с кораба и хората на борда.

На новите по-големи кораби обстановката до известна степен е по-добра. Отдавна е прието пътниците да се тъпчат с успокоителни лекарства. За да не нервничат, да не реагират така остро на неудобствата, да не се поддават на паника.

Но с екипажа не е така. Той трябва да бъде нащрек, готов на всичко. Длъжен е да понася всичко.

Възможно е да дойде време, когато корабите ще бъдат достатъчно големи, двигателите и горивото – достатъчно съвършени, когато страхът на човека пред пустия Космос ще намалее. Тогава ще стане по-лесно. Но това навярно е още далеч. Вече изминаха двеста години, откакто прадедите на Купър заедно с първите бяха отлетели да завладяват Марс.

„Не чувствавам, че се връщам у дома – си каза той, – няма да го понеса, няма да издържа.“ Даже тук, където почна да се натрупва всякаква миризма, чувствуваше уханието на сухия, прохладен въздух на родната планета. През металната обшивка на летящия кораб, през неизброимите тъмни мили той виждаше нежните тонове на залеза над червените склонове. В това е неговата

сила пред другите. Ако не беше мисълта, че се връща у дома, нямаше да устои.

Бавно се нижеха дните, двигателите работеха и надеждата в неговата душа растеше. Накрая надеждата се смени с тържество.

Дойде денят, когато корабът като вихър се плъзна надолу през хладната разрежена атмосфера, кацна и спря.

Той протегна ръка, завъртя ключа – двигателите изреваха и млъкнаха. Тишина обгърна изтощената стомана, онемяла от непрекъснатия шум.

Стоеше, оглушен от тишината, изпитвайки, ужас пред страшното безмълвие.

Мина покрай двигателите, плъзна ръка по метала, гледайки го като животно, учуден и едва ли не недоволен от това, че в неговата душа се роди нещо подобно на странна нежност към машината.

А впрочем, защо пък не! Двигателите го доведоха у дома. Той ги глезеше, проклинаше ги, следеше ги, спеше до тях – и те го доведоха у дома.

А ако бъдем откровени, той много не вярваше в това.

Изведнъж видя, че е останал сам. Щом завъртя ключа, и командата се беше втурнала към стълбата. Време е и той да излезе и все пак, макар и за миг, остана в

тихото отделение. Накрая още веднъж огледа всичко. Нещо да не е пропуснал?

Обърна се и бавно тръгна по стълбата към люка.

Горе срещна капитана. Зад ракетите се извисяваха червените склонове.

– Всички вече излязоха, остана само началникът на интендантската служба – каза капитанът. – Чаках ви. Отлично се справихте с двигателите, Купър. Щастлив съм, че тръгнахте с нас на път.

– Последният рейс – отговори Купър, галейки с поглед червените склонове.

– Странно – каза капитанът. – Вие очевидно сте от Марс.

– Да. И трябваше въобще да си стоя у дома.

Капитанът внимателно го погледна и повтори:

– Странно.

– Нищо странно – възрази Купър. – Аз...

– И аз смятам да остана – прекъсна го капитанът. – На Земята кораба ще откара друг командир.

– В такъв случай – подхвана Купър – да излезем.

– Решено. Но най-напред – ваксинирането.

Спуснаха се по стълбата и тръгнаха през полето към зданието на космодрума.

Насреща им с вой се стрелнаха машини, бързащи към кораба за товара.

А Купър изцяло се отдаде на възприятията, които изпитваше в сънищата си в мизерната стаичка на Земята: ободряващото ухание на прохладния лек въздух, отскачащата поради малкото притегляне крачка, стремително извисяващите се неосквернени червени склонове под лъчите на неяркото слънце.

Лекарят ги очакваше в тесния си кабинет.

– Виноват – каза той, – но вие знаете правилата.

– Ох, тези правила – отговори капитанът. – Ясно, щом трябва.

Седнаха в креслата и запретнаха ръкави.

– Дръжте се – предупреди ги лекарят. – Бодването дава разтрисане.

Така и стана.

„Така беше и по-рано – помисли Купър, – всеки път. Време ми е да свикна“.

Отпусна се тежко в креслото, очаквайки преминаването на слабостта и шока. Лекарят седеше на масата си и също очакваше момента, в който ще дойдат на себе си.

– Тежък рейс? – попита той накрая.

– Леки няма – сърдито отговори капитанът.

Купър поклати глава.

– Този беше най-тежкият от всички. Двигателите...

– Простете ми, Купър – намеси се капитанът, – но ние наистина возехме лекарства. Тук наистина има епидемия. И моят кораб се оказа единственият. Исках да го дам на генерален ремонт, но нямаше време.

Купър кимна.

– Спомням си – каза той.

С мъка се повдигна и погледна през прозореца студения и чужд марсиански изглед.

– Ако не беше внушението – решително каза той, – нямаше да се справя.

Той се обърна към лекаря:

– Ще можем ли някога да минем и без това?

Лекарят кимна.

– Разбира се. Когато корабите станат по-съвършени и човекът привикне към космическите пътешествия.

– Тази носталгия...

– Няма друг изход – каза лекарят. – Ние нямаше да имаме нито един космонавт, ако всеки път не летяха за дома.

– Това е вярно – съгласи се капитанът. – Никой, и аз в това число, не може да издържи изпитания заради пари.

Купър погледна през прозореца към пясъчния ландшафт и го полазиха тръпки. По-унило място...

„Що за идиотизъм – да се мотая из Космоса – си каза той, – когато в къщи имам жена като Дорис и две деца.“

Изведнъж силно пожела да ги види.

Познати симптоми. Отново носталгия, но сега за Земята.

Лекарят взе от шкафчето бутилка и с щедра ръка напълни три чашки.

– А сега вземете това – каза той – и да забравим всичко!

– Трудно ще забравим – усмихна се Купър.

– В края на краищата – каза капитанът с неестествено весел тон – трябва правилно да се гледа на нещата. Става дума за особеност на професията.

## Демонстратор на четвъртото измерение

### Фантастична шега

Мюрей Лейнстър

Пит Дейвидсън току-що бе наследил имуществото на чичо си, доктор в областта на четвъртото измерение, и станал опекун на необикновено общително кенгуру на име Артър. И все пак не беше щастлив; в момента това особено личеше.

Седеше в лабораторията на чичо си и нещо пишеше на лист хартия. Събираше цифри и в отчаяние се хващаше за главата. После взе да вади, да дели, умножава. Но неизменно получаваше един и същи резултат – проблемата, над която си блъскаше главата, се поддаваше толкова на решение, колкото уравненията на четвъртото измерение на покойния му чичо. От време на време в лабораторията надзърташе дългата конска физиономия на Томас – слугата на чичо му. Пит с основание се страхуваше, че и него бе наследил.

– Извинете, сър – нерешително каза Томас.

– Какво има пак, Томас? С какво се занимава сега Артър?

– Пасе гергините. Но аз идвам за друго. Какво ще заръчат да приготвя за обед?

– Все ми е едно! – отвърна Пит. – Впрочем, не. За да проумея финансите на чичо Робърт, нужен ми е мозък. Пригответи нещо богато на фосфор и витамини.

– Добре, сър – каза Томас, – само че бакалинът...

– Как, пак ли иска пари? – простена отчаян Пит.

– Да – отвърна Томас, като влезе в лабораторията. – Надявах се, че положението се е подобрило.

Пит поклати глава и, подтиснат, вторачи очи в сметките.

– Всичко си е по старому. Парите за сметката на бакалина ще си останат далечна мечта. Това е ужасно, Томас! Винаги съм смятал чичо Робърт за чувал с пари и че четвъртото измерение има отношение само към математиката. Но изглежда тия кванти и космични континууми са изгълтали цялото му състояние! Не ще успее дори дълговете му да изплатя, та камо ли да остане нещо за мен!

Томас изхъмка, което трябваше да означава съчувствие.

– Ако бях сам, щях да изкарам някак – мрачно продължи Пит. – Даже Артър с простото си кенгурско сърце се държи твърдо. Но Дейзи! Нали казах на годеницата си, че съм получил наследство. Ще бъде много разочарована.

– Наистина жалко – рече Томас. – А с обеда какво да правя...

– Ще се наложи да платим – с отчаяние каза Пит. – В джоба си имам само четиридесет цента, Томас. Все пак Артър не бива да гладува. На Дейзи това няма да се хареса. Нали формално Артър е неин. Я да видим, не можем ли да измислим нещо!

С хищен поглед заоглежда лабораторията. В ъгъла стоеше странно Съоръжение от железни пръчки, високо приблизително четири фута, приличащо на скелет. Томас каза, че това е тесеракт – модел на куб, даден в четирите измерения, а не в обикновените три.

На Пит то повече напомняше средновековна машина за изтезания – убедително доказателство при теологичните спорове с еретиците. Не можеше да си представи, че този тесеракт, би се харесал на някого другого освен на чичо му.

– Тук няма нищо подходящо дори за заложната къща – подтиснат забеляза Пит.

– А демонстраторът, сър? – с надежда напомни Томас. – Чичо ви го завърши, той работи.

– Какъв е тоя демонстратор? Какво демонстрира?

– Демонстрира четвъртото измерение – съобщи Томас. – Чичо ви посвети целия си живот на него.

– Тогава да го разгледаме – каза Пит. – Може би ще мога да си изкарам прехраната, като демонстрирам четвъртото измерение по витрините на магазините с рекламни цели. Впрочем, не вярвам, че подобна кариера ще се хареса на Дейзи.

Томас тържествено отиде до завесата зад бюрото и я дръпна. Пред очите на Пит се появи огромен апарат, висок цели седем фута. Чудовищната бронзова подкова изглежда беше куха и пълна с тайнствени зъбчати колелца. В долната ѝ част имаше стъклена подставка, дебела почти дюйм, която навярно се въртеше. От масивната ѝ основа излизаха медни тръбички, които завършваха в хладилната инсталация.

Томас завъртя лоста и апаратът забуча.

– Доколкото разбирам – рече той, – демонстраторът е истински триумф на науката. Виждате ли, сър, четвъртото измерение е времето.

– Приятно е да ти обясняват така простичко нещата – рече Пит.

– Благодаря ви. Доколкото съм разбрал, ако например някой пътува с автомобил и изведнъж вижда на шосето прелестно момиче, което ей сега ще настъпи бананова кора, поискал е да я предупреди, но не го е направил веднага – изминали са, да кажем, две минути, за което време той е пропътувал половин миля...

– Прелестното момиче би настъпило банановата кора, би се подхлъзнало и нататък всичко би се развило по законите на природата – продължи вместо него Пит.

– Да, ако не беше демонстраторът. Виждате ли, за да предупреди момичето, човекът ще трябва да се върне не само по разстояние, но и по време, иначе ще бъде късно. С други думи, ще трябва да се върне назад не само половин миля, но и две минути във времето. И затова чичо ви построи демонстратора...

– Да може да се справи при подобно положение – завърши вместо него Пит. – Разбирам! Но се боя, че тази машина едва ли ще реши финансовите ни затруднения.

Хладилната инсталация бе престанала да бучи. Томас тържествено запали клечка кибрит.

– С ваше позволение бих искал да ви покажа как действа демонстраторът. Ето, духвам клечката и я слагам на стъклената подставка между краищата на подковата.

Нейде от вътрешността на машината се зачу самодоволно тракане, което продължи няколко секунди. После огромната стъклена подставка внезапно се завъртя. Зачу се бръмчене. Прекрати се. Неочаквано върху стъклената подставка се появи втора кибритена клечка. Машината веднага тържествуващо поднови тракането си.

– Виждате ли? – рече Томас. – Тя възпроизведе още една изгоряла кибритена клечка. Измъкна я от миналото в настоящето.

Подставката пак се завъртя. Машината тракаше и бръмчеше. Но ето. бръмченето се прекрати и върху стъклената подставка се появи още една кибритена клечка. После тракането отново започна.

– И така ще продължава безкрай – рече Томас.

– Да, вече почвам да разбирам цялото величие на съвременната наука – забеляза Пит. – Чичо ми Робърт е изразходил само някакви си два тона мед и стомана, няколкостотин хиляди долара и десетки години труд, за да ми остави машина, която ще ме снабдява с изгорели кибритени клечки

в неограничено количество. Томас, тази машина е истински триумф на науката!

Томас просия.

– Радвам се, че ви харесва. И така, какво ще правим с обедата?

Пит погледна с упрек слугата, после бръкна в джоба и извади четиридесет цента.

– Щом стана дума за науката, то на мен ми хрумна една комерческа мисъл. Дори ме е срам да я споделя. – Той погледна чудовищния потракващ демонстратор на четвъртото измерение. – Излезте за десет минути, Томас.

Слугата изчезна. Пит включи демонстратора. Бе решил да рискува петцентова монета, сложи я на стъклената подставка. Машината затрака, забръмча, после млъкна – и се появиха две монети. Пит прибави към двете друга от десет цента. След завършването на втория цикъл той поглади с отчаяна решителност косата си и прибави цялото си състояние – четвърт долар. Не вярвайки на очите си, загледа смаян резултата. После припряно почна да строи върху подставката пирамиди от монети.

\* \* \*

Когато изминаха десет минути, на вратата с достойнство почука Томас.

– Извинете – с надежда в гласа каза той, – но какво ще стане с обедата?

Пит изключи демонстратора и преглътна слюнката си.

– Томас – рече той, като се стараеше да изглежда спокоен, – можеш да избереш каквото искаш меню. Вземи тая кошничка с дребни пари и върви в магазина. Чакай, нямаш ли случайно в себе си монета, по-голяма от четвърт долар? Половин долар ще свърши работа. Искам, когато Дейзи дойде, да ѝ демонстрирам нещо наистина вълнуващо.

\* \* \*

Мис Дейзи Менърс беше от тия хора, които биха приели демонстратора на четвъртото измерение за нещо естествено и ще се втурнат да използват за своя изгода резултатите от съвременните научни изследвания. Тя разсеяно поздрави Пит и веднага се заинтересува от размера на наследството. Пит я заведе в лабораторията, показа ѝ демонстратора.

– Това е цялото ми богатство – тържествено каза Пит. – Скъпа, знам, че ще ти се види странно, но имаш ли в себе си четвърт долар?

– Каква наглост да искаш от мен пари! – извика Дейзи. – Ако си ме излъгал за наследството...



Пит нежно ѝ се усмихна. Извади от джоба си четвърт долар.

– Гледай, скъпа! Правя го за теб!

Включи демонстратора и самодоволно взе да ѝ обяснява принципа на работата му. Неиде от вътрешността на машината се зачу тракане. Стъклената подставка се завъртя и до първата монета се появи втора. Без да прекъсва обясненията си, Пит сложи монетите една върху друга. След част от минутата върху подставката вече имаше четири монети. Той пак ги нареди на купчинка. Появиха се осем – шестнадесет – тридесет и две – шестдесет и четири – сто двадесет и осем... В този момент небостъргачът от монети рухна и Пит изключи демонстратора.

– Парите, мила, са от четвъртото измерение. Чичо е изобретил тази машина, а аз я наследих и... да ти разваля ли пари?

Дейзи вече не изглеждаше разсеяна. Пит ѝ връчи пачка банкноти.

– Отсега нататък, когато имаш нужда от парк, идвай тук, включвай машината и събирай монетите! Нали е великолепно?

– Тъкмо имам нужда от пари – каза Дейзи.  
– Трябва да си накупя чеиз.

– Тогава на работа! – каза ентузиазирано Пит. – А докато машината действа, можем да си поговорим.

Демонстраторът затрака и забръмча, произвеждайки този път банкноти вместо монети.

– Не исках да правя никакви планове, преди да поговоря с теб – обясни ѝ Пит. – Нали знаеш колко обича Артър цигарите. Той ги яде, въпреки че е малко ексцентрично за едно кенгуру, но явно не му вредят. С помощта на демонстратора произведох огромни запаси от любимите му цигари. Освен това опитах се да увелича банковата си сметка. Някому може да се стори странно, ако, когато си купуваме къща на Парк авеню, небрежно наброим цял самосвал дребни пари. Ще помислят, че се занимаваме с отвличане на деца.

– Глупчо! – каза Дейзи. – Ти можеш да произвеждаш банкноти в същата прогресия, както произвеждаш монети.

– Преди да ни хрумне мисълта за банкнотите, с Томас вече бяхме напълнили мазето, в което държим въглищата, с монети от четвърт и половин долар.

– Добре е да пуснем в действие и златни монети – напругайки целия си мисловен апарат, предложи Дейзи. – Трябват ни само няколко парчета. Мисля, че ще успеем да намерим.

– Аха! – възкликна Пит. – Томас имаше златна пломба. Извадихме я, размножихме я

и получихме половин фунт злато. После претопихме златото на малки блокчета и ги сложихме на подставката на демонстратора. Ако надзърнеш в бараката, очаква те истинска изненада.

– Освен това има и скъпоценности – съобщи Дейзи. – С тях ще става по-бързо.

– Ако обичаш скъпоценностите – нежно промълви Пит, – погледни в сандъка за зеленчуци. Когато ни хрумна тази идея, нямаше вече никакво свободно място.

– Мисля, че трябва незабавно да се оженим. Ти какво ще кажеш? – с ентузиазъм възкликна Дейзи.

– Разбира се! Да вървим веднага! Ще отида да запаля автомобила.

– Иди, мили, а аз през това време ще се позанимая с демонстратора.

Със сияещо лице Пит изхвъркна от лабораторията. Позвъни за Томас, после още веднъж натисна звънеца. Томас се появи чак при третото позвъняване, много бледен.

– Извинете, сър, да приготвя ли куфара ви?

– Куфара ли? Защо?

– Искат да ни арестуват, сър – съобщи Томас, като с мъка преглътна слюнката си. – Мой познат от селото, който ни смята за

бандити и много ни уважава, току-що ми позвъни и ми съобщи новината.

– Томас, да не би да си пийнал?

– Не, сър, но предложението ви е отлично, благодаря. – После добави с отчаяние: – За всичко са виновни банкнотите. Нали помните, че обменихме сребро срещу банкноти от по един долар, пет, десет, двадесет и така нататък.

– Да – съгласи се Пит. – Бяха ни много нужни. Какво е станало?

– Работата е в номера! Всички банкноти, произведени от демонстратора, имат един и същ номер. Някой е открил, че има банкноти с еднакви номера. Секретната служба е проследила пътя на тези пари. Скоро ще дойдат да ни арестуват. Наказанието за произвеждане на фалшиви пари е двадесет години затвор. Приятелят ми се интересува дали ще се отбраняваме, защото жителите на селото искали да погледат стрелбата.

Томас кършеше ръце. Пит го гледаше смаян.

– Ами да, те наистина са фалшиви – каза замислено Пит. – Досега не ми беше минавало през ума. Ще трябва да си признаем всичко, Томас. Ако ме осъдят. Дейзи навярно няма да иска да се омъжи за мен. Ще ида да й съобщя новината.

Но изведнъж замря на мястото си – чу гневните викове на Дейзи. Виковете все повече се усилваха. Преминаваха в непрекъснат пронизителен вой. Пит хукна към лабораторията.

Влезе и замря поразен. Демонстраторът работеше. Дейзи бе видяла как Пит подрежда банкнотите на купчинка върху подставката, за да ги възпроизведе машината. Явно, опитала се бе да направи същото, но купчинката, изглежда, е била рехавя, Дейзи се качила на подставката и бе попаднала в полето на действието на апарата.

Когато Пит дотича в лабораторията, там вече имаше три Дейзита. Докато, скован от ужас, стоеше на прага, към тях се прибави четвърта. Демонстраторът тракаше и бръмчеше почти с триумф. После произведе пета мис Дейзи. Пит се спусна и изключи машината, но бе закъснял – в лабораторията се появи шестата мис Дейзи Менърс. Пит гледаше размножената мечта на сърцето си буквално парализиран от ужас.

Шестте Дейзита не само си приличаха по външност като две капки вода, но и имаха, тъй да се каже, един и същ сериен номер – еднакви възгледи и убеждения. И всяка от тях беше убедена, че тя е именно притежателката на купчината банкноти.

Шестте Дейзита ужасно се караха, дърпаха си парите от ръцете и се ругаеха, като си казваха какво мислят една за друга, а мненията им не бяха особено ласкави.

Артър, както и Дейзи, имаше безгрижен характер. Не беше от тия кенгуру, които само търсят поводи да се ядосват. Кротко си пасеше из моравата, похапваше от гергините и от време на време прескачаше оградата с надежда, че по алеята ще се появи кучето. Или ако не успее да види кучето, може да мине някой и да хвърли угарка.

И тъй, Артър пасеше гергините и му беше скучно. Откъм лабораторията се чуваха някакви викове, но кенгуруто не се интересуваше от семейни кавги. Виж към държавните служители, които току-що пристигнаха, прояви много по-голям интерес. Бяха двама, в открит автомобил. За миг поспряха пред портата, после решително се насочиха към главния вход.

Артър дотича в момента, когато те затропаха с юмруци по вратата. С един скок се озова близо до тях, седна на опашката си и заразглежда с интерес посетителите.

– Б-б-боже мой! – извика широкоплещестият нисък полицаи. Той пушеше цигара. Щом видя Артър, хвърли я и се хвана за главата.

Това беше грешка. Артър обичаше цигари. А тази се търкаляше само на пет метра от него. И кенгуруто скочи, за да я вземе.

Когато видя летящия право към него Артър, полицаят изкрещя. Наистина, в този момент Артър изглеждаше застрашителен. Полицаят стреля, но не улучи. Кенгуруто не обърна никакво внимание на изстрела. За него изстрелите не означаваха заплаха. Те бяха само гърмежи, издавани от автомобилите с неизправни карбуратори. Плавно се приземи до самите крака на полицая, който в истерика се нахвърли върху кенгуруто с град от юмуци.

Артър беше кротко кенгуру, но не можеше да понася да го бият и сграбчи с предните си лапи широкоплещестия нисичък полицай. Спътникът му заотстъпва към вратата, готов да жертвува всичко, само да спаси живота си. Но в този миг Томас отвори вратата, вторият полицай политна, падна, удари си главата о прага и загуби съзнание.

\* \* \*

След петнадесет минути широкоплещестият нисичък полицай мрачно забеляза:

– Подхвърлили са ни лъжлива следа. Благодаря ви, че ме измъкнахте от лапите на този звяр. Търсим шайка фалшификатори на банкноти. Следата водеше при вас. Можехте

съвсем спокойно да ни изпозастреляте. Но не го направихте. Сега ще трябва да почнем издирванията отначало.

– Боя се, че следата пак ще ви доведе тук – призна си Пит. – Но може би като държавен служител ще се заинтересувате от демонстратора на четвъртото измерение. Той е виновен за всичко. Ще ви заведе при него.

Пит поведе посетителите към лабораторията. Артър се появи в коридора, обзет от желание да си отмъсти. На лицата на полицаите се изписа тревога.

– А вие му дайте цигара – посъветва ги Пит. – Той ги яде. И тогава ще станете приятели за цял живот.

– По дяволите! Само това липсваше! – извика широкоплещестият полицай. – Застанете между мен и него. Може би Кейси ще поиска да се сприятели с него.

– Аз нямам цигари – нерешително промълви другият полицай. – Пура може ли?

– Малко тежичко ще му дойде рано сутрин – замислено каза Пит, – но опитайте.

Артър скочи и се приземи на два фута от Кейси. Полицаят му подаде пура. Кенгуруто я помириша и взе. Пъхна я в устата си и отхапа края ѝ.

– Виждате ли! – радостно възкликна Пит. – Хареса му. Да вървим!

В лабораторията завариха страшна суматоха. Демонстраторът усилено се трудеше, а Томас, бледен, смутен, наблюдаваше работата му. Демонстраторът произвеждаше банкноти по цели контейнери. Щом върху подставката му се появеше поредната порция, Томас грабваше банкнотите и ги разпределяше между шестте Дейзита, които трябваше да стоят наредени една зад друга, за да получат всяка своята част. Но те ужасно се караха, защото една се бе опитала да ги измами.

– Това е моята годеница – спокойно рече Пит, посочвайки момичетата.

Но нисичкият полицаи бе вперил очи в купчината зелени банкноти, които се появяваха от нищото. Измъкна револвера си.

– Там зад стената е машината, на която ги печатат, нали? – веднага се досети той. – Ще отида да видя.

Блъсна встрани Томас и стъпи на стъклената подставка. Обзет от ужас, Пит посегна към лоста за изключване, но вече беше късно. Стъклената подставка се завъртя. Демонстраторът насмешливо забуча – и в момента, когато вдървените пръсти на Пит изключиха апарата, се появи копието на полицаия.

Близнаците, втрещени от удивление, впериха очи един в друг. Кейси втренчи

поглед в тях и косата на главата му се изправи. В този миг Артър с умоляващ жест сложи лапата си на рамото на Кейси. Пурата му бе харесала. Вратата на лабораторията беше отворена и той бе влязъл да поиска още една. Но Кейси, загубил самообладание, закрещя и хукна да бяга, въобразил си, че кенгуруто го гони по петите. Блъсна се в модела на тесеракта и безнадеждно се оплете в железните му пръчки.

\* \* \*

Артър бе спокойно, но чувствително кенгуру. Ужасният вик на Кейси разстрои и него. Скочи напред, без да иска бутна Пит върху лоста за изключване и се приземи между двете копия на нисичкия полицаи. Те тъкмо си споделяха изживяванията от първата среща с кенгуруто, в уплахата се отдръпнаха точно в момента, когато стъклената подставка се завъртя.

От бученето на демонстратора Артър подскочи и се озова върху подставката. Стоящото до него копие на широкоплещестия нисичък полицаи с грациозен скок изчезна през вратата. Пит се бореше с втория близък, който размахваше револвера и искаше обяснения, прегракнал от ревностното изпълнение на служебния си дълг. Пит се опитваше да му обясни, като му даваше примера за прелестното момиче и

банановата кора, но полицаят все не можеше да схване и продължаваше да крещи с прегракнал глас. В това време от стъклената подставка скочи още един Артър, след него втори, трети, четвърти, пети, шести и седми се появиха на сцената.

\* \* \*

Воплите на шестте Дейзита накараха полицая да се обърне и той видя, че лабораторията е пълна с петфутови кенгурата, които удивени правеха опити да се сприятелят.

От всички присъстващи единствен Артър се зарадва на случилото се. Преди скиташе самотен из къщата и скучаеше. Сега обществото му бе станало твърде многобройно. В същност от самотното кенгуру се бе получило цяло стадо. Радостно възбудени, забравили всякакво благоприличие, Артърровците се гонеха из лабораторията и играеха на прескочи кобила, като използваха принадлежаия полицаи за трамплин.

Шестте Дейзита продължаваха да крещят неистово. А Артърровците избираха все нови и нови обекти за скоковете си, накрая един от тях избра мотора на демонстратора. От трудолюбивия механизъм се посипаха искри и опариха кенгурото. Обзето от ужас, то изскочи през прозореца. Веднага цялото

стадо го последва, решило, че е продължение на играта.

Щом Артърровците изчезнаха от лабораторията, изведнъж ясно се чу, че демонстраторът издава странни жални звуци. Кейси, все още пленник на тесеракта, надзърташе през железните пръчки на модела; изразът на лицето му напомняше за пациентите на психиатрична болница. Само един от широкоплещестите нисички полицаи се намираше в лабораторията. Лежеше на пода и едва дишаше. А шестте Дейзита бяха толкова ядосани, че не можеха да произнесат никакъв звук. Единствен Пит бе запазил спокойствие.

– Е – философски забеляза той, – атмосферата се поразведри. Но нещо се е случило с демонстратора.

Една от шестте Дейзита сърдито каза, като се обърна към друга от близначките:

– Съвсем нахална си станала! Тези пари са мои!

Двете тръгнаха заплашително една към друга. Още три, протестирайки възмутено, се намесиха в кавгата. Шестата – на Пит се стори, че тя е истинската Дейзи – почна бързо да прехвърля парите от купчинките на другите към своята.

\* \* \*

През това време демонстраторът продължаваше някак странно да бучи. Пит се

зае да разбере каква е работата и откри, че при скока си Артър е побутнал лоста, който, изглежда, регулира броя на оборотите на мотора. Нагласи го напосоки. Демонстраторът облекчено затрака. И тогава Пит с ужас видя, че върху стъклената подставка стоят петте Дейзита. Спусна се да изключи апарата, като се страхуваше че е закъснял.

Обзет от отчаяние, Пит затвори очи. Дейзи много му харесваше. Но шест Дейзита бяха прекалено много. А перспективата да станат единадесет...

В ушите му прозвуча дрезгавият глас на полицаия:

– Аха, ето къде била машината за печатане и... хм, огледала, създаващи илюзията, че всичко е двойно. Сега и аз ще мина през люка подир момичетата. И ако някой зад стената ми крои някакъв номер, лошо ще си изпати.

Излишният полицаи стъпи на стъклената подставка, която по неизвестни причини бе опустяла. Демонстраторът затрака. После забуча. Подставката се завъртя – в обратна посока. И полицаият в миг изчезна. Както се бе появил от миналото, така и изчезна! Оказа

се, че един от Артърровците е изместил лоста в неутрално положение, а после Пит при нагласянето го бе поставил на заден ход. Сега, когато видя как изчезна полицаият, разбра къде бяха пропаднали излишните Дейзита и къде ще се даянат компрометиращите го банкноти. Въздъхна с облекчение.

Кейси, освободил се най-после от тесеракта, се изкубна от ръцете на Томас, който се опитваше да му помогне, и хукна към автомобила. Завари спътника си да наблюдава как деветнадесетте Артърровци играят на прескочи кобила, прескачайки гаража. След обясненията на Пит полицаите още повече се разстроиха. Когато потеглиха, видя, че автомобилът им се олюлява ту на едната, ту на другата страна.

– Струва ми се, че те вече няма да се върнат – рече Томас с надежда в гласа.

– И аз мисля така – съгласи се Пит, успокоил се най-сетне напълно. Той се обърна към изплашената Дейзи: – Мила, оказа се, че всички тия банкноти са фалшиви. Ще трябва да ги върнем обратно и да се опитаме да преживеем с това, което има в бараката и сандъка за зеленчуци.

## Плененият разум

### Фантастичен разказ

Кирил Буличъв

*Още при втората обиколка разбрах, че ще се наложи да кацна. Двигателят, което отдавна ме безпокоеше, се бе повредил. А няма нищо по-лошо от повреден двигател, когато между теб и родния ти дом се е проснала почти половин Галактика.*

*...Ликът на планетата бе обезобразен от катаклизмите. Дълбоки пукнатини прорязваха кората и невероятно високи планински хребети се извисяваха над атмосферата ѝ, космичен студ облъхваше върховете им.*

*Но аз нямам време спокойно да изучавам временния си, а може би и постоянен пристан. Трябваше да потърся удобно и по възможност безопасно място за кацане. В момента, когато открих такова място в едно обширно плато и вече се канех да кацна, двигателят ми се повреди.*

*Продължих да летя над тъмната страна на планетата, над високопланинско плато, което се издигаше толкова високо над повърхността на планетата, че ако паднех там, ме очакваше сигурна смърт – атмосфера, по-точно останки от нея, в тази част на планетата се бяха съхранили*

*само в клисурите. Ако не успея да се спусна там, загубен съм.*

*В последния момент уредите показаха, че точно по курса ми има котловина. Корабът ми се понесе като метеор над планинския масив, вряза се в плътните слоеве на атмосферата, мъгла забули илюминаторите – и ето ме най-сетне на повърхността на планетата. Жив! Дали съм сам, или вече ме следи чуждият разум? Готов да ми се притече на помощ? Или точи оръжието си, за да ме убие?*

*Включих биосондите и долепих лице до илюминатора. Корабът сякаш целият бе настръхнал, отвсякъде се подаваха игли, шлангове, отвори се очите на датчиците, ушите на локаторите. Настъпи моментът на първото запознаване с чуждия свят...*

*Когато се появиха първите проблясъци на зората, слаби, синкави, плахи, вече знаех доста за котловината, в която бях попаднал. Разумен живот нямаше. Но наоколо гъмжеше от най-различни същества, опасни, кръвожадни и всички воюваха помежду си – силните изяждаха*



слабите, слабите преследваха още по-слабите.

Не бива повече да стоя така без работа. Време е да напусна сигурните стени на кораба, да се срещна лице с лице с новия свят. Въръжих се с бластера и отворих люка. Въздухът беше спарен, застоял, но можеше да се диша.

Придвижвах се бавно, като гледах корпусът на кораба през цялото време да е зад гърба ми. Но много скоро трябваше да спри. От рохкавата пръст се показва кръгла глава на голям червей. Вдигнах бластера, но главата се скри в почвата. Дълго гледах изумен как от земята изпълзваха, издигайки се като арка и пак изчезваха все нови и нови прешлени от розовото тяло на червея. Не беше кой знае колко голям, но нали виждах само отделните му части, затова ми се стори безкрайно дълъг и страшен.

Не бива да изпадам в паника, помислих си аз. Ако не овладее нервите си, може наистина да ми се случи нещо лошо. В края на краищата с какво ме заплашва този гигантски червей? Дори и уста няма.

Над мен прелетя черна сянка. Хукнах назад и се притиснах о студения метал на кораба. Грамадната летяща твар, зловеща, изящна в движенията, се изви и

спусна към мен. Разтвори огромната си пасть, осеяна с множество остри зъби...

Успях да измъкна бластера и стрелях в гърлото на звяра. Тежкото му тяло ме повали. Дългото зеленикаво туловище на летящия дракон се гърчеше на земята. Изправих се, все още треперещ от ужас и в същия миг видях, че пътят ми към кораба е отрязан. Към мен бавно се приближаваше друг звяр с пълното съзнание, че нищо не е в състояние да го спре. Множество членести крака поддържаха зелено тежко тяло. Очите, силно изпъкнали, леко се поклащаха, на израстъците, подаващи се отстрани на очите, заплашително се поклащаха убийствени щипки. Звярът се понадигна на лапите си и разтвори щипките.

Не ми се искаше да ознаменувам навлизането си в тоя свят с убийства – и без мен тук достатъчно се проливаше кръв. Отстъпих. Звярът въртеше очи заплашително, но не ме нападна. Опитах да го заобиколя и да се върна при кораба. Все ми се струваше, че отзад ме дебне опасност, че обитателите на котловината следят всяка моя крачка.

Без да изпускам от очи звяра, вървях встрани, но изведнъж нещо блесна в краката ми. На земята лежеше странен предмет, направен от бял метал. Именно направен, защото само ръцете на разумни

същества биха могли да предадат на метала формата на елипса, леко заострена в краищата. Предметът бе плосък, повърхността му старателно полирана. Само същества с развита цивилизация биха могли да усвоят така металургията.

Взех предмета. Но в този момент нещо продълговато отново хвърли сянка върху мен. Бих могъл да се закълна, че виждам въздушен кораб, летящ кораб. Беше голям, почти колкото моя кораб и летеше бавно. Не можах да разбера как точно се движи. Правилната му форма и неподвижността на отделните му части изключваха възможността да е живо същество.

Летящият кораб спря над мен. Звярът с щипките, усетил опасността, заотстъпва към близките храсти. Вдигнах високо металния предмет, за да ме забележат от кораба – да става каквото ще. Макар че досега не бяхме срещнали по другите планети разумни същества, убеден съм, че разумът не може да не се отнесе доброжелателно към друг разум.

От кораба ме забелязаха. Спуснаха от борда щормтрапа. Ето го, люлее се до мен. На края му проблясваше приспособление за издигане на предмети. Явно, канеха ме да се кача на кораба. Ще рискувам. Взех и металния предмет. Може да го е загубил

някой от обитателите на планетата. Моят жест би се изтълкувал положително от всяко разумно същество. Залових се за щормтрапа и го подръпнах три пъти, давайки сигнал да ме издърпат на кораба. Щормтрапът почна бързо да се издига.

\* \* \*

– Я виж ти какво се е хванало на моята примамка! – каза Корнелий Удалов, като издърпваше въдицата.

– Ама че си нелюбознателен човек – отвърна му Александър Грубин. Кога си виждал в нашето езеро октоподи?

\* \* \*

При последната част от пътя щормтрапът рязко се издигна. Из плаших се да не изхвърча в безвъздушното пространство. Бях оставил скафандъра си в кораба. Направих опит да скоча от щормтрапа – по-добре да се разбия на земята, отколкото да умра от задушаване. Но острата кука се бе забила в тялото ми. След секунда, загубвайки почти съзнание, излетях извън пределите на атмосферата. Две грамадни чудовища протегнаха към мен масивните си крайници...

\* \* \*

– Подай ми консервната кутия! – завика Грубин на списания Удалов. – Вода! Налей

вода! Не разбираш ли какво откритие направихме?

– А може тук да се въдят октоподи? – каза със съмнение в гласа Удалов. – Навярно са плашливи и затова рядко се срещат.

– Не – каза Грубин, като пускаше октопода в кутията. – Ако в нашето езеро имаше октоподи, целият град щеше да знае. Освен това, обърни внимание, този има десет крака и е сравнително едър. Напълно възможно е да е някакъв неизвестен на науката вид. Да се връщаме в града.

\* \* \*

*Дойдох на себе си. Цилиндърът, в който ме бяха поставили, в горния край беше открит и там атмосферата свършваше – всеки опит да се измъкна би бил гибелен за мен. Вътрешните му стени бяха гладки и студени.*

*Не мога да си простя, че проявих такава доверчивост. Съществата, населяващи планетата, се оказаха коварни и жестоки. Че са разумни – не отричам – строяха въздушни кораби и умееха да обработват металите. Но... Почуках предпазливо о стената на цилиндъра. Звукът беше слаб, нямаше да ме чуят. Над цилиндъра се появи кръглата глава на един от моите тъмничари. Той бе огромен. Само главата му е много по-голяма от моето тяло без крайниците. Очите му мигаха рядко и*

*покрая бяха обрасли със стърчащи като четка косми. Голямата му паст бе заобиколена от ивица червена кожа и вътре се виждаха плоски жълтеникави зъби. Дори и в този страшен за мен момент пак си оставах изследовател. Бях направил поразително откритие: съществото се намираше в безвъздушното пространство и, готов бях да се закълна, без скафандър. А е известно, че нито едно същество, по-развито от бактерията, не може да живее без атмосфера.*

*Чудовището заплашително раззина паст, вътре шаваше някакъв червен орган. Мина ми през ума, че те можеха да ме измъкнат и навън, но изглежда ме бяха пожалили и затова ме поставиха в този цилиндър с въздух. А може би просто искаха да удължат мъките ми?*

*Над цилиндъра се появи крайник, който завършваше с пет уродливи израстъка. Израстъците се потопиха в атмосферата и насочиха към мен. Нима искат да ме удушат? А аз наивникът им бях донесъл металния предмет, за да ги зарадвам. Измъкнах бластера. Настъпил бе най-критичният и може би последен миг в живота ми. В ума ми се замъркаха картини от далечното детство, първата любов, работата ми като учен, дългите дни в космоса... Лапата се приближаваше,*

*ноктите вече докосваха беззащитното ми тяло. Насочих лъчевия пистолет към лапата и стрелях. В атмосферата се извиха вихри.*

\* \* \*

– Ох, как ме удари ток – завика Удалов.

– Предупредих те – Грубин насочи лодката към брега. – Животното се защитава. Не бива да го обвиняваме, така го е научила природата.

Лодката опря в пясъка, водата кутията се разплиска и октоподът тревожно зашава. Грубин изскочи и придърпа лодката към храстите.

– Подай ми кутията, само внимателно.

– А, не – отвърна Удалов, като прибираше въдиците. – Аз навярно ще остана още малко да половя риба.

– Боиш се?

– И още как. Кутията е желязна. А желязото е много добър проводник на електричеството. Още в училище съм го учил.

– Увий си с нещо ръката.

Но Удалов се направи, че не го чува и си тръгна. Когато се поотдалечи, обърна се и извика:

– Ако изхвърлиш тая гадина, прибири куката с примамката. В магазините тук не се намират. Чак от Вологда съм я донесъл.

– Ще съжаляваш, Корнелий – викна Грубин на приятеля си. Метна на гърба раницата, взе кутията и тръгна през горичката към автобусната спирка, като се стареше да не разплисква водата, за да не тревожи животното.

\* \* \*

*Това пътешествие ще ме преследва като кошмар, ако ми е съдено още да сънувам сънища. Цилиндърът се поклащаше, въздухът се завихряше в турбулентни потоци. Дъхът ми секна, трябваше да се заловя за гладките хлъзгави стени, за да не се обърна. Почна да ми се гади. Готов бях да моля за пощада, но кого? Как?*

*Включих вживения в мен компас-спидометър и уреда за автоматично определяне на маршрута. Направих го по-скоро машинално, защото едва ли тази информация щеше да ми потрябва някога. Наоколо просветля. Тъмните образувания, закриващи небето, изчезнаха. Прекрати се и люлеенето. Бяхме спрели, чакахме нещо. Удивителни размери имаха тези същества – очевидно животът им в разрежена атмосфера, в почти безвъздушно пространство е причина за фантастичните им размери. Ако някога се върна в къщи, каква ли сензация ще предизвика съобщението ми, че на*

*границата на космоса живеят разумни същества.*

\* \* \*

Слънцето безмилостно печеше, подир Грубин се вдигаха облаци прах. Водата в кутията взе да понамирисва. Грубин остави кутията на земята и загледа животното. Май още шава. Добре че скоро видя кладенец. Водата беше студена и Грубин наля малко от нея, защото октоподите са деца на тропическите морета.

Облян в пот, задъхвайки се от жегата, най-после той се прибра вкъщи. Преди да влезе в квартирата си, се качи на втория етаж при стария Ложкин, известен естественик и любител на птици в Гуслар.

– Хм, на какво дължа това посещение? – запита Ложкин строго, понеже смяташе Грубин за дилетант и лекомислен човек.

– Здравей. Имате ли свободен аквариум? Хванах нещо, пък не знам, може да представлява интерес за науката.

Грубин хитруваше. Искаше да узнае какво ще каже Ложкин. Може наистина да съществува някаква езерна порода октоподи.

Ложкин сложи очилата си и дълго, мълчаливо разглежда октопода. Грубин едва се сдържаше от нетърпение. Най-сетне Ложкин въздъхна, почеса се по темето и каза:

– Хм, да, нов вид.

– Какво?

– Нов вид октопод или генетичен урод. Мутант. Има десет крака. Остави го при мен, ще направя справка в Брем и ще ти дам изчерпателна консултация.

– Не, по-добре да живее при мен – каза Грубин. Значи не бе сгрешил. Животното наистина излезе рядко.– А въобще, въдят ли се у нас?

– От зоомагазина ли го купи?

– Сам го хванах.

– Интересно. Остави го тук. Ще пиша в Москва. Ти имаш котарак, може да го изяде.

– Няма да го изяде. Като го докоснеш, те удря ток.

– Ще ти дам аквариум. Временно. И в Москва ще пиша. Там ме знаят.

\* \* \*

*Ако водех дневник, бих записал: „Положението ми се подобри. Най-после попаднах в ръцете на учени, може би дори специалисти по контактите с други цивилизации. Преместиха ме от тъмния цилиндър в прозрачен куб, пълен с пресен въздух. Но щом премина първият шок, почна да ме мъчи глад.“ Но не водя дневник. Оглеждам се наоколо. Странни предмети и уреди изпълват огромното помещение. Долу непрекъснато снове някакво животно, много по-голямо от мен, покрито с козина. Животното често отваря пасть и се ближе с червения си език. Поглежда към моята*

килия. Могат да се направят два извода: живяло е в прозрачния куб и иска да му върнат жилището. Или, което е по-неприятно, поставено е да ме пази. Може и да е разумно същество.

Две особи се заеха да ме изучават. Единият ме бе пренесъл в цилиндъра. Вторият, изглежда, голям специалист, се присъедини към него тук, в научния център. Често отварят и затварят уста – явно по този начин обменят информация. Моята задача сега е да им докажа, че ги превъзхождам по интелект, без да засегна достойнството им Но колко съм гладен...

\* \* \*

– С какво се хранят октоподите? – запита Грубин. – Да не го уморим от глад!

– Не е страшно. И без това ще го спиртосаме – отвърна Ложкин, който четеше в Брем за октоподите. – Нали в Москва, за да го изследват, ще трябва да го разрежат.

– Жалко.

– Истинският експериментатор не бива да проявява сантименталност – каза назидателно Ложкин и зачете на глас: „Най-разпространен е обикновеният октопод, октопус вулгарис, при възбуда тялото му мени окраската си в кафява, червена или жълта, като кожата му по гърба се покрива с брадавички.

– Но хищник ли е или тревопасно?

– Хищник – каза Ложкин. – Вземи пръчка и го пораздразни, да видим дали ще се появят брадавички по тялото му.

\* \* \*

След дълго съвещание и изучаване на някакви дебели книги донесоха прът и го вкараха в атмосферата. Най-сетне, първият опит да установят контакт. Така бях приятно изненадан, че дори се изчервих. Моята стеснителност, станала пословична сред колегите ми, пак ме изложи. Хванах края на пръта и го дръпнах три пъти. Те веднага го прибраха. Дали разбраха сигналите ми?

\* \* \*

– Ето, промени цвета си, стана червен – каза Ложкин. – Едва ли е нов вид, а просто урод. Нещо като теле с две глави.

Грубин отиде до кухнята и се върна с парче месо. Котаракът, мислейки че месото е за него, подскачаше подире му.

– Изми ли го? – запита Ложкин.

– Със студена вода – отвърна Грубин и пусна месото в аквариума.

\* \* \*

Отвратителна кървава плът падна върху мен. Какво е това? Провокация? Или опит да ме нахранят? Но как мога аз, убеденият вегетарианец, да ям месо? Взех парчето и го изхвърлих.

\* \* \*

– Назлъндисва се – каза Ложкин, – значи не е гладен. В Брем пише, че яде миди, раци, охлюви и риба.

Котаракът грабна месото и лакомо го заръфа.

– Ще трябва да отидеш за риба – каза Ложкин на Грубин.

\* \* \*

*Почнах да им предавам с чукане последователни числа. Не реагираха. Тогава взех да им показвам поред крайниците си. И това не им направи впечатление. Опитах да нарисувам с камъче по твърдата прозрачна стена на куба равнобедрен триъгълник, като се надявах, че поне основните геометрични фигури би трябвало да са известни на всяко разумно същество.*

\* \* \*

– Нещо е неспокоен – каза Ложкин. – изглежда, не му харесва, че сме го затворили в аквариума.

– Я вижте, в пипалата му е попаднало камъче. Дали няма да се нарани?

– Нищо няма да му стане – отвърна Ложкин. – И без това си мисля, че жив мъчно ще го пренесем. Особено както не иска да яде. Ще трябва да го упоим.

– Жалко, все пак е живо същество.

– Живо, ама без мозък – каза категорично Ложкин. – От най-нисшите, в Брем се намира в първия том, където са безгръбначните.

\* \* \*

*Изчерпах целия си арсенал от средства за убеждаване. Те все не разбираха. Никога досега не ми беше минавало през ума, че установяването на контакт с други разумни същества може да се окаже толкова сложна проблема. Ето, аз съм разумно същество, известен учен, намирам се пред представители на друга цивилизация. Наистина, живеем в съвсем различна среда, отличаваме се по размери, по външен вид. Но защо аз веднага разбрах, че са разумни същества и се старая да установя контакт с тях, а те упорито не реагират на моите сигнали, замерят ме с парчета месо, оставят ме гладен?*

\* \* \*

В стаята влезе жената на Удалов, Ксения, погледна урода в аквариума и каза:

– Виждала съм такива. В книгата „Даровете на морето“ пише как се готвят. – Излезе и след малко се върна с книгата. На корицата имаше картинка: маса, върху нея калмар; показано бе как трябва да се нареже.

– Много си приличат – каза тя.

Удалов доближи картината до аквариума:

– Ей, виждаш ли събрата си?

– Махни книгата – рече Грубин.

– Все едно, не разбира – каза Ложкин. – Дори и на куче да покажеш такава картина, пак нищо няма да разбере.

\* \* \*

Успях да надраскам на стената равнобедрен триъгълник. Посочих им го. Изглежда го забелязаха. В отговор един от присъстващите ми показа грамадна книга с картинка. На нея бе изобразено същество, анатомично доста сходно с мен. В тялото му бе забит нож.

Всичко ми стана ясно.

Нямаше да бъда единственият космичен пътешественик, загинал при изследване на чужди светове. Пък и какво можех да очаквам от същества, обитаващи планета с толкова непригодни за живеене условия. Не, не ги коря. Но тръпки ме побиха, като си представих какъв край ме очаква.

Едно от чудовищата остана да ме пази. Другите си отидоха. Явно, да се приготвят за пира. Не можех да се предам така без съпротивление в ръцете на победителите. Нима, ако се провалиха всички опити да вляза в контакт с тях, не ще намеря друг изход? Позорно е за едно разумно същество!

Замислих се. Последния заряд в бластера ще запазя за себе си. И без това не мога да ги убия – изстрелът им би причинил само болка. Опипах стените и

пода. Стените бяха направени от крехък материал, подът – от някакъв мек метал. Това ме обнадежди.

Включих бластера на пълна мощ и го насочих към пода. Въздухът закипя. В пода се образува отвор. Без да обръщам внимание на болката, запуших отвора с единия си крайник. Погледнах към пазача. Спеше. Много добре. Пробих още една дупка в пода и я запуших с друг крайник. Така успях да пробия шест – достатъчни са. Но в този миг в помещението влезе главният ми тъмничар. Носеше нещо, увито в бял материал. Когато го разви, видях част от същото същество, което ме бе нападнало в злополучната котловина. Тъмничарят отрязва едно парче и го хвърли в аквариума.

\* \* \*

– И риба не иска да яде, какво ще правим? – косеше се Грубин.

Ложкин се събуди и каза, че отива да пише писмо до Академията на науките.

– А аз трябва да отивам на работа – рече Грубин. – Ще гледам да се върна по-рано.

\* \* \*

Едва дочаках всички да си отидат. Остана само съществото с острите зъби, което бе излапало месото. То не ми обръщаше никакво внимание. Проверях шестте си крайника в отворите, с останалите четири обхванах открития



прозрачен куб. Напрегнах сили и се повдигнах заедно с килията. Отново можех да се движа. Сега трябваше да скоча долу – друга възможност няхах. Покритото с козина същество се понадигна, щом забеляза, че се движа, и изви гръб.

Настъпи решителният момент. Отблъснах се от възвишението и, като се стараех да запазя равновесие, скочих долу. Крайниците ми опряха в твърдия под на помещението. Страшна болка ме прониза. Едва се удържах на крака. Но стиснал зъби, се отправих към изхода. Пазачът с острите зъби вдигна пухкавата си опашка, нададе странни звуци и избяга от помещението. Усмихнах се. Жестоките същества са винаги много страхливи.

Целия си план бях построил на внезапността, като разчитах на добрата си памет. Знаех посоката към котловината, към моя кораб. Само да успея! Минах по дълъг коридор, по стъпала и излязох на равнина, заобиколена от всички страни с чудовищни сгради. На едно място в тях имаше отвор. Насочих се натам.

Но не бях изминал и половината път, когато чух вик. Обърнах се. От един прозорец бе подало глава съществото, което ми бе показало жестоката картинка. То викаше и ме сочеше. Задъхвайки се от

напрежение и неимоверния товар, продължих да тичам.

\* \* \*

– Гледайте, гледайте какво става! – завика Ксения. – То тича на шест крака!

Удалов надзърна през прозореца и пред очите му се разкри невероятно зрелите. На двора тичаше към портата аквариумът. Отдолу се подаваха шест пипала, с другите октоподът придържаше края на съда, за да не се разлее водата. Животното тичаше със скоростта на тригодишно дете. Очите му заплашително проблясваха през водата.

От горния прозорец бе подал глава Ложкин, а от другите прозорци надничаха всички останали обитатели на къщата: и тези, които знаеха за октопода, и онези, които дори не бяха чули за него. Вдигна се невероятна врява. Някои почнаха да насърчават аквариума: „Хайде, по-живо!“

Аквариумът за малко не се блъсна във влизания през портата човек. Щом видя тичащия аквариум, човекът скочи, залови се за напречното желязо и увисна със свити крака. Аквариумът спря за миг, едно пипало се проточи нагоре, блесна светкавица.

Октоподът излезе от портата и пое надолу по улицата. Минувачите се спираха, отдръпваха се, ахкаха или се смееха, като мислеха, че е детска играчка. Аквариумът за малко не попадна под автобуса, но

шофьорът спря навреме. После на пътя му се изпречи постовият милиционер. Октоподът направи опит да го заобиколи, но не успя. Милиционерът стоеше като скала. Тогава аквариумът, по-точно октоподът изпрати и по него светкавица. Милиционерът издържа и това нападение.

Притичаха хора.

\* \* \*

*Разбрах, че съм загинал, когато на пътя ми застана едно от странните същества, облечено в сиви дрехи с блестящи копчета. Хукнах встрани, като изпразних в него бластера. Но той пак ми прегради пътя. Всичко е свършено. И най-ужасното е, че лъчевият ми пистолет е вече празен и не мога да се застрелям.*

*Чудовищата ме наобиколиха. За тях, изглежда, това бе развлечение. За мен – трагедия. Тогава издърпах крайниците си*

*от отворите и въздухът със свистене излетя навън. Притъмня ми пред очите. Но бях решил жив да не се дам в ръцете им.*

\* \* \*

Грубин дотича, когато водата в аквариума бе вече изтекла. Хората гледаха учудени, без да разбират, че октоподът иска по този начин да сложи край на живота си.

– Вода! – завика Грубин. – Бързо, донесете вода! Ще умре без вода!

На мокрото пробито дъно на аквариума бе останала купчинка безжизнена слуз. Някой донесе тенджера с вода, друг – кофа, трети – просто чаша. Грубин избра по-чиста кофа и внимателно пренесе там октопода.

Притичалите фоторепортьори на местните вестници го фотографираха, когато в едната си ръка бе взел кофата, а в другата – пробития аквариум. И тази снимка после се появи в почти всички вестници по света.

## В плен на Веста

### Научно-фантастичен разказ

Айзък Азимов

– Ще престанеш ли най-сетне да ходиш назад-напред из каютата? – зачу се откъм дивана гласът на Уорън Мур. – Това едва ли ще ни помогне; бъди благодарен, че имахме дяволски късмет – нали въздухът отникъде не изтича?

Марк Брендън рязко се извърна към него и скръцна със зъби:

– Радвам се, че си доволен от положението ни – злъчно подхвърли той. – Разбира се, ти дори и не подозираш, че въздух имаме само за три денонощия – И отново закрочи из каютата, като поглеждаше предизвикателно към Мур.

Мур се прозина, протегна се и, като се настани по-удобно на дивана, отвърна:

– Като изразходваш толкова много енергия, само съкращаваш този срок. Защо не последваш примера на Майк? Човек може да завиди на спокойствието му.

Майк или Майкъл Ши, доскоро член на екипажа на „Сребърната кралица“, бе изтегнал набитото си късо тяло в единственото кресло, а краката си бе

поставил на единствената масичка. Когато споменаха името му, той вдигна глава.

– Какво да се прави, случват се и такива неща – забеляза той. – Полетите в пояса на астероидите са рискована работа. Не биваше да правим този скок. Вярно, пътуването щеше да продължи по-дълго, но нямаше да се излагаме на опасност. Ама на, капитанът не пожела да наруши разписанието: реши да лети направо и – ето ви резултатът.

– За какъв скок говориш? – запита Брендън.

– Очевидно нашият приятел Майк иска да каже, че трябваше да заобиколим астероидния пояс, да летим извън плоскостта на еклиптиката – отвърна Мур. – Нали, Майк?

След известно колебание Майк каза:

– Точно така.

Мур се усмихна и продължи:

– Не бих могъл да виня за всичко, което се случи, капитан Крейн. Защитното поле бе излязло от строя, преди да се вреже в нас това парче гранит. Разбира се, той трябваше да избегне астероидния пояс и да не разчита

толкова на антиметеорната защита – Мур замислено поклати глава. – „Сребърната кралица“ се пръсна буквално на парчета. Просто имахме късмет, че тази част на кораба остана невредима и дори херметичността ѝ се запази.

– Странна представа имаш ти за късмета, Уорън – забеляза Брендън. – Намираме се на някакъв отломък от кораба с три оцелели каюти, имаме въздух за три денонощия, след изтичане на този срок ни очаква сигурна смърт и ти имаш нахалството да говориш за късмет.

– В сравнение с онези, които загинаха в момента на сблъскването с астероида, това все пак е щастие – отвърна Мур.

– Така ли мислиш? Пък аз ще ти кажа, че мигновената смърт съвсем не е толкова лоша в сравнение с това, което ни очаква. Да умреш от задушаване е дяволски по-неприятен начин да се простиш с живота.

– Може би ще успеем да намерим изход – с надежда в гласа каза Мур.

– Защо не искаш да видиш истината? – лицето на Брендън почервения, гласът му затрепери. – Няма изход! Край! Всичко е свършено!

Майк изгледа подред двамата, после се закашля:

– Е, джентълмени, тъй като работата ни е спукана, няма смисъл повече да крия. – И той извади от джоба си плоско шише със зеленикава течност. – Превъзходна риабра. Готов съм да си я разделим.

– Марсианска риабра! Защо не каза досега!

Брендън понечи да вземе бутилката, но здрава ръка стисна китката му. Вдигна глава и срещна спокойните сини очи на Уорън Мур.

– Не върши глупости! – каза Мур. – Само това оставаше. Какво искаш, да я изпиеш сега, а после да срещнеш смъртта без нея ли? Ще оставим бутилката за края, когато почнем трудно да дишаме – тогава ще я изпием, така нищо няма да усетим – ще ни е все едно.

Брендън неохотно прибра ръката си. Шишето изчезна в джоба на Майк.

– Дявол да те вземе, Майк! В жилите си ти нямаш кръв, а лед. Как успяваш да запазиш спокойствие в такъв момент? – Брендън отиде до илюминатора и впери очи в космичното пространство.

Мур сложи приятелски ръката си на рамото на младежа.

– Не бива да изживяваш нещата толкова силно – каза той. – Така няма да издържиш дълго. Ако не овладееш нервите си, скоро ще се побъркаш.

Брендън не откъсваше очи от кълбото, изпълнило почти целия илюминатор. Мур продължи:

– И любуването на Веста няма да ти помогне.

Майк Ши стана и бавно отиде при тях.

– Ако успеем някак да се спуснем на астероида, ще се спасим. Там живеят хора. Колко мили ни делят от Веста?

– Като съдя по видимия диаметър, около триста-четирисотин – отвърна Мур. – Не забравяй, че диаметърът на самия астероид е всичко на всичко двеста мили.

– Спасение само на някакви си триста мили! – промърмори Брендън. – А можеше и да е на милион километри. Ако успеем да накараме тоя келяв отломък да промени орбитата си... Нали разбирате, някак да се отблъснем, за да паднем на Веста. Опасност да се разбием няма – силата на тежестта на това джудже е нищожна.

– И все пак достатъчна, за да ни държи в орбита – забеляза Брендън. – Изглежда, Веста ни е привлякла в гравитационното си поле, докато сме били в безсъзнание. Жалко, че не минахме по-близо до нея; тогава може би щяхме да успеем да се спуснем.

– Странен астероид! – забеляза Майк Ши.  
– Два-три пъти съм бил на Веста. Цялата е

покрита с нещо като сняг, ама не е сняг. Забравих как се казваше...

– Замръзнал въглероден двуокис – подсказа му Мур.

– Да, сух лед, същият този въглероден двуокис. Казват, че затова Веста светела така ярко на небето.

– Разбира се, има високо алbedo.

Майк погледна подозрително Мур, но реши да не му обръща внимание.

– Заради тоя сняг нищо не може да се различи на повърхността ѝ. Но ако се вгледаш, ето на, там – и той посочи с пръст – забелязвам някакво тъмно петно. Според мен, това е обсерваторията, куполът Бенет. А ето го и купола Калорн, там има станция за зареждане. Други здания оттук не се виждат. – След известно колебание Майк се обърна към Мур: — Шефе, знаеш ли какво ми хрумна. Нали като узнаят за катастрофата, ще почнат да ни търсят? При това лесно ще ни забележат от Веста, нали?

– Не, Майк – поклати глава Мур. – Никой няма да ни подири. За катастрофата ще узнаят едва когато „Сребърната кралица“ не се върне в определения срок. Ние не успяхме да изпратим при сблъскването с астероида сигнал за помощ – той тежко въздъхна. – А и от Веста трудно ще ни забележат. Отломъкът, на който летим, е

толкова малък, че дори и от близко разстояние биха ни видели, само ако знаят къде точно да ни дирят.

– Хм – на челото на Майк се появиха дълбоки бръчки. – Значи трябва да кацнем на Веста, преди да са изтекли тези три дена.

– Позна, Майк. Остава само едно – да измислим как...

– Няма ли да престанете най-сетне с тия идиотски брътвежи и да се заемете за работа? – избухна Брендън. – За бога, измислете нещо!

Мур сви рамене и се върна на дивана. Облегна се на възглавниците, външно съвсем спокоен, но бръчката между веждите му показваше, че мисли усилено.

Да, положението им е безнадеждно. Вярно, храна имаха за цяла седмица. Гравитаторът, разположен под каютите им, създаваше нормална тежест и щеше да работи още дълго, във всеки случай повече от три дена. Осветителната инсталация, макар и повредена, все още действуваше.

Безспорно, слабото място беше въздухът. Имаха запас само за три дена! Това не означаваше, че всичко друго беше в изправност. Отоплителна инсталация въобще нямаха, но щеше да мине доста време, преди температурата в каютите забележимо да спадне. По-важно беше, че

нямаха възможност да се свържат с външния свят, нито двигател.

Мур въздъхна. Една изправна дюза би им свършила добра работа – достатъчно е само един тласък в нужната посока, за да стигнат невредими на Веста. Бръчката между веждите му стана още по-дълбока. Какво да правят? Разполагат с един скафандър, един лъчев пистолет и един детонатор. Само това успяха да открият след най-обстойно оглеждане на всички достъпни части на кораба. Да, спукана им е работата!

Мур стана, сви рамене и си наля чаша вода. Все още потънал в мисли, изпи машинално водата; но изведнъж го осени някаква идея и с любопитство заразглежда картонената чаша.

– Слушай, Майк, колко вода имаме? — запита той. — Странно, как не ми дойде по-рано на ума!

Очите на Майк се разшириха от удивление.

– Ама наистина ли не знаеш, шефе?

– Какво да знам? – нетърпеливо запита Мур.

– У нас остана целият запас вода – Майк млъкна, но тъй като Мур продължаваше да го гледа с недоумение, добави, като посочи една от стените:

– Ей там е основният резервоар на „Сребърната кралица“.

– Искаш да кажеш, че до нас има резервоар, пълен с вода?

Майк кимна.

– Точно така. Резервоарът има форма на куб със страна тридесет фута. И е почти пълен.

Мур беше поразен.

– Седемстотин и петдесет хиляди кубически фута вода... – Внезапно запита: – А защо водата не е изтекла през пробитите тръби?

– От резервоара излиза една-единствена тръба, която върви по коридора покрай тази каюта. Когато астероидът се врязва в кораба, аз тъкмо ремонтирах крана и преди това го бях затворил.

Мур изпитваше странно чувство. В мозъка му се въртеше някаква смътна мисъл, но все не се оформяше. Съзнаваше само едно – че е чул важно съобщение, но не можеше да проумее какво точно.

Брендън горчиво се разсмя:

– Съдбата си играе както иска с нас. Отначало ни поставя на една крачка от спасението, а после така извърта работата, че спасението ни става невъзможно. Дава ни храна за една седмица, въздух – за три дена, а вода – за цяла година. Чувате ли, за цяла

година! Вода имаме и за пиене, и за пране, и за къпане – за каквото щете! По дяволите тая вода!

– Е, не бива да взимаш всичко толкова присърце – каза Мур. – Представи си, че корабът ни е спътник на Веста. Имаме слой период на въртене и на обикаляне около нея. Имаме си екватор и ос. „Северният полюс“ се намира нейде около илюминатора и е обърнат към Веста, а „южният“ – на противоположната страна, в района на резервоара с вода. Както подобава на спътник, имаме си и атмосфера, а сега открихме, че имаме и океан. Не, сериозно, положението ни не е чак толкова лошо. През трите дена, за които имаме въздух, можем да ядем по две порции и да пием колкото искаме вода. Имаме толкова вода, че можем да изхвърлим дори част от нея...

Смътната досега мисъл внезапно се оформи, избистри. При последните думи ръката на Мур застина във въздуха, устата му се затвори, а главата му рязко се вдигна нагоре. Но Брендън, потънал в своите мисли, не забеляза странното поведение на Мур.

– Защо не довърши аналогията със спътника? – язвително забеляза той. – Или като професионален оптимист не обръщаш внимание на фактите, които противоречат на изводите ти. На твое място знаеш ли какво

бих добавил. – И той продължи, имитирайки гласа на Мур: – След три дена, когато запасът от въздух се свърши, този спътник ще се превърне в кораб с мъртъвци. Е, защо не отговаряш? Защо винаги всичко обръщаш в шега? Нима не забелязваш... – Брендън млъкна, удивен от поведението на Мур. – Какво има? Какво ти стана?

Мур, скочил внезапно, се удари по челото и застина на мястото си с вторачени в пространството очи. Брендън и Майк Ши го наблюдаваха изумени. Изведнъж Мур извика:

– Ами да! Точно така! Как не се сетих по-рано? – и взе да си мърмори нещо.

Майк извади многозначително от джоба си шишето и му го подаде, но Мур с досада го отблъсна. Тогава Брендън без никакво предупреждение удари Мур и го повали на пода.

Мур простена и затърка бузата си. После попита с негодувание:

– Защо ме удари?

– Ако станеш, ще получиш още един! – викна Брендън. – Търпението ми се изчерпа. До гуша ми дойдоха вашите проповеди и многозначителни разговори. Ти просто си се чалдисал.

– Ами, нищо подобно. Само съм възбуден. Слушай, струва ми се, че открих начин да...

Брендън го погледна неодобрително.

– Открил си начин, така ли? Ще събудиш у нас надеждата за някакъв идиотски план, а после ще разберем, че е нереален. Стига! Ще използвам водата, за да те удавя, хем въздух ще спестим.

Мур загуби хладнокръвие:

– Добре, Майк, сам ще се справя. Не ми е нужна твоята помощ. Щом си уверен, че ще умреш и толкова се боиш, защо не сложиш веднага край на живота си? Имаме лъчев пистолет и детонатор – две сигурни оръжия. Избери едно от тях и се застреляй. Обещавам ти, че няма да ти попречим със Ши.

Брендън направи опит да погледне предизвикателно Мур, но изведнъж никак се сви и оклюма.

– Добре, Уорън, съгласен съм. И аз... аз самият не знам какво ми стана. Не се чувствавам добре. Аз...

– Нищо, моето момче – на Мур му дожаля за младежа. – Много добре те разбирам, защото и аз изпитвам същото. Само не изпадай в паника. Опитай сега да заспиш и остави всичко на мен. Все ще измисля нещо.

Брендън чувствуваше, че главата му ще се пръсне от болка, с несигурна крачка отиде до дивана и се строполи на него. Безмълвни ридания разтърсиха тялото му. Мур и Ши го гледаха смутени.



Най-последно Мур побутна Ши с лакът.

– Да вървим – прошепна той. – Нали шлюз номер пет е в края на коридора? Още ли е херметичен?

– Ами вътрешната врата е херметична – отвърна Ши, като помисли, – но за външната не гарантирам. Може да е станала на решето. Когато изпробвах херметичността на стената, не се реших да отворя вътрешната врата, страхувах се да не е повредена външната.

– Тогава ще се наложи да рискуваме. Необходимо е да изляза извън кораба. Къде е скафандърът?

Мур извади от шкафа скафандъра, метна го на рамото си и излезе в коридора. Вървеше покрай затворените врати, които служеха за херметични бариери – преди това бяха пътнически каюти, но сега представляваха зинали към космоса пещери.

В края на коридора се намираше тежката врата на шлюз номер пет. Мур се спря и внимателно я огледа.

– Като че ли всичко е в ред – забеляза той, – но, разбира се, не се знае какво е отвъд. Дано и там всичко е наред – Обърна се към Ши: – Индикаторът показва, че последния път шлюзът е бил използван за влизане, така че трябва да е пълен с въздух. Открехни леко

вратата и, ако чуеш свистене, веднага я затвори.

Механизмът за отваряне на вратата обикновено работеше безшумно, а сега силно изскърца – изглежда, при сблъскването с метеора се бе повредил. Но все пак действуваше. В левия ъгъл на вратата се появи тънък като косъм черен процеп. Свистене не се чу! Безпокойствието изчезна от лицето на Мур. Извади от джоба си парче картон и го постави на процепа. Ако въздухът изтичаше, картонът щеше да залепне за вратата, но той падна. Майк намокри пръста си и го долепи до процепа.

– Слава богу! – прошепна той. – Всичко е в ред. – Сега отвори по-широко вратата.

Натиснаха отново бутона и бавно, много бавно с жално поскърцване вратата почна да се отваря. Мур и Ши затаиха дъх – страхуваха се, че външната врата, макар и херметично затворена, може да е поразтърсена от удара и да не издържи. Но тя устоя! С ликуващ вид Мур заоблича скафандъра.

– Почакай ме тук, Майк – каза той. – Не знам колко ще се забавя, но ще се върна. Къде е лъчевият пистолет? Взе ли го?

Ши му подаде пистолета.

– Какво си намислил, Уорън? Бих искал да знам.

– Преди малко, когато казах, че имаме много вода, ми хрумна една идея. Смятам да изхвърля водата. – И без повече обяснения Мур влезе в шлюза, като остави озадачен Майк Ши.

С лудо тупкащо сърце Мур чакаше да се отвори външната врата. Планът му беше необикновено прост, но труден за изпълнение.

Изскърцаха задръжните зъбни колела. Въздухът със свистене изчезна в космичната пустош. Вратата се хлъзна няколко дюйма встрани и спря. Сърцето на Мур се сви – за миг си помисли, че вратата няма да се отвори повече – побутна я няколко пъти и най-сетне тя се плъзна до края. Мур застегна на ръката си магнитния държател и прекрачи в космичната бездна. Бавно, опипвайки металната стена, почна да се придвижва покрай борда на кораба. Досега не му се беше случвало да излиза в открития космос. Обзе го смъртен страх. Почувствува, че му се вие свят.

Затвори очи и пет минути вися така, притисна се като муха към отвесната гладка повърхност. Магнитът здраво го придържаше за борда на кораба и, когато Мур отново отвори очи, почувствува, че увереността му се връща.

Огледа се наоколо и за първи път след катастрофата видя не само Веста, но и звездите. Затърси по небосвода малката белосинкава точица – планетата Земя. Преди винаги се присмиваше на космонавтите, че като се озоват в космоса, най-напред потърсват на небето Земята, но сега не му беше до смях. Земята не се виждаше. Явно, Веста закриваше и Земята, и Слънцето.

Вляво от него бе Юпитер – блестящо грахово зрънце. Мур видя и двата спътника, които се въртяха около планетата. Очакваше, че ще види много астероиди, понеже орбитата им минаваше през пояса на астероидите, но космичното пространство де удивително пусто. Само веднъж му се стори, че нещо профуча на няколко мили от него, но скоростта беше толкова голяма, та не беше сигурен дали не му се е привидяло.

Под него Веста закриваше четвърт от небосклона. Астероидът бавно плаваше в пространството, бял като сняг. Мур го загледа с нескриван копнеж. „Ако се отблъсна силно от кораба – помисли си той, – навярно ще падна на Веста. Може би ще успея да стигна благополучно на нея и тогава ще мога да спася другите. Но най-вероятно ще премина само на друга орбита около Веста. Не, не бива да рискувам.“

Сети се, че трябва да бърза. Потърси с очи резервоара, но видя само преплетени назъбени метални стени. Явно, не му оставаше нищо друго освен да намери първо осветения илюминатор на каютата си и оттам да се добере до резервоара.

Запълзя предпазливо покрай стената на кораба. Но след пет ярда гладката обшивка свърши. Пред него зина пещера – на пътя му се бе изпречило първото сериозно препятствие. Вътрешните стени на разбитата каюта бяха направени от немагнитни сплави и магнитният държател, предназначен за външната обшивка на кораба, тук не действуваше. Мур съвсем бе забравил това и изведнъж усети, че заплава из каютата. Пое смутен въздух и трескаво се залови за най-близката издатина, после се поокопоти и бавно запълзя встрани.

За миг спря, затаил дъх. Теоретично трябваше да се намира в състояние на безтегловност – привличането на Веста бе нищожно, – но работеше гравитаторът, разположен под техните каюти. И понеже действието му не се уравниваше от другите гравитатори, Мур усети, че привличането непрекъснато рязко променя силата си. Дано не го подведе магнитният държател, иначе можеше внезапно да бъде отхвърлен от кораба.

Запълзя отново, като всеки път проверяваше дали здраво се е закрепил държателят. Понякога се налагаше дълго да избикаля, да прескача малки участъци от обшивката от немагнитни материали. И непрекъснато усещаше изтощителните редки промени в силата на привличане на гравитатора. Най-внимателно оглеждаше разрушените кабинни. При сблъскването всички незакрепени предмети бяха изхвърчали и станали независими небесни тела на Слънчевата система. Въпреки това Мур успя да намери малък военен бинокъл и писалка и ги прибра в джоба си. Не му бяха нужни, но придаваха известна реалност на кошмарното му пътешествие покрай борда на мъртвия кораб.

Половин час вече пълзеше натам, където, според пресмятанията му, трябваше да се намира илюминатора. Пот се стичаше от челото му, косата му бе залепнала в безформена маса. От напрежение го заболяха всички мускули. Разумът му, преживял наскоро тежко сътресение, почна да се размътва. Струваше му се, че пълзи безкрайно дълго и че това ще продължава вечно. Целта на пътешествието му почна да му се вижда незначителна, само едно знаеше твърдо – трябва да пълзи напред. Преди час

беше с Брендън и Ши, но вече му се струваше, че е било безкрайно отдавна.

В помътнения му мозък се въртеше само една мисъл – да допълзи през назъбените издатини до някаква неясна цел. Залавяше се за тях, напрягаше мускули, придърпваше тяло. Ръката с магнитния държател търсеше пипнешком желязната обшивка. Сега надолу, към зиналите пещери, някогашни каюти, и пак нагоре. Опипваше, напрягаше мускули, преместваше се, пак опипваше, напрягаше мускули и... светлина!

Спря се. Ако не се беше долепил до борда, щеше да падне. Светлината по някакъв начин проясни разума му. Пред него беше илюминатор – не тъмен, безжизнен, край каквито пълзеше досега, а осветен, пълен с живот. Мур въздъхна дълбоко. Почувствува се по-добре, главата му се поизбистри.

Сега ясно виждаше целта. Запълзя към искрицата живот. Ето, приближава, вече е съвсем близо. Най-последно!

Очите му жадно надзърнаха в каютата. На дивана спеше Брендън, лицето му изглеждаше измъчено. Мур вдигна ръка да почука. Обзело го бе непреодолимо желание да поговори с някого, па макар и с жестове, но в последния момент се овладя. Може би младежът сънуваше родния си дом! Млад е и

много чувствителен. Нека поспи. Ще го събуди, когато изпълни задачата си... ако въобще успее...

Видя стената, зад която се намираще резервоарът с вода, и се помъчи да определи къде точно минава външната му стена. Лесно я откри – бе малко издадена напред. „Истинско чудо, че резервоарът не е бил повреден по време на сблъскването!“ – помисли си Мур. Изглежда, съдбата не е била чак толкова неблагоприятна към тях.

Не беше особено трудно да се добере до резервоара, макар че се намираще на другия край на отломъка. Мур запълзя по разрушения коридор, който водеше почти до него. Когато „сребърната кралица“ беше още непокътната, този коридор беше равен и хоризонтален, но сега, поради непрекъснато променящото се въздействие на гравитатора, представляваше стръмно нанаторнище. Въпреки това Мур не срещна никакви трудности по пътя си до резервоара, защото подът бе направен от берилиева стомана.

И ето, настъпи най-важният момент. Мур съзнаваше, че преди това трябва малко да си почине, но вълнението му все повече се увеличаваше. Сега или никога! Добра се до центъра на задната стена на резервоара и се настани на малка издатина.

– Жалко, че главната тръба не минава оттук – промърмори той. – Задачата ми щеше да бъде много по-лека. А сега... – Въздъхна и се зае за работа: постави лъчевия пистолет на пълна мощ и концентрира невидимия му лъч на фут от дъното на резервоара.

След малко във фокуса на лъча се появи светло петно. В зависимост от това, доколко Мур успяваше да държи неподвижна уморената си ръка, то ту светваше по-ярко, ту потъмняваше. Облегна ръката си на издатината и работата тръгна по-бързо. Мъничкото петно засвети още по-ярко. От тъмнокеремидено стана вишнево, почна да нараства. Стената около него взе да се нажежава и Мур трябваше да внимава да не се опира до нея с металните части на скафандъра.

Скоро издатината, на която се бе настанил, също се нажежи, а когато стената почна да излъчва нетърпима горещина, Мур взе да проклина създателите на скафандъра. Защо не бяха го направили не само да не пропуска студ, но и топлина?

Но не напразно Брендън го наричаше професионален оптимист. Мур гълташе солената пот и се успокояваше, че можеше да бъде и по-лошо. Във всеки случай двудюймовата стена не е сериозно препятствие. Добре, че задната стена на

резервоара не опираше в обшивката на кораба! Виж, тогава щеше да бъде страшно – да пробиеш стоманена броня, дебела цял фут! Скръцна със зъби и се наведе над пистолета.

Нажеженото петно стана оранжево-жълто и Мур разбра, че скоро ще достигне температурата на топенето на берилиевата стомана.

От нетърпение да свърши по-скоро опря дулото на пистолета в центъра на нажеженото петно и веднага го дръпна. Мекият метал хлътна, макар че още не се бе пробил. Въпреки това Мур изпита удовлетворение. Ако между него и стената имаше въздух, вече щеше да чуе свистенето и бълбукането на врящата вътре вода. Налягането в резервоара се увеличаваше.

Всичко стана толкова внезапно, Мур не осъзна веднага, че е пробил стената. В центъра на вдлъбнатината се появи мъничка дупчица и в следващия миг струя вряла вода изби навън, Облак пара обви Мур. Като през мъгла видя, че парата веднага се превръща в ледени гранулки и изчезва в космичното пространство.

Дълго време Мур не откъсваше очи от струята пара. После усети, че нещо го отблъсква от кораба. Обзе го неопикуема

радост – разбра, че корабът бе ускорил хода си.

А това означаваше, че успешно бе изпълнил задачата си. Струята пара щеше да замени ракетния двигател.

Мур запълзя обратно към шлюза.

Връщането се оказа много по-трудно и опасно. Беше безкрайно уморен, боляха го очите и нищо не виждаше, отгоре на това към притегателната сила на гравитатора се бе прибавило и нарастващото ускорение на целия кораб. Но нито трудностите, нито безбройните препятствия не можеха да помрачат обзелото го щастие, движеше се машинално, без да осъзнава напълно обкръжаващата го действителност. В мозъка му се въртеше само една мисъл – колкото се може по-бързо да се върне при другарите си и да им съобщи радостната вест.

Внезапно видя пред себе си вратата на шлюза. Почти инстинктивно натисна сигналния бутон.

Майк Ши го чакаше. Чу се скърцане, външната врата се плъзна зад Мур. После се отвори вътрешната и той падна в ръцете на Ши.

Усещаше като насън, че го влачат по коридора към каютата. Свалиха скафандъра му. Някаква течност опари гърлото му, Мур

се задави, изпи една-две глътки и се почувствува по-добре.

Размътените образи на Брендън и Ши се избистриха и приеха нормалните си очертания. Мур изтри с трепереща ръка потта от челото си и с мъка се усмихна.

– Чакай – запротестира Брендън, – нищо не говори. Ти си още труп. Почини си, чуваш ли какво ти казвам.

Мур поклати глава и с дрезгав глас почна да им разправя за събитията през последните два часа. Мисълта му бе несвързана, неясна, но въпреки това разказът му направи поразително впечатление на двамата. Слушаха го със затаен дъх.

– Искаш да кажеш – запъна се Брендън, – че водната струя ни тласка сега към Веста също като изгорелите газове на ракетата?

– Точно така – промълви Мур. – Пробивът е на противоположната на Веста страна, следователно струята ни тласка към нея.

Ши погледна през илюминатора.

– Той е прав, Брендън. Вече ясно се вижда куполът Бенет. Да, приближаваме се към Веста!

Мур се чувствуваше вече по-добре.

– Преди обикаляхме по кръгова орбита, а сега се приближаваме към астероида по спирала. След пет-шест часа изглежда ще се

спуснем на Веста. Вода има достатъчно и налягането е все още високо, щом водата излиза навън във вид на пара.

– Пара? При тази ниска температура в космоса? – запита поразен Брендън.

– Да, пара, въпреки ниското налягане в космоса – поправи го Мур. – С понижаване на налягането точката на кипенето на водата пада, така че в космоса тя е извънредно ниска. И все пак налягането е достатъчно, за да се превърне ледът направо в пара.

На лицето му се появи усмивка.

– Впрочем, водата едновременно и замръзва, и кипи. Видях го сам. – След кратка пауза запита: – Е, как се чувствуваш сега, Брендън? По-добре, нали?

Брендън се смути и почервеня. Няколко секунди се поколеба, после прошепна:

– Според мен... аз... аз не заслужавам да бъда спасен, защото загубих самообладание и те изоставих в такъв тежък момент. Ако искаш тупни ме и ти здравата. Честна дума, по-добре ще се чувствавам.

Мур приятелски потупа младежа по рамото.

– Забрави го. И аз бях съвсем близо до отчаянието – И заприказва високо, за да не даде възможност на Брендън да продължи с извиненията си: – Е, Майк, стига си блещил очи пред илюминатора, дай тук твоята дажба.

След миг на масата се появи шише. Майк нареди до него три плексатронови капачки вместо чаши. Мур ги напълни до горе.

– Другари, вдигам тост за добрата стара H<sub>2</sub>O, която ни спаси.

## Дивна

### Фантастична миниатюра

Ивайла Александрова

– Дивна, Дивна, събуди се!

Детето бавно отваря очи: една бяла стена,  
една бяла стая, всичко бяло, бяло...

– Мамо – шепне в треска малкото момиче,  
– нарисуй ми картинка с дървета и със  
слънце, голямо, много голямо слънце.

И майката рисува в синьо, жълто и  
червено един прозорец, едно дърво, едно  
синьо, много синьо небе и голямо, усмихнато  
слънце. Остра болка свива още повече  
майчиното сърце. Години вече летят с  
кораба и тази скъпа майка-Земя е вече  
толкова далече, далече...

Един отворен прозорец, една пролет с дъх  
на мак и градински рози. И стотици, не,  
хиляди, милиони километри от тази пролет,  
от този прозорец.

На листа израства едно малко момиче с  
щръкнали плитки и малко момче в ризка, като  
пеперуда...

– Мамо, това Кай и Герда ли са? А мамо?  
И те са деца като мене, нали? Само че там,  
на Земята.

– Да, да. Но те са здрави, защото си пият  
лекарството. На, вземи.

„Ръцете на мама са като нарисувани  
гълъби“ – мисли малкото момиче.

– Изпий го. Виж колко е малко и сладко,  
като узряла горска ягода. Ето и мляко. Изпий  
го! И ти ще бъдеш здрава и силна, като  
Герда и Кай.

Дивна мръщи челце – кое ли дете обича  
лекарства? После с нежелание поема  
малкото хапче и чашата с мляко – майките  
трябва винаги да се слушат.

В сините очи на Дивна свети обич. Дивна...  
Дете на кораба. Истинско, живо дете.

Децата са живи цветя на земята, но това  
дете тук?...

Сълзи скриват очите на майката.

Тук няма цветя, няма птици, няма детски  
хвърчила, издигнати смело в небето. Дивна  
изгря като малка звезда сред звездите. Тя  
самата е малка звезда. И както звездите,  
може би никога не ще види горд полет на  
птица и сребърен блясък на синьо море, не  
ще сети ласка от полъх на вятър и хлад от  
роса на трева...

Хората от екипажа са и тихи, и  
внимателни, и радостни, и загрижени.



За малката Дивна, букет от небесни звезди. Да ѝ светят по трудния път на живота...

За Дивна, букет от слънца. Да я топлят в трудни минути...

За Дивна усмивки, за Дивна милувки, бонбони, играчки...

И Дивна протяга ръчички:

– Чичко, аз искам не букет от звезди. Аз искам цветя. Не букет от слънца, а единствено слънце да свети в небето. Не играчки, а усмихнати детски лица...

И усмивките чезнат. Хората бавно навеждат глави. Само човек, непарван от болка, не вярва, че тя съществува. Животът без щастие е пролет без птици. Цветята увяхват без слънце и влага. Усмивка отдавна

не топли страните на Дивна, в очите ѝ смях не искри.

„...Откъде идем... Къде отиваме... Защо?... Защо сме далече от другите хора? Защо не живеем и ние в къщи? Къде са поляните, нивите, ручейт? Къде са децата с алени връзки?... Кажете. Аз искам при тях да отида.“

И космонавтите гледат с тревога Дивна:

– Човек на Земята милее за родния дом, прикътан в зеленина, като гнездо потулено в листа. А Дивна?... Откъде идем? Къде отиваме? Защо?... Един спасен живот на дете или слава от откритие? Радост в две детски очи или една покорена планета? Кое?...

И корабът поема курс към Земята

## Ненужен спомен

### Фантастична новела

Игор Росоховатски

Изхлипа насън бебе.

Сихомът Алг се ослуша. Извърна глава: напукана оранжева почва, ослепително бяло сияние над равния като линия хоризонт на чуждата планета.

...Някой запали нощна лампа. През светлия правоъгълник на вратата се промъкна на пръсти още сънена жена по нощница. Дръпна към себе си люлката. Пластмасовите шнурове безшумно се разтегнаха, видя се главица на бебе: дълги мигли, пухкави ръчички, стискащи кукла. Мъгла забули съзнанието на сихома. „Да не го събудя“ – помисли си той и мъглата веднага се разпръсна като от полъх на вятър. Другите участъци на мозъка му вече бяха анализирали видяното и подадоха резултата. Това, което виждаше Алг, съществуваше само в паметта му, а наоколо беше чуждата планета, пустиня...

Сихомът не знаеше кога се бяха запечатали в паметта му тези картини. Може да са останали там от някоя прочетена книга или от разговорите му с хората. А най-вероятно ги е видял, когато живееше в дома

на един от своите двойници, чиито опит и памет бе приел. Дали в дома на стария Иполит Иванович, който умееше да доказва безпогрешно всякакви теореми, или у фантазьора Валерий, или у универсалния теоретик Колосовски. Впрочем не е ли все едно? И жената, и детето отдавна не бяха живи – Алг отлетя от Земята преди три хиляди години. А този миг от нечий семеен живот се бе запазил в колосалната му атомарна памет. Отдавна би трябвало да изхвърли оттам този ненужен спомен. Само му пречеше да мисли, също като натрапчив мотив на песен. Но му се струваше, че ако го изхвърли, щеше да заличи последните призрачни следи от жената и детето. Като че те щяха отново да умрат и този път вече безвъзвратно.

И Сихомът пазеше тази видяна някога картина като спомен за създателите си. Пазеше всичко, което го свързваше с тях, защото то го свързваше и с милионите му събрата – сихоми, разлетели се по всички кътчета на Вселената, за да я опознаят и

преобразят, и нея, и себе си: за щастието на хората.

Алг вървеше напред, като разглеждаше почвата, после включи гравитаторите и за секунди прелетя десетки и стотици километри.

Появиха се скали. „Колко са неинтересни тук скалите – мислеше Сихомът. – Някакви голи полирани върхове. А какви ли са тия странни предмети, които висят по тях? Приличат на пашкул на копринена буба. Я да ги разгледам по-отблизо.“

Спусна се на скалата до самия „пашкул“, който висеше на едва забележими лепкави нишки. Сихомът го разгледа с органите си за инфрачервено и ултравиолетово зрение, опипа го с локаторите си, провери дали не излъчва някакви енергетични вълни. Но не откри никакви следи на живот, нито на обмяна с околната среда. Вътре „пашкулът“ бе устроен много просто. Състоеше се от еднородно вещество. Сихомът реши да го разреже с ултразвук, за да го анализира. Хвана „пашкула“ – нишките се разтеглиха. В същия миг нещо прозвуча, нахлу в съзнанието му...

През отворилия се светъл правоъгълник на вратата влезе жена по нощница, зашепна: „...Спи ми, рожбо...“

Алг замря, не посмя да включи органа си за ултразвук. Струваше му се, че чува не звуци, а нежност. Но знаеше много добре, че чувството не може да се чуе, могат да се чуят звуците, пораждащи чувството. А звуци нямаше...

На метър от сихома зад скалата се бяха спотаили две същества. Бяха закрепени също като „пашкула“ неподвижно към скалата, но за разлика от него не можеха да бъдат открити от сихома, понеже нямаша нито постоянна форма, нито цвят, нито мирис, нито пък издаваха звуци.

– Не, не е живо същество – каза едного от тях на другото за сихома. – Трябва да е облак прах или смерч. През цялото време се движи, а всяко механично движение е признак за низша форма на материята. Ако ние се движехме така непрекъснато, нямаше да имаме време да мислим и да се усъвършенствуваме. Би ни помело всяко лъчене или дори вятърът. Трябва да включим вълновия предавател и да го унищожим, иначе ложе да направи нещо лошо на детето ни.

– Не забелязваш ли някакъв определен ритъм в движенията му? А това не е присъщо за облака прах.

– Но е характерно за всяко излъчване. Не твърдя, че е точно облак прах. Може да е плазмен облак. Във всеки случай не е

разумно същество. Иначе би уловило сигналите ни. Разумът може да има най-различни форми и състояние, непостижими за нас. Но каквото и да бъде, би трябвало да улавя излъчванията на чувствата, психичните вълни.

– Вярно. Това е сериозно доказателство. И все пак нека изчакаме. Ако се опита да направи нещо на детето, ще го унищожим.

Сихомът не откъсваше поглед от „пашкула“, висящ на тънките нишки. Напомняше му нещо. Но какво?

– Глупости! – помисли си Сихомът и се ядоса на мудността си. – Иполит Иванович би ме нарекъл идиот, а Колосовски би доказал, че съм тъп. Трябва винаги да се доверявам само на логиката, а не на подсъзнателните чувства.

„Не бъди едностранчив!“ – прозвуча в паметта му предупреждаващият глас на Колосовски. – „Винаги и само“ е девизът на ограничените!“

Алг не знаеше, че в мига, в който би включил ултразвука, други, много по-мощни и неизвестни нему енергетични вълни щяха да разложат тялото му на частици, много по-малки от атомите. В миг щеше да се взриви с ослепителен блясък.

Но отново, като натрапчива мелодия през безбройните канали на бързодействащия

му мозък, способен да извършва милиарди операции за милиардна част от секундата, изплува същата картина: към люлката се протягат топли женски ръце, за да прегърнат спящото дете. Дългите мигли не потрепват, ръчичките стискат куклата и люлката виси неподвижно на пластмасовите шнурове. „Да не го събудя...“ – помисли пак Сихомът и пусна „пашкула“. Замъгленият му разум се проясни... Ето какво му напомнял „пашкулът“, дори не „пашкулът“, а чувството, което породил у него. Спящо дете в люлка!

– Виждаш ли, че нищо не направи на детето ни, явно откликна на вълните. То е разумно същество!

– Невероятно! Но изглежда си права – съгласи се второто същество. – Да влезем ли в контакт с него?

Сихомът си тръгна, като внимаваше да не вдига шум. Мислеше за хората. Те бяха дали на него и на събратята му всичко най-хубаво, което би придобило човечеството, ум и сила, законите на познанието. Но излиза, че са му дали и още нещо. Жената и детето отдавна бяха умрели. И кой можеше да предположи, че те ще оживеят в спомените му и ще му помогнат да разбере чуждия живот, за да го спасят!

Алг вижда светлия правоъгълник на вратата...

## Време е да се действа

### Фантастична новела

Игор Росоховатски

Сихомът седеше на голям объл камък, който напомняше глава на гущер. Вълните се плискаха в краката му, гъделичкаха пръстите му, мъркаха като котенца. Сихомът се усмихна: приятно му беше. Но в усмивката му имаше някакво напрежение. Все му се струваше, че ей сега нещо ще се случи тук, на брега...

Птици, приличащи на земните чайки, се гмуркаха в мастилените искрящи вълни, излитаха отвесно нагоре като хиляди малки безшумни вертолети... Вълната изхвърли камък – мокър, лъскав, който бързо взе да изсъхва, да губи привлекателността си.

Сихомът се ослуша: като че някакъв глас... Не, сторило му се е. В същност, нещо наистина звучеше, но в него, в мозъка му. Изпаднал бе в състояние на ленива съзерцателност. Обзела го беше някаква тъга за миналото, за хората, ходещи по земята, за децата, смеещи се в парковете...

Вълните връхлитаха една подир друга, пенеха се, бучаха...

В това необичайно за него състояние губеше ценни минути, през които можеше да

изследва част от крайбрежието на тази планета. Бе кацнал на нея преди два часа. Най-последно щастие му се усмихна. Планетата не беше като хилядите други планети – огромни мъртви камъни. Напомняше Земята. И не защото приличаше на нея. Водните пръски не бяха солени и мирисът на морето бе друг.

Химичните анализатори вече бяха изследвали миризмата и предали данните в мозъка му. Но Сихомът не искаше да се занимава сега с това. Просто си седеше на скалата, вдишваше свежестта на водните пръски, забравил всичко, дори и това, колко грижи бе положил защитният му орган, за да обезвреди молекулите и микробите на чуждата планета.

Люляковосивото небе над главата му бе някак унило, като долина без полета и пътища. И изведнъж Сихомът разбра, че нищо няма да се случи. Състоянието му не можеше да се нарече очакване. Беше нещо съвсем друго.

Мечтателността и леността бе наследил от хората. Спомни си как умирацията старец с

часове седеше на верандата, подложил лице на есенното слънце, а в очите му бавно се сменяха отблясъците на спомените. Някога старецът беше енергичен човек, един от създателите на сихомите. Личността му бе записана в някого от тях.

„А защо е всичко това?“ – помисли Сихомът и се учуди на хрумналата му внезапна мисъл и особено на това, че се бе появила сега, когато трябваше да действа, да разубеди не го ли заплашва опасност в чуждия свят. Запита се: „Какво в същност разбирам под „всичко това“. Чуждото море, чуждата почва ли?“ Защо се заблуждава? Много добре знаеше, че всичко е всичко: не само тази планета, но и Земята, и Слънцето, и самият той, защото за себе си той е по-важен от Вселената.

„За какво е всичко това и има ли в него някакъв смисъл?“

И когато Сихомът разбра, че няма да се отърве от неуместния въпрос, почна да търси в колосалните си ясно разграничени отдели на паметта си готовия отговор, вложен там от хората. Намираще милиарди сведения за най-различни неща, Хората му бяха дали готови отговори на много въпроси, но на този, най-важния, не бяха му дали. „Може да съм бил създаден, за да намеря аз отговора на този въпрос?“

„Глупости! Ненужни, безполезни мисли! Почвам да приличам на младото глупаво момиче, което с часове седеше на прозореца и чакаше някого. Личността ѝ не записаха в нито един сихом, защото не заслужаваше.“ Спомни си как тя си отиде, потропвайки с токчета, сякаш яростно забиваше пирони в нечия съдба. Припомни си и ония двамата, мъжа и жената – с бутилките мляко в дясната ръка и кутиите топено сирене в лявата. Стигнаха едновременно до входната врата, спряха се, прехвърлиха сиренето в мрежата с млякото, за да хванат дръжката, като през цялото време не преставаха да се карат, да повтарят неща, които вече много пъти си бяха казвали.

Припомни си дръзките, вярващи, безумно смели същества; планини, остри като върхове, и планини, нежно заоблени, обрасли с гори, забулени в мъгла равнини. И си мислеше: „За какво е всичко това? И това, че се появихме ние, сихомите? И това, че се пръснахме из цялата Вселена и се самоусъвършенствуваме, дирейки най-удачния вариант? Стигнахме дотам, че почнахме да променяме състоянието и формата си, възсъздавайки се от свръхплазма; ту обединявайки се в могъщ мозък с общ опит, ту пак разлагайки се на отделни клетки-личности. И продължаваме

да натрупваме опит, макар да имаме вече предостатъчно – искаме да узнаем всички възможни варианти на Вселената. И всеки път се изменяме според натрупания опит. А защо? Може би някога, някъде това вече се е случвало и ние сме само повторение? И дали не трябва да търся тук отговора?“

„Но аз имам ясна цел, точна програма: да изследвам най-напред тази планета. А вместо това си губя времето в безплодни размишления, които едва ли някога ще ми потрябват...“

Чуждите птици, приличащи на земните чайки, стремително цамбурнаха във вълните като камъни, хвърлени от умела ръка. И пак се сети за хората. В далечината вълните заблестяха, отначало слабо, после все по-ярко, пропълзяха по набраздената от вятъра морска шир – и ето, очерта се лунната пътека, по която всеки човек мечтаеше да отиде далеч, а никой никъде не бе отишъл.

„Как да се отърся от това състояние, в което изпадат ленивите, слабите духом същества? То не е достойно за мен. Не е достойно за разума, предназначен да действа, да ръководи!“

Сихомът си повтаряше, че трябва да стане, да се заеме с работа – и не можеше. Гледаше морето, небето без облаци и си

мислеше, мислеше, сякаш нямаше никаква по-важна работа.

За първи път му се случваше такова нещо и взе да се тревожи. Разбира се, можеше да включи системата за висш контрол и симулаторите на волята, но не му се искаше да прибегва до тези крайни средства. И освен това, беше му много приятно да седи така, без нищо да върши, да гледа, да си припомня, да размишлява...

В паметта му се появяваха формули и закони, ноти и стихове, откъси от нечии биографии и открития, усещания, изживени от някого... В него живееха хиляди хора, разделени с прегради. А сега преградите се бяха пропукали и всичките тези хора сякаш водеха помежду си несвързан разговор.

И пак изплува въпросът, на който хората не бяха намерили отговор и бяха оставили тази задача за сихомите.

„А те защо са живели и са ме създали? Защо са обичали, ненавиждали, раждали, унищожавали са себеподобните си, мъчели са се и са умирали? Раждали са се, мъчели са се и са умирали? Защо? Мога и да не се занимавам с този въпрос. Но тогава не ще узная: защо? Има ли във всичко това някакъв смисъл, или аз трябва да го измисля. Или окова, за което мислех преди малко е преддверието към единствения отговор и не

е нужно да търся друг? А може би се мъча да открия нещо в хаоса, който сам по себе си е отговор. И ако отделя от него нещо, може би ще го отделя само за себе си и то ще бъде вярно само за мен? Възможно ли е да се намери пътеводният лъч в ослепителния блясък на взрива, състоящ се от лъчите на разбеснелите се молекули и атоми? Кой ще съумее да открие главната нота в галактичния шум? Може дори моите търсения да се окажат неразличими ноти в общия шум, в хаоса, състоящ се от непрестанно търсене?

Впрочем, изпадам в друга крайност. Та в шума на морската бездна има главна повтаряща се нота. Определени причини поражда взрива и взривът на свой ред поражда нещо. Нима хиляди пъти не съм се убеждавал, че даже зад съвсем сложните постъпки на хората, които са ми изглеждали случайни и необясними, са се криели напълно определени подбуди? А те не са чак толкова много, във всеки случай не повече от буквите а азбуката, от които хората образуват безкрайното количество думи – понякога, за да прикрият, а понякога да разкрият самите мотиви.

Може би така и във Вселената ще успеем да открием няколко главни причини на

развитие, главни стимули и придържайки се за тях като за пътеводни нишки в лабиринт, ще стигнем до единствения отговор? Или пък до нищо няма да стигнем и, подръпвайки тези нишки, също като мухата още повече ще се оплетем в паяжината на съмнението.“

Сихомът почувствува как главата му се нажежава от безплодните опити да узнае окова, което още не можеше да узнае, да предвиди изхода на експеримента, в който сам участвуваше.

И тогава постъпи така, както би постъпил всеки човек на негово място: стана, отърси се от вцепенението като от паяжина. Припомни си веднага програмата за близките няколко часа, нали сам я бе съставял: да изследва отначало морското крайбрежие, после морето, навлизайки постепенно в дълбочините му. Кряскаха птици, но той вече не ги чуваше, святкаха вълните и небето. Спотаени нейде дълбоко в паметта му, продължаваха да пулсират старите вечни въпроси. Но той се бе измъкнал от водовъртежа на безплодните мъдрувания.

Сихомът огледа брега, опипа го с локаторите си и включи гама – зрението си. Направи крачка, после още една по точно определената траектория.

И отново стана машина.



## Неговото метално сърце

### Научно-фантастичен разказ

Айзък Азимов

Хирургът погледна безизразно:

– Готов ли е?

– „Готов“ е относително понятие – каза медицинският инженер. – Ние сме готови. Той е възбуден.

– Винаги са такива... Е това е сложна операция.

– Сложна или не, трябва да е благодарен. Избран е той, а има толкова кандидати и, откровено казано, не мисля, че...

– Не казвай нищо! – рече хирургът. – Това не решаваме ние.

– Ние го приемаме. Но трябва ли да сме съгласни?

– Да – отговори хирургът твърдо. – Ние сме съгласни. Напълно и безрезервно. Операцията е твърде сложна, за да пристъпим към нея с някакви резерви. Този човек е доказал неведнъж и не по един начин цената си и биографията му е достойна за Съвета на смъртните.

– Добре – каза медицинският инженер.

– Мисля да поговоря с него тук. Кабинетът е уютен и може да му действа успокояващо – отвърна хирургът.

– Няма да помогне. Той е нервен и вече е решил.

– Наистина ли?

– Да. Иска метално сърце. Като всички.

Лицето на хирурга не промени изражението си:

– Понякога можеш да ги разубедиш.

– Какъв е смисълът – каза безразлично медицинският инженер. – Щом иска метално, нека е метално.

– Не те ли интересува?

– Защо да ме интересува? – каза почти грубо медицинският инженер. – И в двата случая това е работа на медицински инженер и аз съм медицински инженер. И в двата случая мога да се справя. Защо да отивам по-далеч?

Хирургът изрече безчувствено:

– Аз мисля за трайността на материала.

– Трайност! Не можеш да използваш това като аргумент. Какво се интересува пациентът от трайността?

– Мен ме интересува.

– Интересува те в определени случаи. Течението е срещу теб. Нямах избор.

– Трябва да опитам – с бързо движение на ръката си хирургът накара медицинския инженер да замълчи. Никакво нетърпение нямаше в жеста му – само бързина. Вече бе уведомил сестрата и беше предупреден за нейното идване. Натисна малко бутонче и двойната врата бързо се отвори. Пациентът влезе със своя моторен стол, сестрата енергично пристъпваше зад него. – Сестра, можете да си вървите – каза хирургът, – но бъдете отвън. Ще ви повикам.

Той кимна на медицинския инженер, който излезе заедно със сестрата. Вратата се затвори зад тях.

Човекът в стола ги проследи през рамо как излизат. Вратът му беше слаб и около очите му имаше малки бръчици. Беше току-що избръснат и пръстите му, здраво хванали дръжките на стола, бяха с добре поддържани нокти. Той беше особен пациент и за него се полагаха специални грижи... Но на лицето му беше изписано постоянно недоволство.

– Днес ли започваме? – попита той.

– Днес следобед – кимна хирургът.

– Разбрах, че ще продължи седмици.

– Не самата операция. Има обаче редица допълнителни неща, за които трябва да се внимава. Трябва да се направят някои промени в кръвообращението и хормонни приспособления. Това е трудно.

– Опасно ли е... – и после, сякаш почувствувал нужда да изглади напрегнатостта помежду им, добави: – докторе?

Хирургът не обърна внимание на нюансите във въпроса и отговори равнодушно:

– Всичко е опасно, но ние се стремим да бъде колкото може по-безопасно и затова не бързаем. Времето, което се изисква, умението на толкова хора, апаратурата – всичко това прави такива операции достъпни за извънредно малко...

– Знам – каза пациентът неспокойно. – Не искам да се чувствавам виновен за това. Или може би вие смятате да окажете натиск върху мен?

– Съвсем не. Решенията на съвета никога не са били разисквани. Споменавам трудността и сложността на операцията по-скоро, за да обясня желанието си да я направя по най-добрия начин.

– Добре. Това е и моето желание.

– Тогава трябва да ви помоля да вземете решение. Можем да ви предоставим два вида изкуствено сърце – метално или...

– Пластмасово! – каза ядосан пациентът. – Това е изборът, който щяхте да ми предложите, нали, докторе? Евтина

пластмаса. Не искам. Вече съм решил. Искам метално.

– Но...

– Вижте, казаха ми, че изборът е оставен на мен. Не е ли така?

Хирургът кимна:

– Когато две процедури са с еднакво значение от медицинска гледна точка, изборът принадлежи на пациента. На практика пациентът може да избира дори когато оперативните процедури не са с еднакво значение, както е в този случай.

Очите на пациента се присвиха.

– Искате да кажете, че пластмасовото сърце е по-добро?

– Зависи от пациента. По мое мнение, във вашия случай е така. И ние не използваме термина „пластмасово“, а фибро-изкуствено сърце.

– Що се отнася до мен, то е пластмасово.

– Вижте – каза безкрайно търпеливо хирургът, – материята не е пластмасова в обикновения смисъл на думата. Наистина тя е полимерна, но много по-сложна от обикновената пластмаса. Това е комплексна белтъчноподобна нишка, направена с цел да имитира колкото може по-добре истинската структура на човешкото сърце, което вие имате.

– Точно така, но човешкото сърце, което имам, е вече износено, макар че още нямам шестдесет години. Не искам друго такова, благодаря. Искам нещо по-добро.

– Всички искаме това за вас. Изкуственото фибро-сърце е по-добро. Потенциалният му живот е векове. То е абсолютно неалергично...

– Това не се ли отнася и за металното?

– Да, така е – каза хирургът. – Металното е от сплав от титаний, която...

– Не се износва? По-здрово е от пластмасовото, или фибро – наричайте го както искате.

– Металното е по-здрово физически, но механическата сила няма значение за вас. Защото сърцето е добре защитено. Всичко, което може да стигне до сърцето, ще ви убие по други причини, дори ако то издържи.

Пациентът сви рамене:

– Ако някога си счупя ребро, и него ще заменя с титаниево. Заместването на кости е лесно. Всеки може да си смени кост. Ще стана толкова метален, колкото искам, докторе.

– Това е ваше право, щом предпочитате. Но в интерес на истината трябва да ви кажа, че нито едно метално сърце не се е повредило механически, обаче някои от тях се повреждат електронно.

– Какво значи това?

– Всяко метално сърце има като част от структурата си уред, който определя ритъма му. Това значи, че в него се поставя миниатюрно устройство, което променя ритъма на сърцето в зависимост от емоционалното и физическото състояние на индивида. Понякога нещо се поврежда и хората умират, преди повредата да може да бъде отстранена.

– Никога не съм чувал за подобно нещо.

– Случвало се е, уверявам ви.

– Искате да кажете, че се случва често?

– Съвсем не. Случва се много рядко.

– Добре, тогава ще опитам. А в пластмасовото сърце няма ли такъв уред?

– Разбира се, че има. Но химическият строеж на фибросърцето е много близък до човешкия. Той може да реагира на йонния и хормонен контрол на тялото. Апаратурата, която се поставя, е много по-проста от тази в металното сърце.

– Пластмасовото сърце никога ли не излиза от хормонния контрол?

– С нито едно досега не се е случило.

– Защото не сте работили с тях достатъчно дълго. Не е ли така?

Хирургът се поколеба.

– Вярно е, че фибросърцата не са били в употреба така дълго както металните.

– Ето, виждате ли. Защо така, докторе? Страхувате се, че мога да се превърна в робот... в Метален, както ги наричат, откакто беше приет законът за тяхното гражданство.

– Няма нищо лошо, когато един Метален е Метален. Както казахте, те също са граждани. Но вие не сте Метален. Вие сте човешко същество. Защо да не останете такъв?

– Защото искам най-доброто и то е метално сърце. Вие се погрижете за това.

Хирургът кимна:

– Много добре. Ще бъдете помолен да подпишете необходимите документи, след което ще получите метално сърце.

– Вие ли ще бъдете хирургът, който ще ме оперира? Казаха ми, че сте най-добрият.

– Ще направя всичко, за да мине операцията леко.

Вратата се отвори и столът изведе пациента навън, при сестрата.

Медицинският инженер влезе, като проследи през рамо отдалечаващия се пациент, докато вратата се затвори отново. Той се обърна към хирурга:

– Не бих могъл да кажа по израза на лицето ти какво се е случило. Какво беше решението му?

Хирургът се наведе над бюрото си, оформяйки последните точки от своите записки.

– Каквото предсказа. Настоява за метално сърце.

– В края на краищата, те са по-добри.

– Незначително. Просто ги употребяваме от по-дълго време. Нищо повече. Това е манията, която залива човечеството, откак Металните станаха граждани. Хората имат странното желание да се превърнат в Метални. Копнеят за физическата сила и издръжливост, които обикновено свързват с тях.

– Това не е едностранно явление, докторе. Не работиш с Метални, но аз работя и знам. Те пък не искат метални части, а фиброелементи, както напоследък двама от тях.

– Получиха ли ги?

– Единият желаше да получи сухожилия. Там няма голяма разлика дали са метални, или фибро. Другият искаше кръвоносна система. Казах му, че не може да му се даде, без да се преустрои цялото му тяло с фиброматериал... Предполагам, че и до това ще стигнем някой ден. Метални, които не са истински Метални, а нещо от плът и кръв.

– Ти нямаш нищо против?

– Защо не? Сега имаме два вида разумни индивиди на Земята и защо трябва да се грижим и за двата? Нека се приближат един към друг. Може би няма да можем да ги

различаваме. Защо трябва да искаме? Ще имаме най-доброто от двата свята: преимуществата на човека, комбинирани с тези на робота.

– И ще получиш хибрид – каза хирургът с тон, който наподобяваше гняв. – Ще получиш нещо, което няма да бъде и двете, а нито едното, нито другото. Не е ли логично да предположим, че всеки индивид ще бъде прекалено горд със своята структура и самоличност, за да пожелае да ги разведи с нещо чуждо? Ще приеме ли той хибридизация?

– Този разговор ми напомня опит за изкуствено разделяне.

– Нека е така – каза хирургът спокойно. – Нека всеки си е такъв, какъвто е. Не бих сменил и част от себе си по никаква причина. Ако е абсолютно необходимо, ще я сменя с нещо, по възможност най-близко до оригинала. Аз съм това, което съм; доволен съм и не желая да бъда нищо друго.

Беше свършил и трябваше да започне да се приготвя за операцията. Постави силните си ръце в електрическата пещ и ги остави да се нажежат до червено – най-добрият начин да се стерилизират.

Всички тези страстни думи беше изрекъл, без да повиши тон, и лъскавото му метално лице бе останало безизразно както винаги.

## Повреда по линията

### Научно-фантастичен разказ

Игор Можейко

Къщата ни е стара. Толкова стара, че няколко пъти я бяха обявявали за исторически паметник и също толкова пъти бяха отменяли решението – било по настояване на градския съвет, който искаше да я разруши, било че не представлявала историческа ценност. След време сигурно ще я разрушат, .но това явно няма да стане скоро.

Преди триста години в нея е живеело семейството на някакъв болярин. После потомците му обеднели и къщата била продадена. Към края на миналия век я разделили на апартаменти – по един на всеки от трите етажа, а след революцията населението ѝ се поувеличи.

На първия етаж, където живея, има осем стаи и пет семейства. Сега в тях са останали предимно старците, младите се бяха разпръснали по Химки и Зюзино. На мен моята стая ми стига. Двадесет и три квадрата е, таванът е висок три и тридесет, със сводове, има и портал, в който по-рано стоеше креватът ми, а сега там съм натрупал книгите си. За безпорядъка няма кой да се

кара. Майка ми замина при втория ми баща в Новосибирск.

Тая нощ си легнах късно. Четох последния роман на Александър Черняев. Недовършения му роман, защото Черняев бе умрял по време на блокадата в Ленинград през четиридесет и втора година. Сега, когато издадоха събраните му съчинения, романа поместиха в последния том заедно с писмата и критичните статии.

Много неприятно – знаеш, че ти остават за четене още само десетина страници, а действието току-що е почнало да се развива. И ти никога няма да узнаеш какво ще стане с героите на Черняев, и никой вече няма да допише романа му, защото не ще може да види света такъв, какъвто го е видял Черняев.. Затворих тома, не прегледах нито критичните статии, нито коментара на един известен специалист по творчеството на Черняев. Специалистът правеше предположения, как би се развило по-нататък действието на романа, ако писателят бе имал възможност да го довърши. Знаех, че Черняев е писал романа до последния си ден

и дори знаех, че на полето на една от последните страници бил отбелязал: „Изгорих последния стол. Слабост.“ Повече не си бе позволил нито една излишна дума. Продължил да пише. И писал още три дена. И умрял. А ръкописа му намерили след около две седмици, когато дошли да го навестят от Ленинградското радио.

Както виждате, настроението ми тая вечер беше доста печално и героите от книгата не искаха да напуснат стаята – опитваха се нещо да ми кажат... И в този момент нещо издрънча.

Стените на къщата ни са много дебели. Дори и вътрешните, между стаите, са от три реда тухли. Така че когато съседите ми свирят на пиано, аз нищо практически не чувам. Затова не се усъмних, че звукът се раздаде в моята стая. Странен такъв звън, сякаш някой бе изпуснал сребърна ваза.

Протегнах ръка и запалих лампата. Героите от книгата изчезнаха. Тишина. Какво ли би могло да падне? Полежах малко, после ми се доспа и угасих лампата. И почти веднага нещо тупна съвсем наблизко. Грохотът бе кратък и внушителен.

Смутих се. Аз съм човек абсолютно не суеверен, но кой все пак хвърляше разни предмети из стаята ми? Запалих лампата и този път станах от кревата. Огледах цялата

стая, надзърнах дори и зад портала. Нищо не открих. А когато се обърнах, откъм портала нещо отново издрънча. Подскочих и се завъртях на сто и осемдесет градуса. И пак нищо не видях.

Подрънкването вече не се прекрати. През десетина секунди се чуваше – дзън. После пауза. Броях – едно-и, две-и... След десетата секунда отново – дзън.

Честно казано, за малко не се побърках от безпокойство. Някой дрънчи в стаята ти, а ти не можеш да разбереш какво става. Почнах системно да изследвам стаята. Изчаквах, докато се раздаде дрънченето, и тръгнах в посоката, откъдето идваше звукът. Вече се бях досетил, че идва откъм стената между портала и вратата. След четвъртата крачка стигнах до стената и долепих ухо до нея. „Едно-и...“ – броях аз. На десетата секунда до ухото ми нещо отчетливо издрънча.

Така, сега да размисля как може да се обясни този феномен. От другата страна на стената в коридора на това място има чупка, в която баба Каплан бе поставила гардероба си от червено дърво. В него, по общо съгласие, държахме разни ненужни вещи, които ни беше жал да изхвърлим.

Ясно. Трябва да изляза в коридора и да видя какво става в гардероба. Не очаквах, че ще видя нещо; нали стената е дебела, а

дрънченето се раздаде до самото ми ухо. Но все пак обух пантофите и открянах вратата. Всички спяха. Коридорът беше тъмен, запалих лампата и се убедих, че в коридора няма никой. Отидох до гардероба и го отворих. Наложих се да подхвамна детската ваничка, пълна със списания отпреди войната, която веднага реши да изскочи навън. С другата ръка улових празната позлатена рамка и с корема си подпрях останалите вещи. В такава поза стоях навярно минута и половина: Най-сетне ми се стори, че чувам далечен звън. Може и да ми се бе причуло, защото напрегнато се ослушвах. Във всеки случай звуците не идваха от гардероба. Затворих го и се върнах в стаята. И щом влязох, веднага чух – дзън...

Цял час долепах ухо към разни точки на стената, докато не се убедих, че звукът се разнася точно зад сивото петно на тапетите на нивото на гърдите ми, на седемдесет сантиметра от ъгъла на портала. Теоретичната част на моето изследване завърши. Сега трябваше да пристъпя към експериментите.

Вече се бях съвсем разсънил. Преместих до стената един стол и се замислих дали трябва да махам тапетите. И не знам до какво решение щях да стигна, ако не беше

силният грохот, който смени равномерното подрънкване. И пак настъпи тишина...

Нож взех от кухнята. От масата на баба Каплан. Беше дълъг, добре наточен (моя работа), със заострен връх. Точно какъвто ми трябваше. Взех още и чук. За да изследвам стената. Странно, че не се сетих да го направя досега, но вярвам ще ме разберете – не всеки ден в стаята ти се появяват привидения. Почуквах леко стената. Все пак съседите ми спят. Открих четириъгълник, седемдесет на седемдесет, зад който явно имаше кухня. Взех ножа и изрязях тапетите около центъра на този квадрат. Тапетите се откъртиха с леко пукане, под тях се разкри пластът от вестници и късче синя стена. Изведнъж си спомних, че стената ни беше такава по време на войната и дори си спомних какви мебели имахме тогава, припомних си и че имахме затъмнение – черен памучен плат тук-там продупчен – като звездното небе. И аз го наричах не затъмнение, а просветление, и мама винаги се смееше.

До ухото ми нещо пак издрънча. Взех да къртя с върха на чука си синята мазилка. После съобразих, че трябваше да постеля на пода вестник, но вече нямаше смисъл да го правя, бях достатъчно намърсил. Под мазилката се показа розова тухла и



жълтеникавата ивица на хоросана. Тухлата стоеше здраво и загубих десетина минути, докато най-сетне я поразклатих и тя излезе от леговището си.

Зад тухлата зина черна дупка. Запалих клечка кибрит. Пламъкът освети отсрещната стена на скривалището и нещо блестящо долу. Проврях предпазливо ръка, пръстите ми напипаха на дъното нещо метално. Кръгчета от метал. Извадих няколко. Бяха старинни сребърни монети. Още топли.

Гледай ти! Съкровище! В собствената си стая да намериш съкровище. Удивително! Впрочем, малко ли съкровища има в стените на старите къщи? Наистина, когато четеш за такива неща във вестниците или книгите – е едно, но когато това се случва с теб...

Пак пъхнах ръката си и извадих още една шепа монети. Бях напипал там и нещо по-едро, но за да го извадя, трябваше да разширя отвора. Разгледах внимателно монетите, бяха много стари и не руски. С образи на някакви древни царе, върху чиито физиономии имаше дълбок печат с неясен рисунък. Нещо като конник с копие. Целият се изпоцапах, докато извадя още един ред тухли. Чудно как не разбудих всички въщи. Вече можех да пъхна главата си в нишата.

Но не го направих веднага. Взех от масата лампата и я поставих на стола до стената. До

него придърпах втори стол. Сега имах възможност да изследвам скривалището на най-високо научно равнище. Изтърсих вярта от дрехите си, подложих под лампата няколко книги, за да пада светлината в дупката и тогава надзърнах вътре.

И ето какво видях.

Скривалището с имането представляваше правилен куб. Задната му стена беше гладка и новичка, сякаш вчера я бяха иззидали, и за якост армирана с железни пръчки. Страничните стени не можах да огледам веднага, защото погледът ми бе привлечен от дъното на нишата, запълнено с монети. Освен това там имаше чаша от някакъв скъпоценен метал и, колкото и да е странно, желязна ръка. Навярно от рицарски доспехи. Извадих ръката. Беше тежка, пръстите й леко присвити; за да държи по-удобно меча или копието и стигаше малко над китката като дамска ръкавица. По нея имаше и ремъци, за да се закрепва по-добре. Внимателно поставих ръката на стола и посегнах да извадя чашата, но в този момент се случи нещо удивително. Върху ръката ми падна още една монета. Топла сребърна монета. Сякаш се бе отлепила от тавана на нишата. Монетата се търкулна по китката ми, падна върху купчинката и издрънча съвсем познато: дзън...

Вцепених се. Съвсем бях забравил, че разбих стената именно защото нещо в нея бе издрънчало. А когато видях монетите, реших, че съм попаднал на старо имане.

Осветих с лампата тавана на скривалището. Бе черен, блестящ, без никакъв отвор, прохладен на пипане. По него не би могла да полепне никаква монета. Почаках дали няма да се случи още нещо, но тъй като нищо не ставаше, извадих всичките монети и ги струпах на стола.

И съм задрямал, докато седях и размишлявах дали още утре да отида в музея, или по-напред да разбера наистина ли съм намерил нещо ценно... иначе може да ми се присмеят.

Призори, без да знам как, съм се добрал до кревата, събуди ме будилникът. Около минута опитвах да си припомня какво странно нещо ми се бе случило през нощта и едва когато видях черната дупка в стената, а на пода купчината мазилка, изрезките от тапетите и изкъртените тухли, разбрах, че все пак не е било сън. Наистина бях намерил съкровище в стената и при това много странно съкровище. Но не успях да си спомня в какво се състоеше странността му, защото на вратата почука баба Каплан и попита не съм ли взимал ножа й.

А после трябваше да бързам за работа, сетих се, че сутринта имаме съвещание при главния технолог и че ми се е свършило топеното масло и се наложи да отскоча до Лина Григориевна. Все пак, преди да изляза, прикрих дупката с етажерката за книги и пъхнах в джоба си две монети, а в чантата – желязната ръка.

На заседанието почти забравих за находката, но щом свърши, отидох при Митин. Той събира монети. Показах му едната и го попитах каква е. Митин остави чантата си, почеса голото си теме и каза, че не представлява никаква ценност. И попита отде съм я взел. Навярно от баба си и мога ли да му я дам. Но човек трябва да познава Митин. Той е колекционер и макар винаги да се оплаква, че някой го е измамил, самият е готов всекиго да измами. Още по начина, как държеше и разглеждаше монетата, ми стана ясно, че съвсем не е толкова обикновена.

– Не е важно отде съм я взел – казах. – Тя и на мен ми трябва.

– Просто, разбираш ли... нямам такава монета в колекцията си. Макар че е фалшива.

– Защо мислиш, че е фалшива?

– Ами не виждаш ли каква е новичка. Като че ли вчера е излязла от пресата.

– Аха – казах. – Вчера, я. Сам ги правя. А как се нарича?

Митин със съжаление ми върна монетите и каза:

– Ефимок. Руски ефимок.

– А защо физиономията на нея не е руска?

– Обяснението е дълго. Накъсо казано, когато не сме имали достатъчно количество свои рубли, взимали сме чужди монети, европейски талери, било е още преди Петър I, и сме им поставяли руски печат. Наричат се ефимки. А сега кажи отде си я взел?

– После, Юра – отвърнах. – После. Може и на теб да ти намеря. Значи, казваш, преди Петър I?

– Да.

Реших, че ако ги дам в музея, една все пак ще оставя за Митин.

В лабораторията извадих уж случайно желязната ръка. Така, на майтап. И казах на колегите, които се разбягаха:

– Отдавна ми беше нужно такова нещо. Че характерът ми е прекалено мек. Сега вече имам желязна ръка. Така че, колеги, дръжете се!

Жените се разсмяха, а Тартаковски попита:

– И цял рицар ли можеш да донесеш?

– Рицар ли? Още утре.

Този ден работата просто не ми спореше. Най-сетне не издържах и отидох при Узянов и го помолих да ме пусне след обед. Казах му, че после ще си отработя часовете. Той изглежда разбра, че наистина е нещо много важно, защото каза: „Добре де, върви.“

Отключих сам външната врата, реших да не звъня и бързо се прибрах в стаята си. Превъртях ключа – защо да плаша баба Каплан, ако случайно влезе при мен. После отместих етажерката с книгите и погледнах скривалището. Всичко си беше на мястото. Значи, не ми се бе присънило. А то знаете ли, макар че желязната ръка беше в чантата ми, все пак понякога преставах сам да си вярваш – настъпва някакво раздвояване на личността. В нишата беше тъмно. Светлината от прозореца не падаше в нея. Запалих лампата и надзърнах вътре. И тогава съвсем се смаях. В скривалището се бяха появили нови предмети. Там имаше (извадих ги всичките и затова ги помня поред): кинжал в ножница, два свитъка с червени восъчни печати, окови, шлем, мастилница (а може би солница), всякакви украшения и два ботуша от марокен. Това вече не приличаше на имане. Истинско безобразие! Някой най-безсрамно си правеше шеги с мен.

Чакайте, защо пък шеги? Кой ще си прави такива шеги? Баба Каплан ли? Но снощи тя спеше и освен това с възрастта у нея се бе атрофирало чувството за хумор. Някой от съседите? А може аз да съм се побъркал? Тогава и Митин трябва да се е побъркал, а той е здравомислещ човек.

Взех единия ботуш. Още миришеше на прясна кожа и лесно се огъна в ръцете ми. Премерих шлема. С мъка го надянах на главата си. Беше тежък и истински, а не от ламарина като за „Мосфилм“. Седях така с шлема и ботуша в ръце. Прехвърлях през ума си всичките събития от снощи. Подрънкването и грохотът в стената, топлите монети, желязната ръка. После си припомних как една монета падна от тавана на нишата върху ръката ми. Напрягах мозъка си и никакво обяснение не намирах.

После, напълно объркан, пъгнах ръка в скривалището и опипах тавана. Беше гладък като огледало, отразяващо черната нощ.

Извадих още един ред тухли, за да работя по-спокойно, и след час нишата се лиши напълно от предната си стена. Можех вече да я разгледам цялата. Железните ленти по задната стена се оказаха не железни, а от същата огледална сплав, от каквата бе направен и таванът, а едната странична стена бе разделена на квадрати от бели

ивици. В долната им част забелязах тесни пролуки. Реших сериозно да се заема с тези цепнатини. Заврях глава в нишата, за да работя по-удобно и в този момент нещо ме удари по главата. И то така силно, че едва не получих сътресение на мозъка: Дръпнах главата си. Удряйки ме по върха на носа; на пода тупна малък пистолет с леко извита дръжка. Погледнах нагоре. Таванът беше все така гладък и черен. Дяволска история. Нима след като съм живял двадесет и шест години при съветска власт, ще трябва сега от собствения си опит да повярвам, че свръхестествени сили все пак има?

„Ами ако цялата тая дяволска история си има някакво друго обяснение? – размишлявах аз, като въртях в ръце пистолета. – Но какво? На какво в същност прилича всичко това? – питах се, като гледах зиналата черна паст на скривалището. – На кой от познатите предмети напомня?“ Нали разбирате, опитвах се по аналогия да намеря отговора на задачата.

Размишлявах така двадесетина минути. И изведнъж ми хрумна, че напомня пощенска кутия. Да, най-обикновена пощенска кутия, в която през процепа пускат писма и вестници. Така. Сега по-нататък. Ако това е някаква особена пощенска кутия, то значи в нея би трябвало да има отвор за получателя. Но там

е цялата работа, че получател нямаше. Нали, докато не разбих стената, кутията нямаше изход. Всичко, което попадеше, си оставаше там.

Сега да разгледам проблемата откъм другата ѝ страна. Кой и какво пуска в тази пощенска кутия? Кой – засега не е известно. Но какво – вече знам. Всякакви руски предмети. Откъде ги взимат? От музея? Да ги крадат? Не ми изглежда правдоподобно.

И трето. До снощи в пощенската кутия никой нищо не бе пускал. Днес пускаха. Ако се бе случило досега – през последните двадесет години – все щях да чуя някакъв шум. Или мама, би чула. Тя има добър слух. Значи кутията е почнала да действа от вчера. А може би...

И в този момент ми мина през ума съвсем налудничава идея. Значи аз имам пощенска кутия, която няма отвор, в нея слагат предмети от много стари времена. И до ден-днешен не са слагали.

Ами ако, макар че днес няма такъв отвор, тогава е имало? Нали разбирате мисълта ми? Тогава, когато са слагали тези предмети. Преди триста години. Когато къщата е била нова. И може би отворът се появява тогава, когато трябва да бъдат извадени тези предмети? В бъдещето. След сто години. Или след двеста. Когато ще живеят хора,

които ще могат да пътешествуват в миналото.

Ако тази безумна идея има все пак някакъв смисъл, тогава става ясно защо предметите почнаха да се появяват едва от вчера. Не защото кутията е заработила от вчера, а защото вчера се е повредила. Точно така; повредила. По линията „минало-бъдеще“ е изгорял някакъв транзистор. И се е получила дупка във времето. А може изолацията да се е пробила – малко ли неща могат да се случат. И изведнъж в стаята ми, в моето време почнаха да падат вещи, намерени от археолозите на бъдещето в далечното минало.

Идеята ми хареса. Но каква е моята роля в тази история? Да повикам електротехник, за да прегледа нишата? Та после да ме изпратят в лудницата? Да се възползвам от повреда и да събирам плодовете на чуждия труд? Пак ми се вижда глупаво.

Поставих лампата в нишата и избърсах с носната си кърпа страничната стена. После я опипах и пъгнах в тесния процеп върха на ножа на баба Каплан. който отново бях взел от кухнята. Натиквах бавно ножа все по-навътре в процепа. И понякога на човек късметът му проработва – изведнъж стената поддаде и се отвори. Зад нея имаше пулт и всичко ми стана съвсем ясно. Прав съм бил.

Центъра на пулта заемаше скала на времето. По нея имаше светещи точки. Една от тях, на годината 1667, светеше по-ярко от другите и точно на нея стоеше стрелката. Скалата завършваше с 2056 година.

Надолу вървяха гъсто преплетени жици и проводници и цял ред бутони с неизвестно засега предназначение. Неочаквано точката на годината 1667 засвети още по-ярко и в същия миг над главата си чух бучене. Този път разбрах какво може да означава това и си дръпнах бързо главата. На пода на нишата тупна малка книжка с кожена подвързия. Успях да забележа, че в момента, когато падаше, в тавана на нишата се появи отвор точно колкото размера на книжката. Всичко е ясно. Предположенията ми се потвърждаваха. Точката на 1660 година замига с червена светлина. Крайната станция обаче не светна. Очевидно там още не бяха забелязали повреда и продължаваха да използват линията. Как да им съобща? Може би те така и няма да видят мигането на лампичката на 67 година? Взех отвертка и почнах да проверявам връзките на схемата. Това ми отне почти два часа. Действувах напосоки. От схеми нищо не разбирам, макар че от дете съм член на радиолюбителски клуб. Работех и си мислех колко интересно би било да се озова в

бъдещето и да узная как ще живеят хората тогава и дали ще успея да постигна нещо голямо в живота си, и от какво ще умра; И си помислих още, че не би било зле да попътешествувам и в миналото. Да се отбия, например, при писателя Александър Черняев и да узная как е смятал да завърши романа си.

И в този момент открих повреда. Имате пълно право да не ми вярвате. Обвих с: фолио проводника – поялник нямах – и реших да видя какво ще стане по-нататък. Бях страшно горд, че открих къде се бе прекъснала веригата. И тогава пак светна лампичката на 1667 година, и отново чух слабо бучене над главата си. Но отгоре нищо не падна, само светна втора лампичка, но вече не на моята година, а на 2056. Правилно. Те бяха получили своята пратка. Можех спокойно да спя.

Облегнах се на стола и разбрах, че страшно съм се изморил и че навън се е стъмнило. Не знаех само как да изпратя по предназначението им попадналите у мен вещи.

На вратата се почука.

– Кой е? – запитах.

– Теб търсят – рече баба Каплан. – Не чуваш ли че се звъни! Аз ли трябва да отворям вместо теб? И пак си взел моя нож.

Отидох до вратата и казах:

– После ще ти върна ножа. Не се сърди.

Тя е добра старица, само обича до мърмори. От възрастта.

В коридора стоеше човек на около четиридесет години, облечен със син комбинезон и с чанта в ръка.

– Мен ли търсите? – попитах.

– Да. Вас. Мога ли да вляза?

– Влезте – казах и веднага се сетих, че при мен не може да се влиза.

– Една минута – хлопнах вратата под носа му и бързо захрих дупката с етажерката за книги.

– Извинете – казах му, когато го поканих да влезе, – но правя някакъв ремонт, та затова е такъв безпорядък.

– Нищо – отвърна той и затвори след себе си вратата.

И в този момент видях тухлите на пода. После впери очи в мен и каза:

– Аз съм от историческия музей. Получихме сведения, че сте намерили много ценно съкровище и бихме искали да го видим.

Нещо в говора на тоя човек, в начина, по който държеше чантата и по още нещо в него, неуловимо за другите, но понятно за мен, проникнал в тайните на времето, ми

подказа единствения правилен извод: той не е от музея.

– Всичко вече поправих – казах аз.

– Какво сте поправили?

– Вашата пощенска кутия.

Отместих етажерката и го заведох при нишата. Показах му и къде се беше прекъснала веригата.

– Само че нямах поялник и се наложи да свържа проводника с фолио.

В този момент светна лампичката на 1667 година и аз разбрах, че те всичко знаят.

Пощаджията-механик от 2056 година запои веригата, отпрати вещите в бъдещето и после с него зазидахме дупката в стената, и то така, че дори аз не можех да позная къде е била. Поблагодари ми и много се удиви от моята съобразителност, но когато го запитах какво ще е след сто години, не пожела да ми отговори, като каза, че би трябвало сам да разбере – не можел да разгласява сведения от такъв род.

После ме попита не бих ли желал да получа нещо. Казах, че му благодаря, но нищо не желая.

– Така значи, дори никаква молба? – попита той, като взе чантата си.

И в този момент осъзнах, че всъщност имам една молба.

– Кажете, могат ли вашите хора да се връщат в различни години на миналото?

– Да.

– И преди двадесет години ли?

– И тогава. Само че, разбира се, с много предпазни мерки.

– А по време на войната и блокадата бил ли е някой от вашите в Ленинград?

– Естествено.

– Ето каква молба имам. Трябва да предам там един колет.

– Но това в невъзможно.

– Нали казахте, че ще изпълните молбата ми.

– Какъв колет?

– Една минута – казах и хукнах към кухнята.

Взех две кутии сгъстено какво и половин килограм масло от хладилника и още пакет захар около два килограма. Сложих всичко в найлоновата чанта на Лина Григориевна и се върнах в стаята. Моят гост от бъдещето метеше под край стената.

– Ето. Това трябва да предадете през зимата на четиридесет и втора, в януари, на писателя Черняев, Александър Черняев. Вашите хора го знаят. И адреса му ще могат да намерят. Умрял е от глад в края на януари. А трябва да издържи още две седмици. След две седмици при него ще

дойдат от радиото. И да не посмеете да ми откажете. Чернев е писал романа до последния си ден...

– Но разберете – каза гостът, – невъзможно е. Ако Черняев остане жив, това може да измени хода на историята.

– Нищо няма да измени! – казах убеден аз.

– Ако толкова се страхувахте да се намесвате в миналото, не бихте взимали предмети от седемнадесети век.

Гостът се усмихна.

– Аз не мога да реша този въпрос – каза той. – Добре, ще взема вашия колет. Само махнете етикетите от консервите. Такива не е имало тогава в Ленинград. Ще поговоря с нашите хора. Още веднъж ви благодаря. Може би ще се видим.

И си отиде. Имах чувството като че ли въобще не е бил в стаята ми. Дори ме изкуши мисълта отново да разкъсам тапетите и да надзърна в нишата. Но знаех, че никога няма да го сторя. И той го знаеше, иначе нямаше да ми разправи толкова неща.

На другия ден открих в джоба си двете монети. Едната подарих на Митин, а другата задържах за спомен. Наскоро след това Митин ми каза:

– Знаеш ли, намерих у дома един том от „Литературно наследство“. Там има спомени за Черняев. Интересува ли те?



Казах му, че много ме интересува. Вече се досещах, че те не са изпълнили молбата ми и не са предали колета на стареца.

Ами, разбира се, как можах да си въобразя такава глупост. Нали в биографията на писателя, отпечатана в голям тираж черно на бяло, пише, че е умрял именно през четиридесет и втора година. Дори се присмях на себе си. Какъв теоретик се извъдих!

Вечерта прочетох статията за Черняев. В нея се разправяше как е живял в Ленинград през блокадата, как е работел и посещавал в най-големите студове бойците на фронта да им чете свои произведения. И изведнъж на края на статията прочетох следното, ако искате вярвайте:

„През зимата, месец януари, се отбих при Черняев. Александър Григориевич беше много слаб и едва ходеше. Поговорихме за положението на фронта, за общите ни познати (някои от тях вече не бяха живи), разказа ми за бъдещите си планове, че пише нов роман и ако не бил толкова изтощен, щял да го завърши напролет. Не го попитах защо е отказал да го евакуират при слабото му здраве и почтената възраст. Александър Григориевич само би вдигнал рамене и би

заговорил за нещо друго. Беше много студено. Подхвърляхме в „буржуйката“ парчета от стола. Изведнъж Черняев ми каза:

– Случи ми се странна история. Тия дни получих колет.

– Какъв? – питам. – Нали има блокада?

– Неизвестно от кого. В него имаше сгъстено мляко, захар.

– Тъкмо каквото ви е нужно – казвам.

А той отговаря:

– А на децата не е ли нужно? аз съм вече стар, а ти да видиш дечицата в съседната квартира. Те тепърва ще живеят.

– И вие им дадохте колета?

– А на мое място вие как бихте постъпили, млади човече? – запита Черняев и се засрамах, че можах да му задам такъв въпрос.

Колкото и да е печално, това беше последната ми среща с писателя.“

Пет пъти прочетох тези редове. Трябваше сам да се досетя, че ако старецът получи такъв колет, няма скришом да излапа сгъстеното мляко. Не е такъв човек...

Но което е най-странно: този том бе издаден през шестдесет и първа година – преди седем години.

## На човека е присъщо...

### Научно-фантастичен разказ

Дмитрий Биленкин

Омайващо, прекрасно, почти забравено небе! Разтвори се и ги прие след еднообразието на Космоса, където има само звезди и мрак, след дългото заточение – вихрушки, светли облаци, отблясъци на море, зов на твърдина. От блесналите в илюминаторите лъчи лампите помръкнаха. Да се загасят, по-скоро да се загасят тези жалки заместители на слънцето! Нека истинска, пропита от въздух светлина нахлуе във всяко кътче, да изпъди и последната сянка.

Хората се споглеждаха, щурайки се с недоверчива, радостна усмивка. Така са излизали от катакомбите. Така излизат от Космоса.

Обзети сякаш от нетърпение, затракаха експрес-анализаторите. Има кислород, може да се диша, има вятър, който ще облъкне лицата, има вода и зеленина, съвсем като на родната планета.

Свердлин хвърли бегъл поглед нагоре, където застиваше виолетовата далечина на напуснатия Космос. И бързо сведе очи. Не бива да си спомня, не бива. Ето я наградата

за всичко. Един след друг падаха надолу автоматите – разузнавачи. Предаваните от тях холограми за чуждия свят изпълниха целия екран. Бял пясък край море; степ, над която се реят птици; отпъкана от зверове пътека... Както на Земята. Почти както на Земята. По-ярко, отколкото на Земята.

Лавина от цифри в екраните на анализаторите. Температура, налягане, влажност, радиация... Апаратът се задави и млъкна: сега смилаше органиката. Бактерии, треви, вируси, насекоми, спори, фитонциди, окапали листа...

Хората чакаха, вълнуваха се. С нетърпение и надежда. Поспаднал бе предишният им безгрижен възторг. Лицата са съсредоточени.

– Добро не чакай...

Всички трепнаха. Разбира се, пак Фьокин – единственият, който не се зарадва, когато видяха небето.

– Ти си песимист! – нахвърлиха се върху него. – Не грачи преждевременно!

– Какво? – Фьокин изпука с уста, устните му се изкривиха. – Доця ви се без скафандри

да се поразходите, а? Истински въздух да подишате? Ах, момчета, момчета... По-добре не се надявайте на хубаво.

– Защо? – запита Свердлин.

– Защото – вече сериозно отвърна Фьокин – трябва да се предвижда най-лошото. Тогава няма да се разочаровате, ако лошото се сбъдне. А ако не се сбъдне... Най-приятната радост е неочакваната. Както виждате, моят песимизъм ви обещава повече щастие.

– Не – поклати глава Свердлин. – Не. Аз очаквам от тази планета всичко и очакването ми носи радост. Срам ме е да призная, но дори очаквам да се осъществи моята малка заветна мечта. Да открия тук такова кътче, което няма дори и на Земята, но което често ми се присънва. Уединено езеро, цялото на светли и тъмни ивици, нежен пясък под босите крака, стройни, извисяващи се до небето дървета, топло време, тишина...

– Носталгия – строго забеляза лекарят. – Присънва ти се нашенско езеро сред наши ели. На Земята колкото щеш такива места.

– Но навсякъде палатки, вили или плацове за реалети.

– Или комари – добави Фьокин.

Звънна сигнал и спорът бе забравен, защото следваше информацията. За вирусите и животните, за дървета и птици, за

цветя и микроби. За живота, който във Вселената е много по-голяма рядкост от гения сред хората.

– Маски – разнесе се с облекчение шепот.

– Само маски!

Автоматите се презастраховаха. Малко по-други бяха белтъчните вериги; състояха се от други аминокиселини, но разликата бе незначителна и това реши всичко: чуждият живот не можеше да бъде вреден за хората. Даже маската бе само предпазливост, после можеха да се откажат и от нея.

– Е, Фьокин, защо сега не се радваш?

Нищо не им отвърна. Дори яркото тукашно слънце, не жълто, а бяло, не може да заличи мрачните сенки по лицето му.

Започна спускането. С рев и грохот космическият свредел прониза атмосферата. Светкавици раздираха небето. Пукаше нагретият въздух. И дълго след кацането не стихваха гръмотевиците.

„Със сила превемаме планетата – помисли си Свердлин, – със силата, мощта на нашите милиони киловата. Като вражеска крепост. Нищо, всичко ще се успокои.“

Всичко се успокои. Вълните в езерата стихнаха, отлетяха обрулените от урагана листа, отново се разтвориха цветчетата. Корабът стоеше сред изгорено голо място, стъпил на могъщите си титанови опори.

Границата на пожарището ги отделяше от света на чуждите дървета и треви.

Това не можеше да се избегне. Така изискваше инструкцията – да се стерилизира почвата в зоната на кацането. Да се превърне в пепел. Да не се допусне никакви плевели да оплетат опорите. Излишна предпазливост, но иначе корабът просто не би могъл да кацне и в деветдесет и девет от случаите този недостатък бе достойнство, това се потвърждаваше и от инструкцията.

Нощ смени деня, измина и нощта – локаторите неуморно опипваха околността. Нищо. Всичко, което е могло да избяга, бе избягало, а което не е могло, бе загинало. Нищо не се приближаваше към изкуствената пустиня, нищо не смущаваше покоя. На десетки, стотици, хиляди километри от кораба, проверявайки отново всичко, стояха на пост автомати. Там кипеше живот и по антените на един от тях някакъв паяк вече бе изплел паяжина, сякаш автоматът бе обикновено дърво.

Само разумът е способен да реагира на нахлуването на чуждоземците, но тук нямаше разум, а природата еднакво безразлично приема и метеорита, и звездолета.

Понякога вятърът довяваше до кораба освен миризмата на изгоряло и мириса на особени цветя и треви, но засега го усещаха

само уредите, които безстрастно разпределяха мириса на компоненти: безвреден, безвреден, безвреден...

Все пак мирисът им пречеше да спят, защото хората знаеха, че го има.

Милиарда бита нова информация, най-после бе отменена и последната забрана. Утринна роса бе паднала дори на пожарището, и изгревът на слънцето завари хората на път. В гората пееха птици. Ръцете инстинктивно изключиха мотора на всъдехода, притихнали, хората седяха и слушаха. Над дърветата се подаде бялото слънце. То изпращаше в зенита лъч, който трептеше като забита в небето кристална стрела.

– Да тръгваме – каза капитанът.

Започваше дългият експедиционен ден. Всъдеходът пълзеше по сините коренища, разтваряше шумящите треви, заобикаляше мочурищата на блатата, подплашваше шестокраки животинчета с кафяви замислени очи. Изкачваше стръмни склонове, разравяйки почвата, и нова, несмущавана от нищо шир сменяше предишната.

После хората излязоха от всъдехода, стъпвайки неуверено по пружиниращата настилка на червеникавия мъх. Бяха облечени в леки костюми и само маските ги отделяха от всичко, което ги заобикаляше.

Можеха да се наведат и да погалят с длан невиджани от никого цветя: можеха да вдигнат глава и да оставят процеждащият се между листата лъч да гали челата им; можеха да легнат по гръб; можеха да вървят не само по права линия... Дреболия, но колко много означаваше тя за тях след милиардите крачки по правите коридори. Непривично им се струваше дори това, че токовете на обувките им неравномерно затъваха в почвата. Поразително усещане след равния корабен под! Забравили бяха най-простото: че въздухът може да мие тялото с лекия си гальовен полъх, че хладината на сянката граничи с пека на слънцето; че съществуват ями... Някой падна, защото краката бяха отвикнали да отчитат неравната почва. Падналият пръв се разсмя, след него и другите. Как може да се загубят такива навици, да се наслаждаваш на нещо, което преди не си забелязвал и ценил!

Бяха леко опиянени, усещанията също могат да опияняват – формулите предупреждаваха, че ще бъде така. По дяволите формулите! Планетата е гостоприемна, достъпна от полюса до полюса, те са млади и животът е прекрасен!

Има време, ще успеят всичко да свършат. Изследванията могат да почакаат, хипотезите

ще почакаат. Това е тяхната планета! А ти за какво си се замислил, Фьокин?

...Забавно е всичко това. Най-после достигнаха. Много мъки им струваше – достигнаха. И тук, наистина, не е лошо. Може да се каже, че сме щастливи. Но нали и на Земята се стремяхме да постигнем същото щастие. Само че по-бързо. И без такива трудности. Без дългогодишно отказване от простите земни радости. Без риск в края на краищата. Да ловиш риба при изгрев слънце и ей такава разходка по чужда планета в същност са равноценни от гледна точка на удоволствието. Тогава какво сме постигнали?

...Победа, унили песимистите, победа! Работата не е в количеството, а в качеството. В невъзможното, което направихме възможно. Пораснахме с една глава. Това е! Заякнахме, по-уверени сме. По-добре почнахме да разбираме себе си. Повече знаем и повече можем. Върхът на алпиниста не е самоцел, дори и той да мисли така. Завземат се не физически висини, а духовни. Без това няма растеж, а там където няма растеж, започва движение назад и над нас се затваря капакът на ковчега. Тази птица в небето и тя разбира, че животът е движение. Как се премята, как чертае кръгове над нас... Перата ѝ са истинско чудо: лазур и злато!

Страхува се от нас, но ние я привличаме. Всичко неизвестно привлича, защото опасността е там, където е неизвестното, и за да живее, тя трябва да знае. А птичката явно иска да живее.

\* \* \*

Птичката сви криле. Лазурът и златото блеснаха на слънцето, зачу се вик, и преди още хората да се опомнят, в гърдите на Свердлин се заблъска трептящата жива топчица. Ужасен, той я отпъди, топчицата падна в краката му, потрепна и затихна.

Хората смаяни се спогледаха.

- Това атака ли беше?
- От такава птичка?
- Самоубийство?
- Нелепо.
- А тогава какво?
- Оръжията да са готови!
- Защо?
- За всеки случай.
- Но нашите белтъци са несъвместими!
- И така да е, предпазливостта...
- Внимание! Отзад!

Храстът се раздвижи, някакво тяло полетя към тях почти невидимо в страшната си скорост, светкавицата на интегратора го изпари, преди то да успее да приеме форма и вид.

– Назад! Към всъдехода!

Когато се свлича лавина, съзнанието не успява да забележи първите падащи камъни, които зловещо изтрополяват по склона. После вече няма камъни, има само маса, огромна, смътна, бясна в скоростта си.

Така беше и сега. Притъмня и всичко се устреми към тях, смеси се. Летящи, падащи, тичащи на тумби големи и малки същества, сякаш самата природа се бе надигнала – в атака, като лавина, като стена! И виолетовите светкавици на дезинтеграторите косяха, помитаха, разкъсваха онова, което беше плът от надигналата се стихия, онова, от което до преди малко хората се възхищаваха и което сега обезумяло, бе въстанало против тях. Те тичаха и унищожаваха всичко живо, ужасени и неразбиращи какво се бе случило, защо идиличното доскоро място се бе превърнало изведнъж в кланица.

– Биосферата се е побъркала! – задъхано извика капитанът, когато херметичната броня на всъдехода ги защити от живия потоп. – Бързо към кораба!

Моторът послушно заработи и тревата, обвила метала, бе смазана от първите завъртания на колелата.

– Стойте... – едва промълви Свердлин. – Стойте ви казвам! Стори ми се...

– Какво?

– Гледайте...

Живата маса, която не можах да спрат никакви изстрели, почна да оредява, да се стопява, да се разпръсва на отделни същества, които веднага изчезваха, като че ли не представляваха до преди малко единно сляпо цяло. Скоро само овъглените трупове напомняха за преминалото сражение. И сякаш нищо не се бе случило, все така кротко си грееше слънцето и короните на далечните дървета, незасегнати от опожаряването, все така тихо шумоляха, полюшвани от вятъра.

Никъде досега в нито една звездна система хората не се бяха сблъскали с подобна нелепа безсмислица.

– Въпреки всичко това ми напомня на нещо. – Биологът замислено гледаше купчината мъртви тела, раните в светлата зеленина на чуждия свят. – Аналогията, разбира се, е чисто външна...

– А именно?

– Атака на фагоцитите. Механично нападение върху всичко чуждо.

– Нелепо – каза капитанът.

– Нелепо – съгласи се биологът. – Ако се замислиш, в случая няма какво сходство. Никой не нападна нашите апарати, никой не се нахвърли срещу кораба ни...

– Никой не напада сега и всъдехода – добави Сverdлин, като хвана дръжката на

вратата. – Затова може би всичко ще реши простият опит.

– Къде? Не смей!

– Чакайте. Щом никой не ни нападна и не ни напада, докато сме в тая черупка, значи ние сме виновни за всичко.

– Ние?

– Нашето белтъчно родство и едновременно несходство с всичко, което ни обкръжава. Това не е атака на фагоцити. Организмът приема и метала, и пластмасата, но не приема чуждите белтъци.

– Реакция на несъвместимост? – удиви се капитанът. – Биосферата не е организъм!

– Много странна и затова може би вярна мисъл – каза биологът. – Биосферата, разбира се, не е организъм, но системата е способна да реагира като единно цяло. Макар че... Не, нещо не е така! Къде и кога биосфера се е държала по такъв начин? Къде и кога се е преструвала на достъпна и ни е позволявала да излезем без скафандри?

– Да ни подмамва с лъжливи анализи, да се преструва на кротка, за да ни прогони после толкова жестоко? – въздъхна Фьокин.

– Някой мечтаеше за нова Земя. Някой бързаше да се обяви за оптимист...

Сverdлин нищо не отвърна.

– Разрешавате ли да опитам?

– Да.

Излезе от всъдехода, от херметичния сандък, от походния затвор и стъпи сред цъфтящите треви, синкавия въздух, тишината на горския свят. Лице срещу лице с кротката и толкова земна, толкова близка на всеки човек природа, в която дремеше отпор, сляп и бесен като стихията на тайфуна, призван да смаже човека също като зловреден микроб. И ето, гората засъска, раздвижи листата си, освобождавайки пътя на уж притихналия живот, ята птици закръжиха в небето...

– Това е – потиснат рече Свердлин и затвори вратата, зад която гъмжаха хиляди същества, чийто напор вече закриваше слънцето. – И тук са нужни скафандри. Нужна е изолация, за да не ни усещат... Това е, да вървим.

Всъдеходът пое обратно, по предишната си следа, все по бързо и по-бързо, сякаш бягаше от разочарованието.

Засъска климатичната инсталация, подавайки опротивелия им, роден от химията въздух. Зад прозрачния похлупак на всъдехода сияеше великолепието на чуждия ден.

Пак заточение, мислеше всеки. Пак в скафандри, сякаш около нас е леденият Космос. Чуждият живот ни отблъсква. Беззащитни са само мъртвите светове... А на входа на всяка космическа градина, пред водопадите и горите свети незримо един и същи надпис: „За външни лица вход забранен!“

– Впрочем, на човека е свойствено да опитомява – внезапно каза Свердлин, когато пред тях се очерта грамадата на звездолета. – Не е толкова съществено кон или атмосфера. И това е прекрасно.